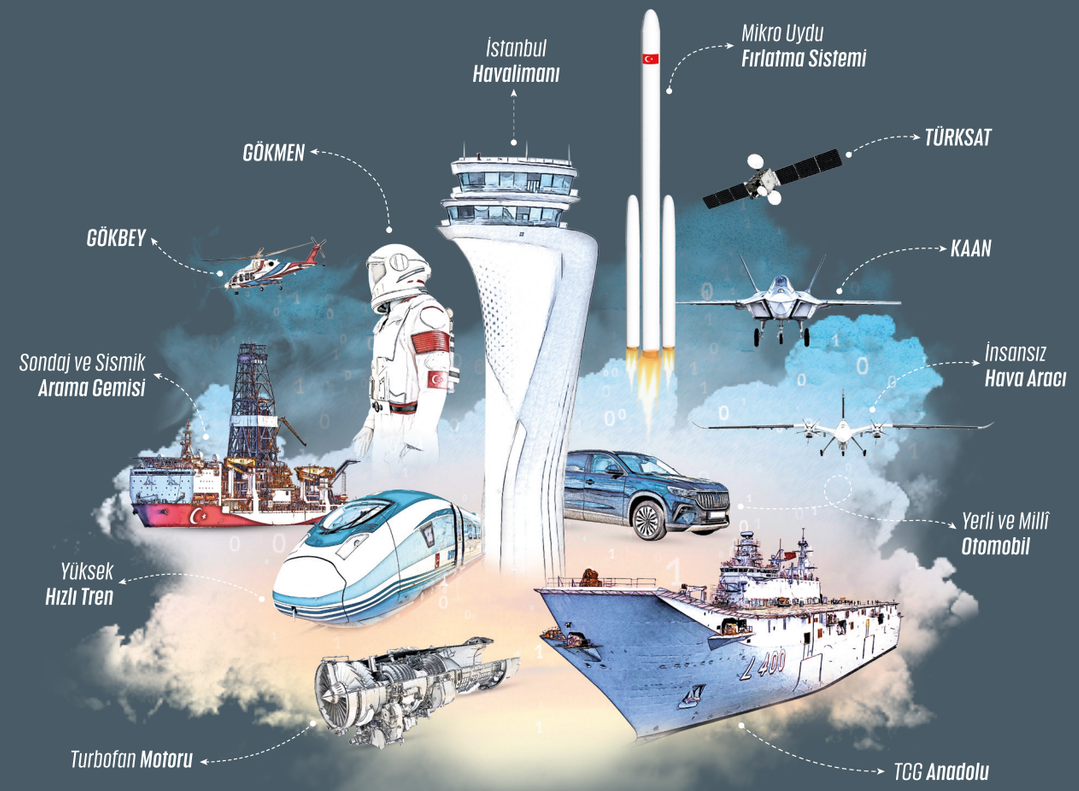
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

EBA

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU PEYGAMBERİMİZİN HAYATI 7. SINIF DERS KİTABI

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU | DERS KİTABI

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

7. SINIF

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

7. SINIF

DERS KİTABI

Yazarlar

İsa URUK

Muhammet Mesut YILDIZ

Yavuz Selim COŞKUN

Zekeriya ALVER

DEVLET KİTAPLARI

Matbaa 2026

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No..... 11042
Ders Kitapları Dizisi No..... 2568

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Enes DELİGÖZ

Dil Uzmanı
Vedat EĞİLMEZ

Görsel Tasarımcı
Ayşe KARASU
Nevzat ŞİMŞEK

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Osman ÇELİK

Program Geliştirme Uzmanı
Sertaç IRMAK

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Emrah GÖREN
Nuray ÖZGÜNER
Rümeysa KAYA KORUYAN

Rehberlik Uzmanı
Dursun DAYAPOĞLU

ISBN 978-975-11-9955-3

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 24.06.2026 tarih ve 162784200 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

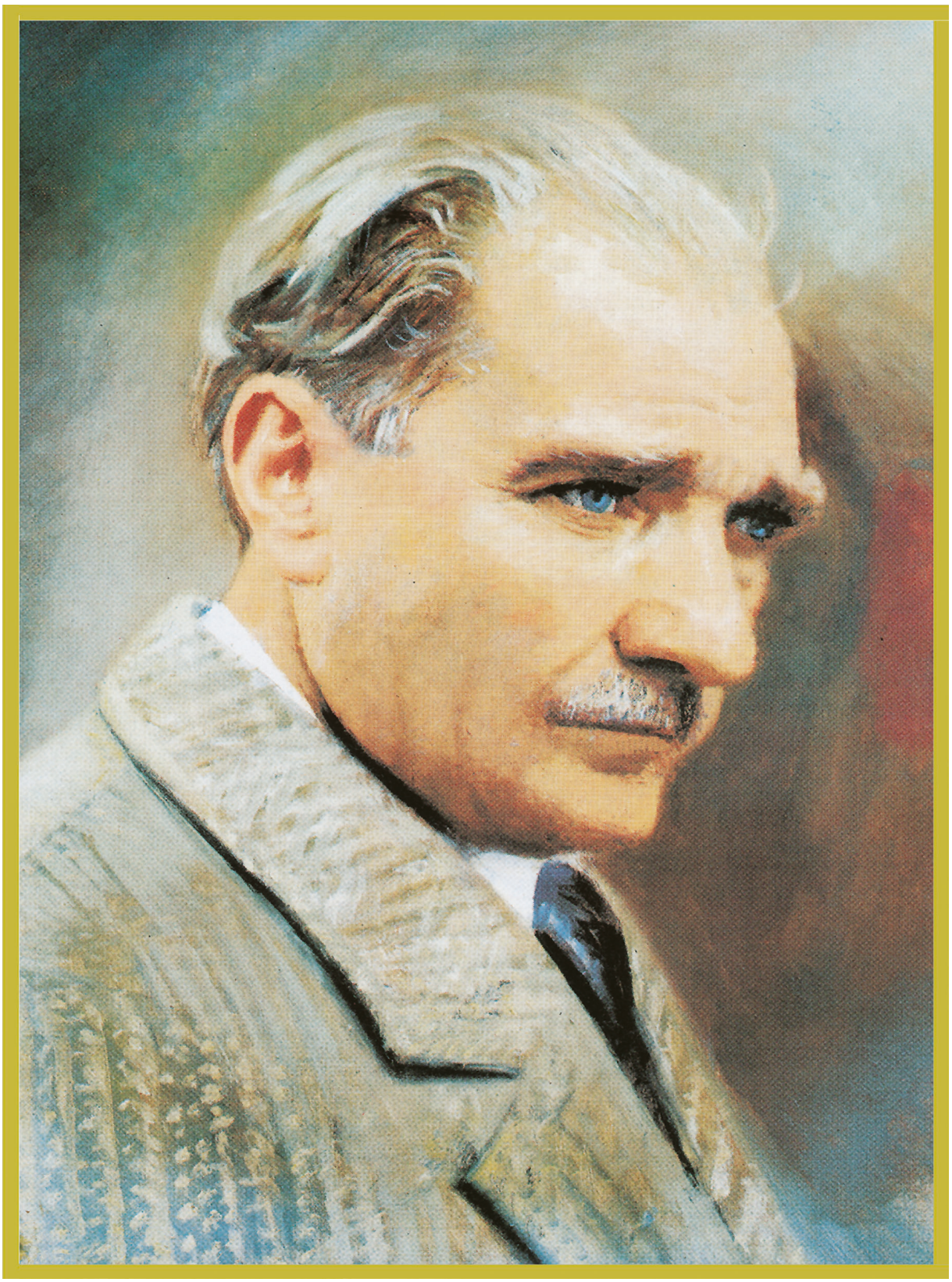
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

KİTABIMIZI TANIYALIM 8

1. ÜNİTE
HİCRET'TEN ÖNCE PEYGAMBERİMİZ 14

1.1. İSLAM'A DAVET 16
Gizli Davet ve İlk Müslümanlar 17
Açık Davetin Başlaması 18
Boykot ve Hüzün Yılı 19
1.2. TAİF YOLCULUĞU 24
1.3. İSRA VE MİRAÇ 28
1.4. YENİ YURT ARAYIŞI 33
Akabe Biatleri 34
1.5. HİCRET YOLCULUĞU 38
Ölçme ve Değerlendirme Soruları 46
Sonnot 51

2. ÜNİTE
PEYGAMBERİMİZİN MEKKELİ ARKADAŞLARI 52

2.1. PEYGAMBERİMİZİN MEKKELİ SAHABİLERLE İLETİŞİMİ 54
2.2. MUHACİRLERİN DİLİNDEN PEYGAMBERİMİZ 60
2.3. PEYGAMBERİMİZİN MEKKE'DEKİ YAKIN ARKADAŞLARI 68
Ölçme ve Değerlendirme Soruları 77
Sonnot 83

3. ÜNİTE
REHBERİM PEYGAMBERİM 84

3.1. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA SABIR 86
3.2. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ORUÇ 96
3.3. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA İNFAK VE SADAKA 101
Ölçme ve Değerlendirme Soruları 108
Sonnot 113

4. ÜNİTE
İLİM HAYATINDA PEYGAMBERİMİZ 114

4.1. PEYGAMBERİMİZİN İLME VERDİĞİ ÖNEM 116
4.2. PEYGAMBERİMİZİN İLME TEŞVİK ETTİĞİ SAHABİLER 127
Ölçme ve Değerlendirme Soruları 137
Sonnot 143
Sözlük 144
Kaynakça 147
Cevap Anahtarı 151
Genel Ağ Kaynakçası ve Görsel Kaynakça 151
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile
Kara ve Deniz Komşuları Haritası 152
Türk Dünyası Haritası 153

Kitabın dijital kopyalarında "İçindekiler" sayfasındaki başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfalarda da "Tema" isimleri üzerine tıklayarak "İçindekiler" sayfasına ulaşabilirsiniz.

Kitabımızı Tanıyalım

Ünite adı

Ünite e-içeriklerine yönlendiren karekodlar

Ünite konu başlıkları

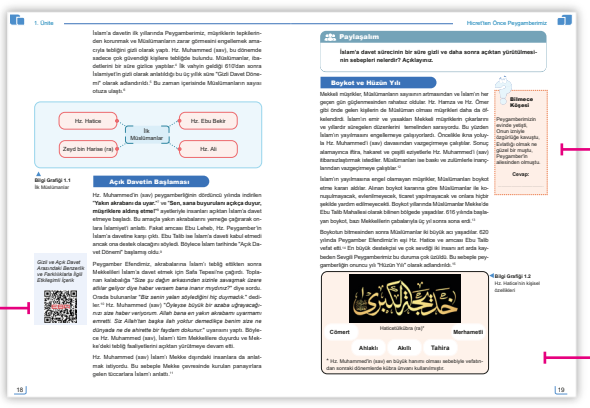
Anahtar kavramlar

Öğrenme çıktıları

Bu bölümde öğrencilerin önceki öğrenmeleriyle ünite arasında köprü kurmalarını sağlayan etkinliklere yer verilmiştir.

Kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünite başında ünite kapak sayfası yer almaktadır.
Ünite kapaklarında ünite adı, alt konu başlıkları, öğrenilecek kavramlar, öğrenciden beklenen öğrenme çıktıları, ünite sonunda öğrenciden yapması beklenen görev ya da sorumluluklar hakkında bilgi verilmiştir.
Ayrıca ünite e-içeriklerine erişim için karekod yerleştirilmiştir.

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar tıklandığında veya akıllı cihazlarla okutulduğunda kitaba ait dijital içeriklere ulaşılabilmektedir.

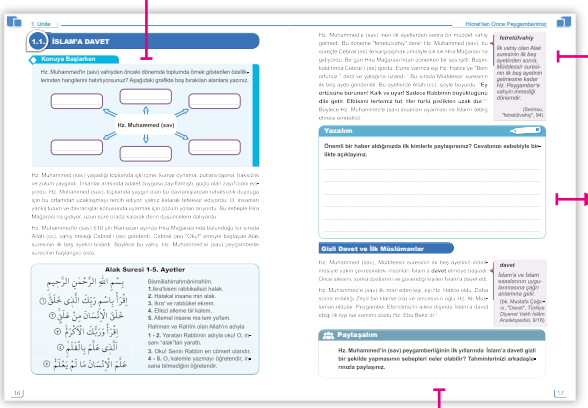
Bu bölümde konu ile ilgili bilmecelere yer verilmiştir.

Bu bölümde konu ile ilgili e-içeriklere yer verilmiştir.

Bu bölümde konu ile ilgili bilgi grafiğine yer verilmiştir.

Kitabımızı Tanıyalım

Bu bölümde ön bilgiler kullanılarak yeni konuya giriş etkinliklerine yer verilmiştir.

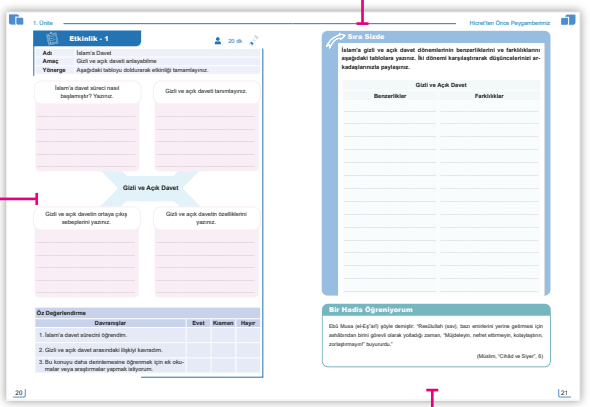

Bu bölümde metin içinde önemli görülen kelime/kavramlarla ilgili tanım ve açıklamalara yer verilmiştir.

Bu bölümde konuyla ilgili yorumların veya öğrencilere yöneltilen soruların cevaplarının yazılacağı alana yer verilmiştir.

Bu bölümde öğrencilerin arkadaşları ile paylaşacağı çalışmalarını veya düşüncelerini yazmaları/ifade etmeleri istenmiştir.

Bu bölümde öğrencilerin öğrendiği bilgileri kullanabileceği çeşitli etkinliklere yer verilmiştir.

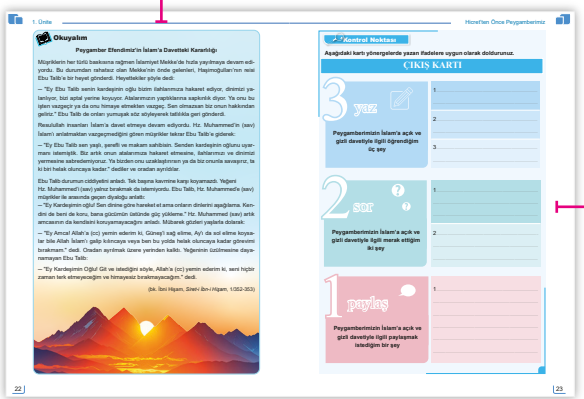

Bu bölümde etkinliğe yer verilmiştir.

Bu bölümde konuyla ilgili hadislere yer verilmiştir.

Kitabımızı Tanıyalım

Bu bölümde okuma metnine yer verilmiştir.

1. Ünite

Hicret'ten Önce Peygamberimiz

Okuyalım

Peygamber Efendimiz'in İslam'a Davetteki Kararlığı

Müşriklerin her türlü baskısına rağmen İslamiyet Mekke'de hızla yayılmaya devam ediyordu. Bu durumdan rahatsız olan Mekke'nin önde gelenleri, Haşimoğulları'nın reisi Ebu Talib'e bir heyet göndердi. Heyetlikler şöyle dedi:

– "Ey Ebu Talib senin kardeşinin oğlu bizim ilahlarımıza hakaret ediyor, dinimizi yanlışıyor, bizi aptal yerine koyuyor. Atalarımızın yaptıklarına saçmalık diyor. Ya onu bu işten vazgeçir ya da onu himaye etmekten vazgeç; Sen olmazsan biz onun hakkından geliriz." Ebu Talib de onları yumuşak söz söyleyerek tatlılıkla geri gönderdi.

Resulullah insanları İslam'a davet etmeye devam ediyordu. Hz. Muhammed'in (sav) İslam'ı anlatmaktan vazgeçmediğini gören müşrikler tekrar Ebu Talib'e giderek:

– "Ey Ebu Talib sen yaşlı, şerefli ve makam sahibisin. Senden kardeşinin oğlunu uyarmanı istemiştik. Biz artık onun ilahlarımıza hakaret etmesine, ilahlarımızı ve dinimizi yermesine sabredemiyoruz. Ya bizden onu uzaklaştırmanı ya da biz onunla savaşırız, ta ki biri helak oluncaya kadar." dediler ve oradan ayrıldılar.

Ebu Talib durumun ciddiyetini anladı. Tek başına tavrımız karşı koyamazdı. Yeğeni Hz. Muhammed'i (sav) yalnız bırakmak da istemiyordu. Ebu Talib, Hz. Muhammed'le (sav) müşrikler ile arasında geçen diyalogu anlattı:

– "Ey Kardeşimin oğlu! Sen dinine göre hareket et ama onların dinlerini aşağılama. Kendini de beni de konu, bana güçümün üstünde güç yükleme." Hz. Muhammed (sav) artık amcasının da kendisini koruyamayacağını anladı. Mübarek gözleri yaşlarla doldu ve:

– "Ey Amca! Allah'a (cc) yemin ederim ki, Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime koysalar bile Allah İslam'ı galip kılıncaya veya ben bu yolda helak oluncaya kadar görevimi bırakmam." dedi. Oradan ayrılmak üzere yerinden kalktı. Yeğeninin üzülmesine dayanamayan Ebu Talib:

– "Ey Kardeşimin Oğlu! Git ve istediğini söyle, Allah'a (cc) yemin ederim ki, seni hiçbir zaman terk etmeyeceğim ve himayesiz bırakmayacağım." dedi.

(bk. İbn Hişam, *Sîretü İbn-i Hişam*, 1/352-353)

Control Noktası

Aşağıdaki kartı yönergelerde yazan ifadelere uygun olarak doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

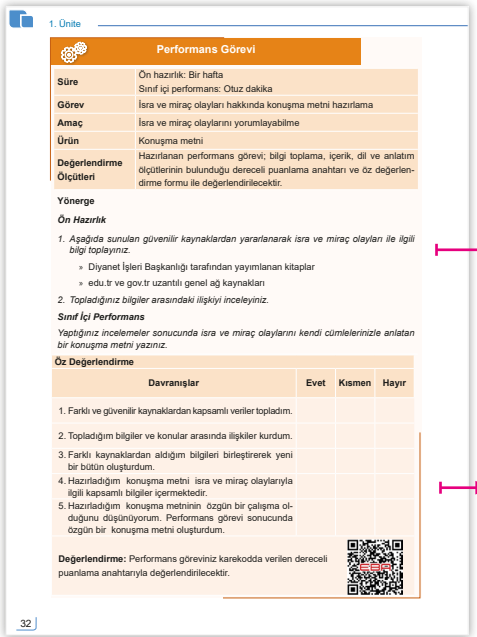
3 yaz
Peygamberimizin İslam'a açık ve gizli davetiyle ilgili öğrendiğim üç şey
1.
2.
3.

2 sor
Peygamberimizin İslam'a açık ve gizli davetiyle ilgili merak ettiğim iki şey
1.
2.

1 paylaş
Peygamberimizin İslam'a açık ve gizli davetiyle ilgili paylaşmak istediğim bir şey
1.

22 23

Bu bölümde konu sonunda öğrenilenleri pekiştirme amacıyla çalışma yapılabilecek alanlara yer verilmiştir.

1. Ünite

Performans Görevi

Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: Otuz dakika
Görev	İsra ve miraç olayları hakkında konuşma metni hazırlama
Amaç	İsra ve miraç olaylarını yorumlayabilme
Ürün	Konuşma metni
Değerlendirme Ölçütleri	Hazırlanan performans görevi; bilgi toplama, içerik, dil ve anlatım ölçütlerinin bulunduğu dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

Yönerge

Ön Hazırlık

1. *Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak isra ve miraç olayları ile ilgili bilgi toplayınız.*
   - Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
   - edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları
2. *Topladığınız bilgiler arasındaki ilişkiyi inceleyiniz.*

Sınıf İçi Performans

Yaptığınız incelemeler sonucunda isra ve miraç olaylarını kendi cümlelerinizle anlatan bir konuşma metni yazınız.

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Farklı ve güvenilir kaynaklardan kapsamlı veriler topladım.			
2. Topladığım bilgiler ve konular arasında ilişkiler kurdum.			
3. Farklı kaynaklardan aldığım bilgileri birleştirerek yeni bir bütün oluşturdum.			
4. Hazırladığım konuşma metni isra ve miraç olaylarıyla ilgili kapsamlı bilgiler içermektedir.			
5. Hazırladığım konuşma metninin özgün bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Performans görevi sonucunda özgün bir konuşma metni oluşturdum.			

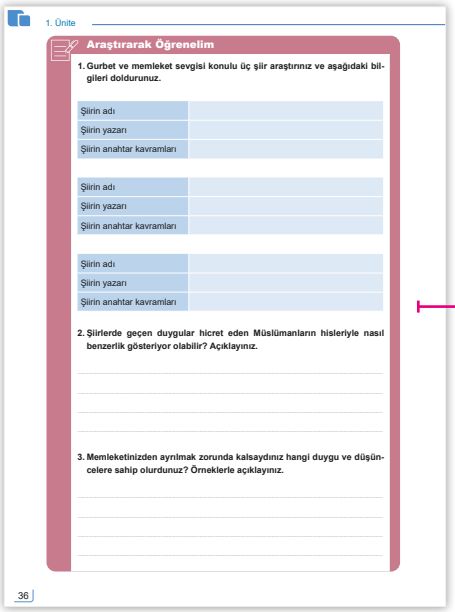
Değerlendirme: Performans göreviniz karekodda verilen dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir.

32

Bu bölümde performans görevine, performans görevinin süresine, amacına, değerlendirme ölçütlerine; performans görevi sonunda ortaya çıkacak ürüne ve görev yönergesine yer verilmiştir.

Bu bölümde performans görevinin değerlendirmesine yer verilmiştir.

Kitabımızı Tanıyalım

1. Ünite

Araştırarak Öğrenelim

1. Gurbet ve memleket sevgisi konulu üç şiir araştırınız ve aşağıdaki bilgileri doldurunuz.

Şiirin adı	
Şiirin yazarı	
Şiirin anahtar kavramları	

Şiirin adı	
Şiirin yazarı	
Şiirin anahtar kavramları	

Şiirin adı	
Şiirin yazarı	
Şiirin anahtar kavramları	

2. Şiirlerde geçen duygular hicret eden Müslümanların hisleriyle nasıl benzerlik gösteriyor olabilir? Açıklayınız.

3. Memleketinizden ayrılmak zorunda kalsaydınız hangi duygu ve düşüncelere sahip olurdunuz? Örneklerle açıklayınız.

36

Bu bölümde öğrenciler, verilen konuya ilişkin sorulara cevap bulmak için farklı kaynaklardan araştırma yapar.

1. Ünite

1.2. TAİF YOLCULUĞU

Konuya Başlarken

Peygamber Efendimiz'in Taif ziyareti hakkında neler biliyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ebu Talib'in vefatından sonra Mekkeli müşriklerin Hz. Muhammed'e (sav) karşı baskıları artb. Hz. Muhammed (sav), İslam'ı Mekke dışında da anlatmak ve yeni yurt arayışı için Zeyd bin Harise (ra) ile 620'de Taif'e gitti.

Hz. Muhammed (sav), Taif'te on gün kaldı. Putperest olan Taif halkına İslam'ı tebliğ etmek için şehrin önde gelenleriyle görüştü fakat hiçbiri Hz. Muhammed (sav) ile görüşmeyi kabul etmedi. Taif'in önde gelenleri, gençlerinin Müslüman olmasından korktular ve "Beldemizden çık, Ya Muhammed! Bu davanı başka yerlere götür." diyerek Peygamber Efendimiz'den şehri terk etmesini istediler.[16]

Notlarım

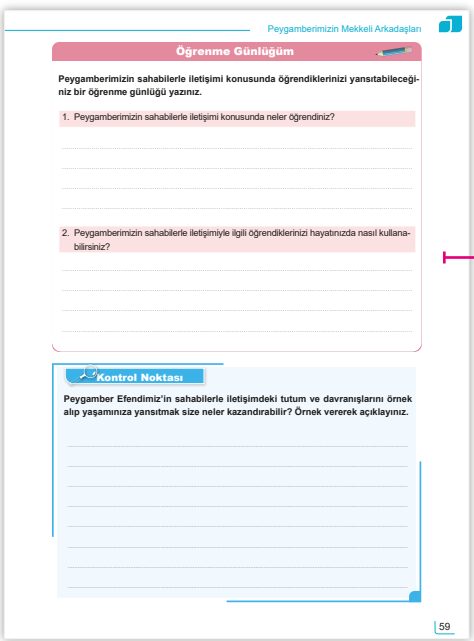
Resulullah, Taiflilere oraya geldiğini Mekkelilere söylememelerini, ziyaretinin gizli kalmasını rica etti. Hz. Muhammed (sav) bu ziyareti duyan Mekkeli müşriklerin Müslümanlara olan baskılarını daha da artıracaklarını düşünüyordu. Taifliler bunu da kabul etmediler. Ayrıca Taif'ten ayrılırken Resulullah'ı taşlattılar. Zeyd bin Harise (ra), Resulullah'ı taşlardan korumak için kendini siper etti, yine de Resulullah'ın yaralanmasına engel olamadı.

Taif'ten ayrılan Hz. Muhammed (sav) ve Zeyd bin Harise (ra) yol üzerinde bir bahçeye sığınmak zorunda kaldılar. Sonra da üzgün bir şekilde Mekke'ye döndüler.[17]

Görsel 1.1: Taif'teki bahçelerden birinin günümüzdeki görünümü

24

Bu bölüm öğrencilerin kitap üzerinde notlarını yazması için ayrılan alandır.

Peygamberimizin Mekkeli Arkadaşları

Öğrenme Günlüğüm

Peygamberimizin sahabilerle iletişimi konusunda öğrendiklerinizi yansıtabileceğiniz bir öğrenme günlüğü yazınız.

1. Peygamberimizin sahabilerle iletişimi konusunda neler öğrendiniz?

2. Peygamberimizin sahabilerle iletişimiyle ilgili öğrendiklerinizi hayatınızda nasıl kullanabilirsiniz?

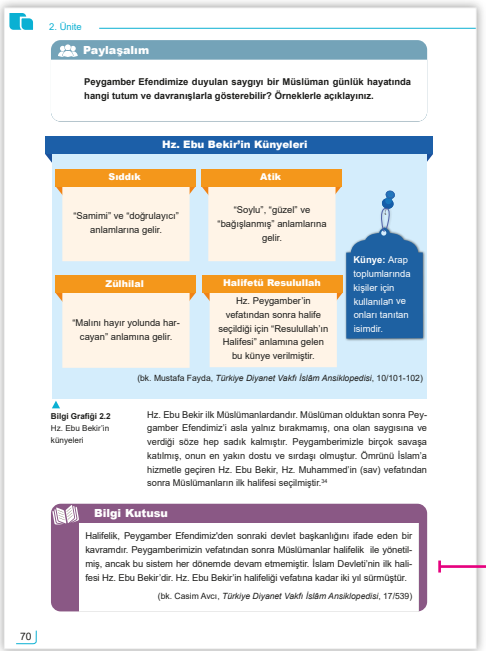
Kontrol Noktası

Peygamber Efendimiz'in sahabilerle iletişimdeki tutum ve davranışlarını örnek alıp yaşamınıza yansıtmak size neler kazandırabilir? Örnek vererek açıklayınız.

59

Bu bölümde öğrencilerin öğrendiği konular ve öğrenme süreçleriyle ilgili görüşlerini yazmaları istenmiştir.

Kitabımızı Tanıyalım

2. Ünite

Paylaşalım

Peygamber Efendimize duyulan saygıyı bir Müslüman günlük hayatında hangi tutum ve davranışlarla gösterebilir? Örneklerle açıklayınız.

Hz. Ebu Bekir'in Künyeleri

Sıddık
"Samimi" ve "doğrulayıcı" anlamlarına gelir.

Atîk
"Soylu", "güzel" ve "bağışlanmış" anlamlarına gelir.

Künye: Arap toplumlarında kişiler için kullanılan ve onları tanıtan isimdir.

Zülhilal
"Malını hayır yolunda harcayan" anlamına gelir.

Halîfetü Resulullah
Hz. Peygamber'in vefatından sonra halife seçildiği için "Resulullah'ın Halifesi" anlamına gelen bu künye verilmiştir.

(bk. Mustafa Fayda, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 10/101-102)

Bilgi Grafiği 2.2
Hz. Ebu Bekir'in künyeleri

Hz. Ebu Bekir ilk Müslümanlardandır. Müslüman olduktan sonra Peygamber Efendimiz'i asla yalnız bırakmamış, ona olan saygısına ve verdiği söze hep sadık kalmıştır. Peygamberimizle birçok savaşa katılmış, onun en yakın dostu ve sırdaşı olmuştur. Ömrünü İslam'a hizmetle geçiren Hz. Ebu Bekir, Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra Müslümanların ilk halifesi seçilmiştir.[34]

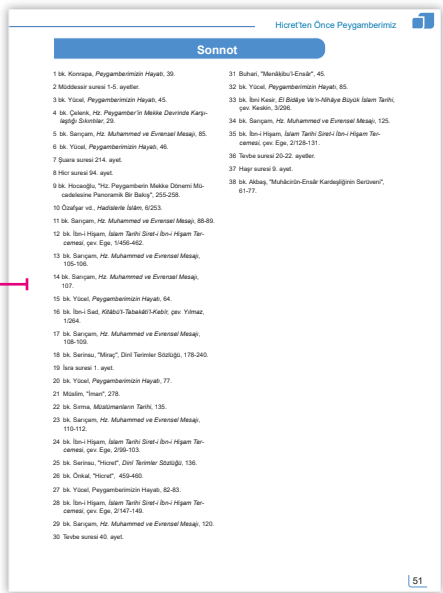
Bilgi Kutusu

Halifelik, Peygamber Efendimiz'den sonraki devlet başkanlığını ifade eden bir kavramdır. Peygamberimizin vefatından sonra Müslümanlar halifelik ile yönetilmiş, ancak bu sistem her dönemde devam etmemiştir. İslam Devleti'nin ilk halifesi Hz. Ebu Bekir'dir. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği vefatına kadar iki yıl sürmüştür.

(bk. Casim Avcı, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 17/539)

70

Bu bölümde ünitelerde yer alan çeşitli konularla ilgili ek bilgilere yer verilmiştir.

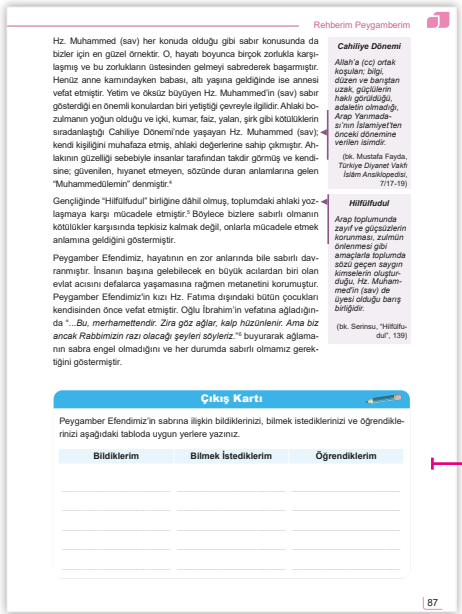
Hicret'ten Önce Peygamberimiz

Sonnot

1 bk. Konrapa, *Peygamberimizin Hayatı*, 39.
2 Müddessir suresi 1-5. ayetler.
3 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 45.
4 bk. Çelenk, *Hz. Peygamber'in Mekke Devrinde Karşılaştığı Sıkıntılar*, 29.
5 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 85.
6 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 46.
7 Şuarâ suresi 214. ayet.
8 Hicr suresi 94. ayet.
9 bk. Hocaoğlu, "Hz. Peygamberin Mekke Dönemi Mücadelesine Panoramik Bir Bakış", 255-258.
10 Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 6/253.
11 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 88-89.
12 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi*, çev. Ege, 1/456-462.
13 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 105-106.
14 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 107.
15 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 64.
16 bk. İbn-i Sad, *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*, çev. Yılmaz, 1/264.
17 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 108-109.
18 bk. Serinsu, "Miraç", Dini Terimler Sözlüğü, 178-240.
19 İsra suresi 1. ayet.
20 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 77.
21 Müslim, "İmarı", 278.
22 bk. Sırma, *Müslümanların Tarihi*, 135.
23 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 110-112.
24 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi*, çev. Ege, 2/99-103.
25 bk. Serinsu, "Hicret", *Dini Terimler Sözlüğü*, 136.
26 bk. Önkal, "Hicret", 459-460.
27 bk. Yücel, Peygamberimizin Hayatı, 82-83.
28 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi*, çev. Ege, 2/147-149.
29 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 120.
30 Tevbe suresi 40. ayet.
31 Buhari, "Menâkıbu'l-Ensâr", 45.
32 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 85.
33 bk. İbni Kesir, *El Bidâye Ve'n-Nihâye Büyük İslam Tarihi*, çev. Keskin, 3/296.
34 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 125.
35 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi*, çev. Ege, 2/128-131.
36 Tevbe suresi 20-22. ayetler.
37 Hasr suresi 9. ayet.
38 bk. Akbaş, "Muhâcirûn-Ensâr Kardeşliğinin Serüveni", 61-77.

51

Sonnot

Rehberim Peygamberim

Hz. Muhammed (sav) her konuda olduğu gibi sabır konusunda da bizler için en güzel örnektir. O, hayatı boyunca birçok zorlukla karşılaşmış ve bu zorlukların üstesinden gelmeyi sabrederek başarmıştır. Henüz anne karnındayken babası, altı yaşına geldiğinde ise annesi vefat etmiştir. Yetim ve öksüz büyüyen Hz. Muhammed'in (sav) sabır gösterdiği en önemli konulardan biri yetiştiği çevreyle ilgilidir. Ahlaki bozulmanın yoğun olduğu ve içki, kumar, faiz, yalan, şirk gibi kötülüklerin sıradanlaştığı Cahiliye Dönemi'nde yaşayan Hz. Muhammed (sav), kendi kişiliğini muhafaza etmiş, ahlaki değerlerine sahip çıkmıştır. Ahlakının güzelliği sebebiyle insanlar tarafından takdir görmüş ve kendisine; güvenilen, hıyanet etmeyen, sözünde duran anlamlarına gelen "Muhammedülemin" denmiştir.[4]

Gençliğinde "Hilfülfudul" birliğine dâhil olmuş, toplumdaki ahlaki yozlaşmaya karşı mücadele etmiştir.[5] Böylece bizlere sabırlı olmanın kötülükler karşısında tepkisiz kalmak değil, onlarla mücadele etmek anlamına geldiğini göstermiştir.

Peygamber Efendimiz, hayatının en zor anlarında bile sabırlı davranmıştır. İnsanın başına gelebilecek en büyük acılardan biri olan evlat acısını defalarca yaşamasına rağmen metanetini korumuştur. Peygamber Efendimiz'in kızı Hz. Fatıma dışındaki bütün çocukları kendisinden önce vefat etmiştir. Oğlu İbrahim'in vefatına ağladığında "*...Bu, merhamettendir. Zira göz ağlar, kalp hüzünlenir. Ama biz ancak Rabbimizin razı olacağı şeyleri söyleriz.*"[6] buyurarak ağlamanın sabra engel olmadığını ve her durumda sabırlı olmamız gerektiğini göstermiştir.

Cahiliye Dönemi

Allah'a (cc) ortak koşulan; bilgi, düzen ve barıştan uzak, güçlülerin haklı görüldüğü, adaletin olmadığı, Arap Yarımadası'nın İslamiyet'ten önceki dönemine verilen isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 7/17-19)

Hilfülfudul

Arap toplumunda zayıf ve güçsüzlerin korunması, zulmün önlenmesi gibi amaçlarla toplumda sözü geçen saygın kimselerin oluşturduğu, Hz. Muhammed'in (sav) de üyesi olduğu barış birliğidir.

(bk. Serinsu, "Hilfülfudul", 139)

Çıkış Kartı

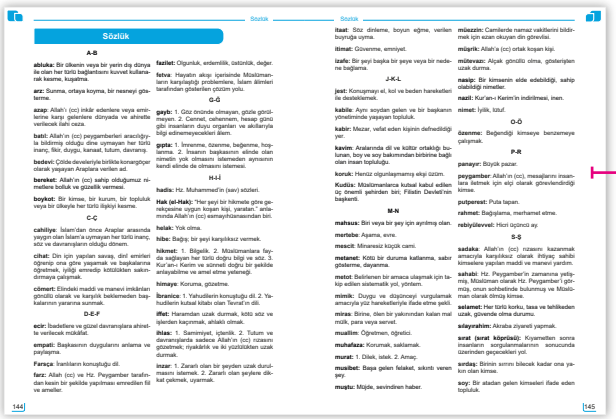
Peygamber Efendimiz'in sabrına ilişkin bildiklerinizi, bilmek istediklerinizi ve öğrendiklerinizi aşağıdaki tabloda uygun yerlere yazınız.

Bildiklerim	Bilmek İstediklerim	Öğrendiklerim

87

Çıkış Kartı

Kitabımızı Tanıyalım

Sözlük

Sözlük

A-B

abluka: Bir ülkenin veya bir yerin dış dünya ile olan her türlü bağlantısını kuvvet kullanarak kesme, kuşatma.

arz: Sunma, ortaya koyma, bir nesneyi gösterme.

azap: Allah'ı (cc) inkâr edenlere veya emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek ilahi ceza.

bâtıl: Allah'ın (cc) peygamberleri aracılığıyla bildirmiş olduğu dine uymayan her türlü inanç, fikir, duygu, kanaat, tutum, davranış.

bedevî: Çölde develeriyle birlikte konargöçer olarak yaşayan Araplara verilen ad.

bereket: Allah'ın (cc) sahip olduğumuz nimetlere bolluk ve güzellik vermesi.

boykot: Bir kimse, bir kurum, bir topluluk veya bir ülkeyle her türlü ilişkiyi kesme.

C-Ç

cahiliye: İslam'dan önce Araplar arasında yaygın olan İslam'a uymayan her türlü inanç, söz ve davranışların olduğu dönem.

cihat: Din için yapılan savaş, dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarının öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak.

cömert: Elindeki maddi ve manevi imkânları gönüllü olarak ve karşılık beklemeden başkalarının yararına sunmak.

D-E-F

acir: İbadetlere ve güzel davranışlara ahiret'te verilecek mükâfat.

empati: Başkasının duygularını anlama ve paylaşma.

Farsça: İranlıların konuştuğu dil.

fars: Allah (cc) ve Hz. Peygamber tarafından kesin bir şekilde yapılması emredilen fiil ve ameller.

fazilet: Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer.

fetva: Hayatın akışı içerisinde Müslümanların karşılaştığı problemlere, İslam âlimleri tarafından gösterilen çözüm yolu.

G-Ğ

gayb: 1. Göz önünde olmayan, gözle görülmeyen. 2. Cennet, cehennem, hesap günü gibi insanların duyu organları ve akıllarıyla bilgi edinemeyecekleri âlem.

gıpta: 1. İmrenme, özenme, beğenme, hoşlanma. 2. İnsanın başkasının elinde olan nimetin yok olmasını istemeden aynısının kendi elinde de olmasını istemesi.

H-I-İ

hadis: Hz. Muhammed'in (sav) sözleri.

Hak (el-Hak): "Her şeyi bir hikmete göre gerçekleşene uygun koşan kişi, yaratan." anlamında Allah'ın (cc) esmaiyhüsnasından biri.

helak: Yok olma.

hibe: Bağış; bir şeyi karşılıksız vermek.

hikmet: 1. Bilgelik. 2. Müslümanlara feyda sağlayan her türlü doğru bilgi ve söz. 3. Kur'an-ı Kerim ve sünneti doğru bir şekilde anlayabilme ve amel etme yeteneği.

himaye: Koruma, gözetme.

İbranice: 1. Yahudilerin konuştuğu dil. 2. Yahudilerin kutsal kitabı olan Tevrat'ın dili.

iffet: Haramdan uzak durmak, kötü söz ve işlerden kaçınmak, ahlaklı olmak.

ihlas: 1. Samimiyet, içtenlik. 2. Tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın (cc) rızasını gözetmek; riyakârlık ve ikiyüzlülükten uzak durmak.

inzar: 1. Zararlı olan bir şeyden uzak durulmasını istemek. 2. Zararlı olan şeylere dikkat çekmek, uyarmak.

itaat: Söz dinleme, boyun eğme, verilen buyruğa uyma.

itimat: Güvenme, emniyet.

izafe: Bir şeyi başka bir şeye veya bir nedene bağlama.

J-K-L

jest: Konuşmayı el, kol ve beden hareketleri ile desteklemek.

kabile: Aynı soydan gelen ve bir başkasının yönetiminde yaşayan topluluk.

kabir: Mezar, vefat eden kişinin defnedildiği yer.

kavim: Aralarında dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından birbirine bağlı olan insan topluluğu.

konuk: Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.

Kudüs: Müslümanlarca kutsal kabul edilen üç önemli şehirden biri. Filistin Devleti'nin başkenti.

M-N

mahsus: Bir veya bir şey için ayrılmış olan.

merhebe: Aşama, evre.

mescit: Minaresiz küçük cami.

metanet: Kötü bir duruma katlanma, sabır gösterme, dayanma.

metot: Belirlenen bir amaca ulaşmak için takip edilen sistematik yol, yöntem.

mimik: Duygu ve düşünceyi vurgulamak amacıyla yüz hareketleriyle ifade etme şekli.

miras: Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet.

muallim: Öğretmen, öğretici.

muhafaza: Korumak, saklamak.

murat: 1. Dilek, istek. 2. Amaç.

musibet: Başa gelen felaket, sıkıntı veren şey.

müjde: Mutlu, sevindiren haber.

müezzin: Camilerde namaz vakitlerini bildirmek için ezan okuyan din görevlisi.

müşrik: Allah'a (cc) ortak koşan kişi.

mütevazı: Alçak gönüllü olma, gösterişten uzak durma.

nasip: Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği nimetler.

nazil: Kur'an-ı Kerim'in indirilmesi, inen.

nimet: İyilik, lütuf.

O-Ö

özenme: Beğendiği kimseye benzemeye çalışmak.

P-R

panayır: Büyük pazar.

peygamber: Allah'ın (cc), mesajlarını insanlara iletmek için elçi olarak görevlendirdiği kimse.

putperest: Puta tapan.

rahmet: Bağışlama, merhamet etme.

rebiyülevvel: Hicri üçüncü ay.

S-Ş

sadaka: Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla karşılıksız olarak ihtiyaç sahibi kimselere yapılan maddi ve manevi yardım.

sahabi: Hz. Peygamber'in zamanına yetişmiş, Müslüman olarak Hz. Peygamber'i görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve Müslüman olarak ölmüş kimse.

selamet: Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu.

sıla-yı rahim: Akraba ziyareti yapmak.

sırat (sırat köprüsü): Kıyametten sonra insanların sorgulanmalarının sonucunda üzerinden geçecekleri yol.

sırtlaş: Birinin sırtını bilecek kadar ona yakın olan kimse.

soy: Bir atadan gelen kimseleri ifade eden topluluk.

144

Sözlük

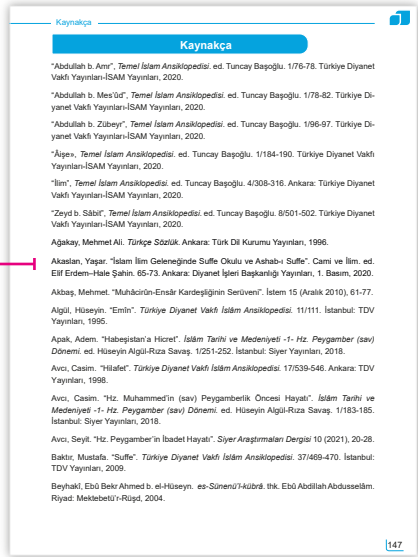
145

Sözlük

Sözlük

Kaynakça

Kaynakça

Kaynakça

"Abdullah b. Amr", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/76-78. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Abdullah b. Mes'ûd", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/78-82. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Abdullah b. Zübeyr", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/96-97. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Âişe», *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/184-190. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"İlim", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 4/308-316. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Zeyd b. Sâbit", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 8/501-502. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

Ağakay, Mehmet Ali. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996.

Akaslan, Yaşar. "İslam İlim Geleneğinde Suffe Okulu ve Ashab-ı Suffe". Cami ve İlim. ed. Elif Erdem–Hale Şahin. 65-73. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1. Basım, 2020.

Akbaş, Mehmet. "Muhâcirûn-Ensâr Kardeşliğinin Serüveni". İstem 15 (Aralık 2010), 61-77.

Algül, Hüseyin. "Emîn". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/111. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Apak, Adem. "Habeşistan'a Hicret". *İslâm Tarihi ve Medeniyeti -1- Hz. Peygamber (sav) Dönemi*. ed. Hüseyin Algül-Rıza Savaş. 1/251-252. İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.

Avcı, Casim. "Hilafet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/539-546. Ankara: TDV Yayınları, 1998.

Avcı, Casim. "Hz. Muhammed'in (sav) Peygamberlik Öncesi Hayatı". *İslâm Tarihi ve Medeniyeti -1- Hz. Peygamber (sav) Dönemi*. ed. Hüseyin Algül-Rıza Savaş. 1/183-185. İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.

Avcı, Seyit. "Hz. Peygamber'in İbadet Hayatı". *Siyer Araştırmaları Dergisi* 10 (2021), 20-28.

Baktır, Mustafa. "Suffe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/469-470. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Ebû Abdillah Abdusselâm. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 2004.

147

Sözlük

Kaynakça

Kaynakça

Kısaltmalar

as: aleyhisselam

bk.: bakınız

cc: cellecelalüh

çev.: çeviren

dk.: dakika

ed.: editör

Hz.: Hazreti

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

sav: Sallallahü aleyhi vesellem

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

thk.: tahkik eden

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

Sembollerin Açıklaması

Bireysel etkinlik

Grup etkinliği

Rehberli etkinlik

Etkinlik süresi

Devam eden çalışma

1. ÜNİTE

HİCRET'TEN ÖNCE PEYGAMBERİMİZ

1.1. İslam'a Davet
1.2. Taif Yolculuğu
1.3. İsra ve Miraç
1.4. Yeni Yurt Arayışı
1.5. Hicret Yolculuğu

Bu ünitede öğrenilecek anahtar kavramlar

- biat
- davet
- Hicret
- isra
- miraç
- muhacir

Bu ünitede sizlerden

Gizli ve açık daveti anlayabilmeniz,

İsra ve miraç olaylarını yorumlayabilmeniz,

Hicret'in sebeplerini özetleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

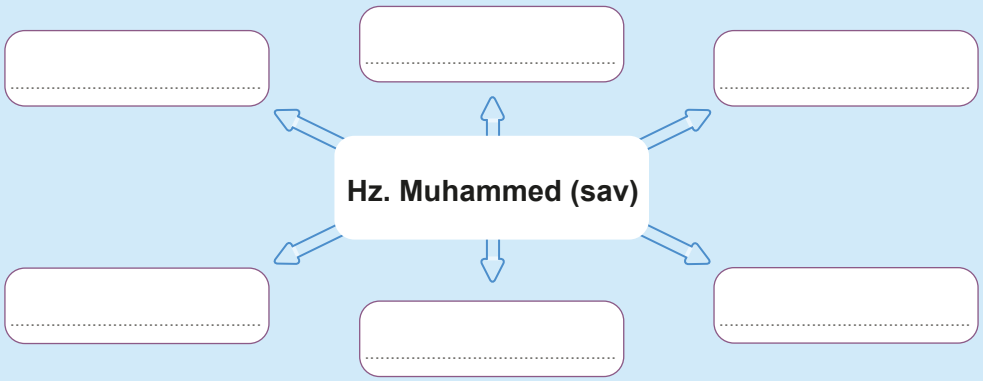
İslam'a davet sürecinde Hz. Peygamber birçok zorlukla karşılaşmıştır. Müşriklerin baskıları ve tehditlerine rağmen Hz. Peygamber insanları İslam'a davet etmeye devam etmiştir. Allah'ın (cc) yardımı ve Hz. Peygamber'in azim ve kararlılığıyla İslamiyet tüm zorluklara rağmen Mekke'de yayılmaya devam etmiştir.

1. **Hz. Muhammed'in (sav) İslam'ı tebliğ sürecinde verdiği mücadeleler sizin için nasıl bir örnek oluşturmaktadır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Günlük yaşamda karşılaştığınız zorlukları aşmak için neler yaparsınız? Düşüncelerinizi açıklayınız.**

1.1. İSLAM'A DAVET

Konuya Başlarken

Hz. Muhammed'in (sav) vahiyden önceki dönemde toplumda örnek gösterilen özelliklerinden hangilerini hatırlıyorsunuz? Aşağıdaki grafikte boş bırakılan alanlara yazınız.

Hz. Muhammed (sav) yaşadığı toplumda içki içme, kumar oynama, putlara tapma, haksızlık ve zulüm yaygındı. İnsanlar arasında adalet duygusu zayıflamıştı, güçlü olan zayıf olanı eziyordu. Hz. Muhammed (sav), toplumda yaygın olan bu davranışlardan rahatsızlık duyduğu için bu ortamdan uzaklaşmayı tercih ediyor, yalnız kalarak tefekkür ediyordu. O, insanları yanlış tutum ve davranışlar konusunda uyarmak için çözüm yolları arıyordu. Bu sebeple Hira Mağarası'na gidiyor, uzun süre orada kalarak derin düşüncelere dalıyordu.

Hz. Muhammed'in (sav) 610 yılı Ramazan ayında Hira Mağarası'nda bulunduğu bir sırada Allah (cc), vahiy meleği Cebrail'i (as) gönderdi. Cebrail (as) "Oku!" emriyle başlayan Alak suresinin ilk beş ayetini bildirdi. Böylece bu vahiy, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik sürecinin başlangıcı oldu.

Alak Suresi 1-5. Ayetler

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۚ ﴿١﴾

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ ﴿٢﴾

اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ۙ ﴿٣﴾

اَلَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۙ ﴿٤﴾

عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ؕ ﴿٥﴾

Bismillahirrahmânirrahîm.
1.Ikra'bismi rabbikellezi halak.
2. Halakal insane min alak.
3. Ikra' ve rabbükel ekrem.
4. Ellezi alleme bil kalem.
5. Allemel insane ma lem ya'lem.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

1 - 2. Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı "alak"tan yarattı.

3. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır.

4 - 5. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir.

Hz. Muhammed'e (sav) inen ilk ayetlerden sonra bir müddet vahiy gelmedi. Bu döneme "fetretülvahiy" denir. Hz. Muhammed (sav), bu süreçte Cebrail (as) ile karşılaşmak ümidiyle sık sık Hira Mağarası'na gidiyordu. Bir gün Hira Mağarası'ndan dönerken bir ses işitti. Başını kaldırınca Cebrail'i (as) gördü. Evine varınca eşi Hz. Hatice'ye "Beni örtünüz." dedi ve yatağına uzandı.[1] Bu sırada Müddessir suresinin ilk beş ayeti gönderildi. Bu ayetlerde Allah (cc), şöyle buyurdu: **"Ey örtüsüne bürünen! Kalk ve uyar! Sadece Rabbinin büyüklüğünü dile getir. Elbiseni tertemiz tut. Her türlü pislikten uzak dur."**[2] Böylece Hz. Muhammed'e (sav) insanları uyarması ve İslam'ı tebliğ etmesi emredildi.

fetretülvahiy

İlk vahiy olan Alak suresinin ilk beş ayetinden sonra, Müddessir suresinin ilk beş ayetinin gelmesine kadar Hz. Peygamber'e vahyin inmediği dönemdir.

(Serinsu, "fetretülvahiy", 94)

Yazalım

Önemli bir haber aldığınızda ilk kimlerle paylaşırsınız? Cevabınızı sebebiyle birlikte açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gizli Davet ve İlk Müslümanlar

Hz. Muhammed (sav), Müddessir suresinin ilk beş ayetinin indirilmesiyle yakın çevresindeki insanları İslam'a **davet** etmeye başladı. Önce ailesini, sonra dostlarını ve güvendiği kişileri İslam'a davet etti.

Hz. Muhammed'e (sav) ilk iman eden kişi, eşi Hz. Hatice oldu. Daha sonra evlatlığı Zeyd bin Harise (ra) ve amcasının oğlu Hz. Ali Müslüman oldular. Peygamber Efendimiz'in ailesi dışında İslam'a davet ettiği ilk kişi ise samimi dostu Hz. Ebu Bekir'di.[3]

davet

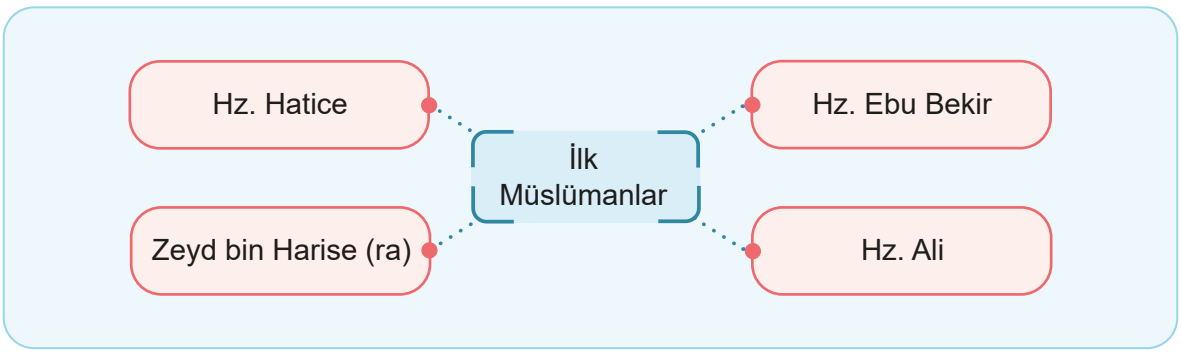
İslam'a ve İslam esaslarının uygulanmasına çağrı anlamına gelir.

(bk. Mustafa Çağrıcı, "Davet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 9/16)

Paylaşalım

Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin ilk yıllarında İslam'a daveti gizli bir şekilde yapmasının sebepleri neler olabilir? Tahminlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam'a davetin ilk yıllarında Peygamberimiz, müşriklerin tepkilerinden korunmak ve Müslümanların zarar görmesini engellemek amacıyla tebliğini gizli olarak yaptı. Hz. Muhammed (sav), bu dönemde sadece çok güvendiği kişilere tebliğde bulundu. Müslümanlar, ibadetlerini bir süre gizlice yaptılar.[4] İlk vahyin geldiği 610'dan sonra İslamiyet'in gizli olarak anlatıldığı bu üç yıllık süre "Gizli Davet Dönemi" olarak adlandırıldı.[5] Bu zaman içerisinde Müslümanların sayısı otuza ulaştı.[6]

Bilgi Grafiği 1.1
İlk Müslümanlar

Açık Davetin Başlaması

Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin dördüncü yılında indirilen **"Yakın akrabanı da uyar."**[7] ve **"Sen, sana buyurulanı açıkça duyur, müşriklere aldırış etme!"**[8] ayetleriyle insanları açıktan İslam'a davet etmeye başladı. Bu amaçla yakın akrabalarını yemeğe çağırarak onlara İslamiyet'i anlattı. Fakat amcası Ebu Leheb, Hz. Peygamber'in İslam'a davetine karşı çıktı. Ebu Talib ise İslam'a daveti kabul etmedi ancak ona destek olacağını söyledi. Böylece İslam tarihinde "Açık Davet Dönemi" başlamış oldu.[9]

Gizli ve Açık Davet Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklarla İlgili Etkileşimli İçerik

Peygamber Efendimiz, akrabalarına İslam'ı tebliğ ettikten sonra Mekkelileri İslam'a davet etmek için Safa Tepesi'ne çağırdı. Toplanan kalabalığa "*Size şu dağın arkasından sizinle savaşmak üzere atlılar geliyor diye haber versem bana inanır mıydınız?*" diye sordu. Orada bulunanlar "*Biz senin yalan söylediğini hiç duymadık.*" dediler.[10] Hz. Muhammed (sav) "*Öyleyse büyük bir azaba uğrayacağınızı size haber veriyorum. Allah bana en yakın akrabamı uyarmamı emretti. Siz Allah'tan başka ilah yoktur demedikçe benim size ne dünyada ne de ahirette bir faydam dokunur.*" uyarısını yaptı. Böylece Hz. Muhammed (sav), İslam'ı tüm Mekkelilere duyurdu ve Mekke'deki tebliğ faaliyetlerini açıktan yürütmeye devam etti.

Hz. Muhammed (sav) İslam'ı Mekke dışındaki insanlara da anlatmak istiyordu. Bu sebeple Mekke çevresinde kurulan panayırlara gelen tüccarlara İslam'ı anlattı.[11]

Paylaşalım

İslam'a davet sürecinin bir süre gizli ve daha sonra açıktan yürütülmesinin sebepleri nelerdir? Açıklayınız.

Boykot ve Hüzün Yılı

Mekkeli müşrikler, Müslümanların sayısının artmasından ve İslam'ın her geçen gün güçlenmesinden rahatsız oldular. Hz. Hamza ve Hz. Ömer gibi önde gelen kişilerin de Müslüman olması müşrikleri daha da öfkelendirdi. İslam'ın emir ve yasakları Mekkeli müşriklerin çıkarlarını ve yıllardır süregelen düzenlerini temelinden sarsıyordu. Bu yüzden İslam'ın yayılmasını engellemeye çalışıyorlardı. Öncelikle ikna yoluyla Hz. Muhammed'i (sav) davasından vazgeçirmeye çalıştılar. Sonuç alamayınca iftira, hakaret ve çeşitli eziyetlerle Hz. Muhammed'i (sav) itibarsızlaştırmak istediler. Müslümanları ise baskı ve zulümlerle inançlarından vazgeçirmeye çalıştılar.[12]

İslam'ın yayılmasına engel olamayan müşrikler, Müslümanları boykot etme kararı aldılar. Alınan boykot kararına göre Müslümanlar ile konuşulmayacak, evlenilmeyecek, ticaret yapılmayacak ve onlara hiçbir şekilde yardım edilmeyecekti. Boykot yıllarında Müslümanlar Mekke'de Ebu Talib Mahallesi olarak bilinen bölgede yaşadılar. 616 yılında başlayan boykot, bazı Mekkelilerin çabalarıyla üç yıl sonra sona erdi.[13]

Boykotun bitmesinden sonra Müslümanlar iki büyük acı yaşadılar. 620 yılında Peygamber Efendimiz'in eşi Hz. Hatice ve amcası Ebu Talib vefat etti.[14] En büyük destekçisi ve çok sevdiği iki insanı art arda kaybeden Sevgili Peygamberimiz bu duruma çok üzüldü. Bu sebeple peygamberliğin onuncu yılı "Hüzün Yılı" olarak adlandırıldı.[15]

Bilmece Köşesi

Peygamberimizin evinde yetişti,
Onun izniyle özgürlüğe kavuştu,
Evlatlığı olmak ne güzel bir muştu,
Peygamber'in ailesinden olmuştu.

Cevap:

.....

Bilgi Grafiği 1.2
Hz. Hatice'nin kişisel özellikleri

Haticetülkübra (ra)*

Cömert **Merhametli** **Ahlaklı** **Akıllı** **Tahira**

* Hz. Muhammed'in (sav) en büyük hanımı olması sebebiyle vefatından sonraki dönemlerde kübra ünvanı kullanılmıştır.

Etkinlik - 1

20 dk

Adı	İslam'a Davet
Amaç	Gizli ve açık daveti anlayabilme
Yönerge	Aşağıdaki tabloyu doldurarak etkinliği tamamlayınız.

İslam'a davet süreci nasıl başlamıştır? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Gizli ve açık daveti tanımlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Gizli ve Açık Davet

Gizli ve açık davetin ortaya çıkış sebeplerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Gizli ve açık davetin özelliklerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. İslam'a davet sürecini öğrendim.			
2. Gizli ve açık davet arasındaki ilişkiyi kavradım.			
3. Bu konuyu daha derinlemesine öğrenmek için ek okumalar veya araştırmalar yapmak istiyorum.			

Sıra Sizde

İslam'a gizli ve açık davet dönemlerinin benzerliklerini ve farklılıklarını aşağıdaki tablolara yazınız. İki dönemi karşılaştırarak düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Gizli ve Açık Davet	
Benzerlikler	**Farklılıklar**

Bir Hadis Öğreniyorum

Ebû Musa (el-Eş"arî) şöyle demiştir: "Resûlullah (sav), bazı emirlerini yerine getirmesi için ashâbından birini görevli olarak yolladığı zaman, "Müjdeleyin, nefret ettirmeyin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın!" buyururdu."

(Müslim, "Cihâd ve Siyer", 6)

Okuyalım

Peygamber Efendimiz'in İslam'a Davetteki Kararlılığı

Müşriklerin her türlü baskısına rağmen İslamiyet Mekke'de hızla yayılmaya devam ediyordu. Bu durumdan rahatsız olan Mekke'nin önde gelenleri, Haşimoğulları'nın reisi Ebu Talib'e bir heyet gönderdi. Heyettekiler şöyle dedi:

– "Ey Ebu Talib senin kardeşinin oğlu bizim ilahlarımıza hakaret ediyor, dinimizi yalanlıyor, bizi aptal yerine koyuyor. Atalarımızın yaptıklarına sapkınlık diyor. Ya onu bu işten vazgeçir ya da onu himaye etmekten vazgeç. Sen olmazsan biz onun hakkından geliriz." Ebu Talib de onları yumuşak söz söyleyerek tatlılıkla geri gönderdi.

Resulullah insanları İslam'a davet etmeye devam ediyordu. Hz. Muhammed'in (sav) İslam'ı anlatmaktan vazgeçmediğini gören müşrikler tekrar Ebu Talib'e giderek:

– "Ey Ebu Talib sen yaşlı, şerefli ve makam sahibisin. Senden kardeşinin oğlunu uyarmanı istemiştik. Biz artık onun atalarımıza hakaret etmesine, ilahlarımızı ve dinimizi yermesine sabredemiyoruz. Ya bizden onu uzaklaştırırsın ya da biz onunla savaşırız, ta ki biri helak oluncaya kadar." dediler ve oradan ayrıldılar.

Ebu Talib durumun ciddiyetini anladı. Tek başına kavmine karşı koyamazdı. Yeğeni Hz. Muhammed'i (sav) yalnız bırakmak da istemiyordu. Ebu Talib, Hz. Muhammed'e (sav) müşrikler ile arasında geçen diyaloğu anlattı:
– "Ey Kardeşimin oğlu! Sen dinine göre hareket et ama onların dinlerini aşağılama. Kendini de beni de koru, bana gücümün üstünde güç yükleme." Hz. Muhammed (sav) artık amcasının da kendisini koruyamayacağını anladı. Mübarek gözleri yaşlarla dolarak:

– "Ey Amca! Allah'a (cc) yemin ederim ki, Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime koysalar bile Allah İslam'ı galip kılıncaya veya ben bu yolda helak oluncaya kadar görevimi bırakmam." dedi. Oradan ayrılmak üzere yerinden kalktı. Yeğeninin üzülmesine dayanamayan Ebu Talib:

– "Ey Kardeşimin Oğlu! Git ve istediğini söyle, Allah'a (cc) yemin ederim ki, seni hiçbir zaman terk etmeyeceğim ve himayesiz bırakmayacağım." dedi.

(bk. İbni Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam*, 1/352-353)

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kartı yönergelerde yazan ifadelere uygun olarak doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

3 yaz

Peygamberimizin İslam'a açık ve gizli davetiyle ilgili öğrendiğim üç şey

1 .....

.....

2 .....

.....

3 .....

.....

2 sor

Peygamberimizin İslam'a açık ve gizli davetiyle ilgili merak ettiğim iki şey

1 .....

.....

.....

2 .....

.....

.....

1 paylaş

Peygamberimizin İslam'a açık ve gizli davetiyle ilgili paylaşmak istediğim bir şey

1 .....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2. TAİF YOLCULUĞU

Konuya Başlarken

Peygamber Efendimiz'in Taif ziyareti hakkında neler biliyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Notlarım

Ebu Talib'in vefatından sonra Mekkeli müşriklerin Hz. Muhammed'e (sav) karşı baskıları arttı. Hz. Muhammed (sav), İslam'ı Mekke dışında da anlatmak ve yeni yurt arayışı için Zeyd bin Harise (ra) ile 620'de Taif'e gitti.

Hz. Muhammed (sav), Taif'te on gün kaldı. Putperest olan Taif halkına İslam'ı tebliğ etmek için şehrin önde gelenleriyle görüştü fakat hiçbiri Hz. Muhammed (sav) ile görüşmeyi kabul etmedi. Taif'in önde gelenleri, gençlerinin Müslüman olmasından korktular ve "Beldemizden çık, Ya Muhammed! Bu davanı başka yerlere götür." diyerek Peygamber Efendimiz'den şehri terk etmesini istediler.[16]

Resulullah, Taiflilere oraya geldiğini Mekkelilere söylememelerini, ziyaretinin gizli kalmasını rica etti. Hz. Muhammed (sav) bu ziyareti duyan Mekkeli müşriklerin Müslümanlara olan baskılarını daha da artıracaklarını düşünüyordu. Taifliler bunu da kabul etmediler. Ayrıca Taif'ten ayrılırken Resulullah'ı taşlattılar. Zeyd bin Harise (ra), Resulullah'ı taşlardan korumak için kendini siper etti, yine de Resulullah'ın yaralanmasına engel olamadı.

Taif'ten ayrılan Hz. Muhammed (sav) ve Zeyd bin Harise (ra) yol üzerinde bir bahçeye sığınmak zorunda kaldılar. Sonra da üzgün bir şekilde Mekke'ye döndüler.[17]

Görsel 1.1: Taif'teki bahçelerden birinin günümüzdeki görünümü

Sıra Sizde

Taif'te yaşadıkları nedeniyle Hz. Muhammed (sav), üzgün bir şekilde Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Allah (cc) tarafından görevlendirilen melek kendisine şöyle seslendi: "Ey Muhammed, emret! Şu iki dağı onların üstüne yıkayım." Peygamber Efendimiz bu teklife şöyle karşılık verdi: "Hayır, ümit ediyorum ki Allah (cc) onların soyundan sadece Allah'a ibadet eden ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan bir nesil çıkartacaktır."

(Buhari, "Bed'ü'l-Halk", 7)

1. **Taiflilerin olumsuz tavrına rağmen Hz. Muhammed'in (sav) göstermiş olduğu tutum onun hangi ahlaki özelliklerini yansıtmaktadır? Düşüncelerinizi yazınız.**

.....

.....

.....

2. **Hz. Muhammed'in (sav) Taiflilere karşı sergilemiş olduğu tutumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Düşüncelerinizi yazınız.**

.....

.....

.....

3. **Haksızlığa uğradığınız bir durum yaşasaydınız nasıl davranırdınız? Düşüncelerinizi yazınız.**

.....

.....

.....

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "'İnsanlar iyilik yaparsa biz de iyilik yaparız, kötülük yaparsa biz de kötülük yaparız.' diyen sıradan kimseler gibi olmayınız. Bilakis iyilik yaptıklarında insanlara iyilikle karşılık vermeyi, kötülük yaptıklarında ise onlara zulmetmemeyi alışkanlık hâline getiriniz."

(Tirmizi, "Birr", 63)

Okuyalım

Taif'in Üzüm Bahçesinde İslam'a Davet

Hz. Muhammed (sav), İslam'a davet için gittiği Taif'te misafirperver bir yaklaşımla karşılanmadı. Aksine kendisine bir saldırı düzenlendi. Taiflilerin saldırısından kurtulabilmek için bir bağa sığınmak zorunda kaldı.

Bağın sahipleri Hz. Muhammed'e (sav) uzaktan akraba sayılan Utbe bin Rebia ve Şeybe bin Rebia adında iki kardeşti. Hz. Muhammed'i (sav) ve Zeyd bin Harise'yi (ra) bağlarında görünce köleleri Addas ile iki salkım üzüm gönderdiler. Hz. Muhammed (sav) üzümü yemeden önce besmele çekti. Üzümü getiren köle Addas Hristiyan idi. Besmeleyi işitince şaşırdı.

Addas: "Yıllarca buralardayım. Kimseden böyle bir söz duymadım. Bu nasıl sözdür?" dedi.

Hz. Muhammed (sav): "Sen neredensin?" buyurdu.

Addas: "Ninovalıyım." dedi.

Hz. Muhammed (sav): "Yunus'un (as) memleketindenmişsin." buyurdu.

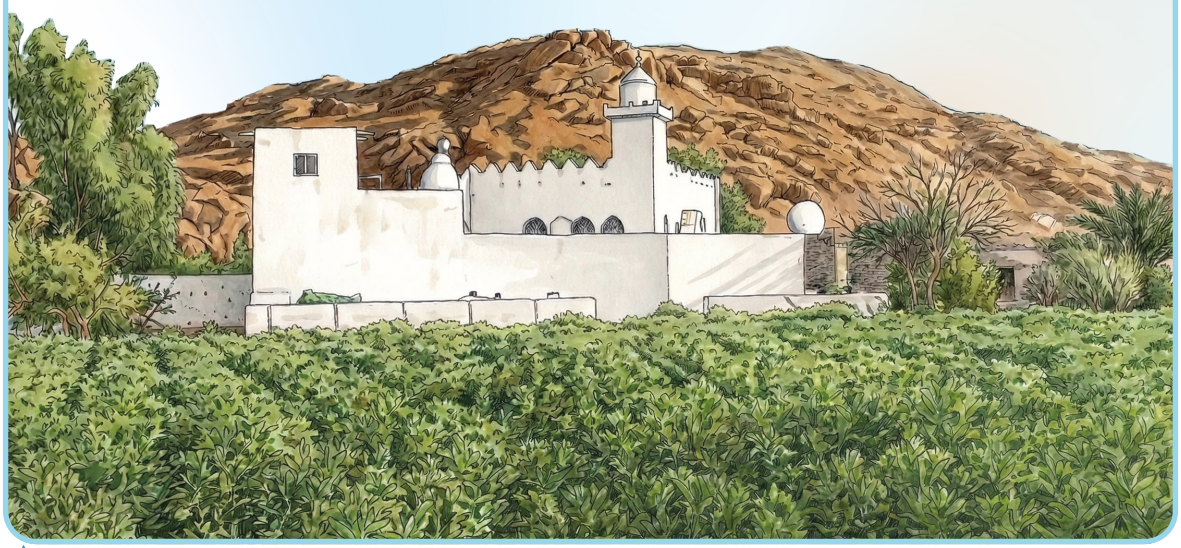
Addas: "Sen Yunus'u (as) nereden tanıyorsun? Onu, buralarda kimse bilmez." dedi.

Hz. Muhammed (sav): "O benim kardeşimdir. O da benim gibi peygamberdi." buyurdu.

Addas: "Bu güzel yüzün, bu tatlı sözlerin sahibi yalancı olamaz. Ben inandım ki, sen Allah'ın (cc) Resulüsün." dedi ve Müslüman oldu.

Addas'ın Hz. Muhammed'e (sav) ikramda bulunduğu bu bahçeye sonraki dönemlerde bir mescit yapılmıştır. Mescid-i Addas, Taif'in Mesna bölgesinde bulunmaktadır.

(bk. Fatih Satıl, Zafer Dergisi, 477/2)

Görsel 1.2: Mescid-i Addas (Temsilî)

Yazalım

Aşağıda Hz. Muhammed'in (sav) Taif yolculuğu ile ilgili bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadelerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına (Y) yazınız. Yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadelerin altındaki boş alanlara doğrusunu yazınız.

1. (...) Hz. Muhammed (sav), halkını İslam'a davet etmek için Taif'e gitmiştir.

.....

2. (...) Taifliler Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul etmiştir.

.....

3. (...) Taif'teki zorluklar, Müslümanların inanç ve sabrını güçlendiren bir deneyim olmuştur.

.....

4. (...) Bu yolculukta Hz. Muhammed (sav) sabır ve tevekkül örneği göstermiştir.

.....

1.3. İSRA VE MİRAÇ

Konuya Başlarken

İsra ve miraç olayları hakkında neler biliyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

isra

Gece yürüyüşü demektir.

(bk. Serinsu, "isra", 178)

İsra, Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'de bulunan Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya Allah'ın (cc) izniyle götürülmesi olayına denir. **Miraç** ise isra olayının gerçekleştiği Recep ayının 27. gecesinde, Hz. Muhammed'in (sav) Mescid-i Aksa'dan göklere yükseltilerek kendisine Allah'ın (cc) ayetlerinin ve olağanüstü nimetlerinin gösterilmesi olayıdır.[18]

miraç

Göğe çıkma, yükselme anlamına gelmektedir.

(bk. Serinsu, "miraç", 240)

Görsel 1.3: Mescid-i Aksa'nın günümüzdeki görünümü

Allah (cc) isra mucizesini Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirir: **"Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir."**[19]

Peygamber Efendimiz, isra ve miraç olaylarının gerçekleştiği gecenin sabahında, yaşadıklarını Mekkelilere anlattı. Mekkeli Müslümanlar Peygamber Efendimiz'i tasdik ettiler. Müşrikler ise inkâr ettiler. Bir gecede Kudüs'e gidip gelmenin imkânsız olduğunu söylediler. Müşriklerden Kudüs'e gitmiş ve Mescid-i Aksa'yı görmüş olanlar Peygamber Efendimiz'e "Mescid-i Aksa'nın kaç kapısı var? Şurası nasıl, burasında ne var?" gibi çeşitli sorular sordular.[20]

Hz. Muhammed (sav), bu konuyu daha sonra şöyle anlatmıştır: "*Kureyşliler seyahat ettiğim yerler, özellikle Mescid-i Aksa ile ilgili öyle sorular sordular ki, İsra Gecesi bunlara hiç dikkat etmemiştim. Fakat Cenab-ı Hak, benimle Beytülmakdis (Mescid-i Aksa) arasındaki mesafeyi kaldırdı. Ne sordularsa, oraya bakarak cevap verdim.*"[21]

Bilmece Köşesi

Hüzün yılındaydı,
Yedi kat göğü aştı,
En yüksek makama ulaştı,
Hediyesi namazdı.

Cevap:

.....

İsra ve miraç, Allah (cc) tarafından Hz. Muhammed'e (sav) yaşatılan olağanüstü olaylardır. Bu mucize Hüzün Yılı ve Taif'te yaşadıklarından sonra Hz. Muhammed'e (sav) büyük bir moral olmuştur. Mekkeli müşriklerin eziyetlerine karşı Allah (cc), isra ve miraç mucizeleriyle Hz. Muhammed'e (sav) manevi destekte bulunmuştur. Müslümanlar da bu mucize ile Allah'ın (cc) lütfunu ve yardımını bir kez daha hissetmişlerdir. Peygamber Efendimiz'e olan saygı ve bağlılıkları daha da artmıştır.

İsra ve Miraç Olaylarıyla İlgili Etkileşimli İçerik

İsra ve miraç mucizeleri, Allah'ın (cc) kudretini ve Hz. Muhammed'e (sav) manevi desteğini ortaya koyar. İsra olayının Mescid-i Haram'dan başlayıp Kudüs'te, Mescid-i Aksa'da noktalanması Müslümanlar ile önceki peygamberlerin ümmetleri arasındaki ortak bağa işaret eder. Bu, Allah'ın (cc) tüm insanlığa aynı kaynaktan mesajlar gönderdiğini hatırlatır. Müslümanlar, isra ve miraç mucizelerinin gerçekleştiği geceyi, Miraç Kandili olarak kutlar.

Görsel 1.4: Kandil gecelerinde Müslümanlar ibadetlerini camilerde yapmaya özen gösterir.

Sıra Sizde

1. **Sizce mucize nedir? Düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Öğretmeninizin rehberliğinde, paylaşılan düşünceler doğrultusunda mucize kavramını tanımlayınız.**

.....

.....

3. **Aşağıdaki boş bırakılan alanları doldurunuz.**

Mucize hakkında bildiklerim	Mucize hakkında öğrendiklerim
.....	.....
.....	.....

Bir Hadis Öğreniyorum

"Miraç olayı gerçekleştiğinde Hz. Peygamber'e üç şey verilmiştir: beş vakit namaz, Bakara suresinin son iki ayeti (Amenerresulü) ile bu ümmetten Allah'a (cc) şirk koşmadan ölen kimselerin günahlarının bağışlanacağı müjdesi."

(Müslim, "İman", 279)

Paylaşalım

İsra ve miraç olayları neden mucize olarak kabul edilmiş olabilir?

Bu sorunun cevabını bireysel olarak düşününüz.

İkişerli gruplara ayrılarak soruyu kendi grubunuz içerisinde tartışınız.

İkişerli grupları birleştirerek dörderli gruplar oluşturunuz ve soruyu kendi grubunuz içerisinde tartışınız.

Her dörderli grup için öğretmen rehberliğinde bir grup temsilcisi belirleyiniz. Ulaştığınız ortak düşünceleri grup temsilcileriniz aracılığıyla paylaşınız.

Bu süreçte arkadaşlarınızın fikirlerinden yararlanabildiniz mi? Nasıl?

Etkinlik - 2

20 dk

Adı	İsra ve Miraç
Amaç	İsra ve miraç olaylarını yorumlayabilme
Yönerge	Tablodaki soruları cevaplayarak etkinliği tamamlayınız.

İsra ve miraç olayları nedir? Açıklayınız.	İsra ve miraç olaylarının sizi etkileyen yönleri nelerdir? Yazınız.
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

İsra ve miraç olaylarını anlatan dört kısa cümle yazınız.

.....

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. İsra ve miraç kavramlarını öğrendim.			
2. İsra ve miraç kavramları arasındaki ilişkiyi kavradım.			
3. İsra ve miraç olaylarını doğru bir şekilde ifade edebilirim.			

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen soruları cevaplandırınız.

1. İsra ve miraç olaylarının mucize olarak kabul edilmesinin sebeplerini açıklayınız.

.....

.....

.....

2. İsra ve miraç olaylarının Müslümanlar için verdiği mesajlardan iki tanesini yazınız.

.....

.....

.....

3. İsra ve miraç olayının Hz. Peygamber'in hayatındaki zor bir dönemden sonra gerçekleşmesi sizce ne ifade etmektedir?

.....

.....

.....

Performans Görevi

Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: Otuz dakika
Görev	İsra ve miraç olayları hakkında konuşma metni hazırlama
Amaç	İsra ve miraç olaylarını yorumlayabilme
Ürün	Konuşma metni
Değerlendirme Ölçütleri	Hazırlanan performans görevi; bilgi toplama, içerik, dil ve anlatım ölçütlerinin bulunduğu dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

Yönerge

Ön Hazırlık

1. *Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak isra ve miraç olayları ile ilgili bilgi toplayınız.*
   - » Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
   - » edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları
2. *Topladığınız bilgiler arasındaki ilişkiyi inceleyiniz.*

Sınıf İçi Performans

Yaptığınız incelemeler sonucunda isra ve miraç olaylarını kendi cümlelerinizle anlatan bir konuşma metni yazınız.

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Farklı ve güvenilir kaynaklardan kapsamlı veriler topladım.			
2. Topladığım bilgiler ve konular arasında ilişkiler kurdum.			
3. Farklı kaynaklardan aldığım bilgileri birleştirerek yeni bir bütün oluşturdum.			
4. Hazırladığım konuşma metni isra ve miraç olaylarıyla ilgili kapsamlı bilgiler içermektedir.			
5. Hazırladığım konuşma metninin özgün bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Performans görevi sonucunda özgün bir konuşma metni oluşturdum.			

Değerlendirme: Performans göreviniz karekodda verilen dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir.

1.4. YENİ YURT ARAYIŞI

Konuya Başlarken

Güvende olduğunuz bir yerde özgürce yaşamanın sizde hissettirdiği duyguları yazınız.

.....

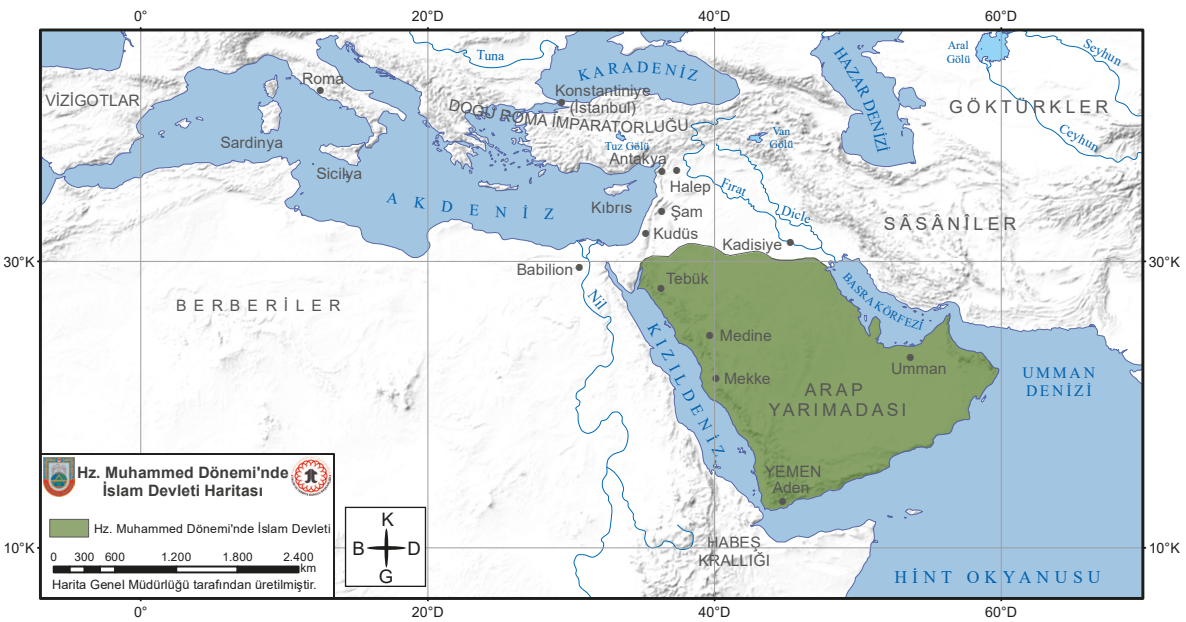
.....

.....

.....

Mekkeli müşrikler isra ve miraç mucizelerinden sonra Müslümanlara karşı baskı ve zulümlerini daha da artırdılar. Müslümanların inançlarını özgürce yaşama imkânı olmadığı gibi can ve mal güvenlikleri de tehlikedeydi. Bu yüzden Mekke, Müslümanlar için yaşanması zor bir şehir hâline gelmişti. Yapılan bütün zulümlere rağmen Hz. Peygamber, davasından vazgeçmedi. Tebliğ vazifesine tereddüt etmeden devam etti. Mekke'de Müslümanlara karşı artan baskı ve tehditler, ayrıca İslam'ı Mekke dışındaki bölgelere ulaştırma arzusu, Hz. Muhammed'i (sav) yeni yurt arayışlarına sevk etti. Bu sebeple Hz. Muhammed (sav), Mekke'de kurulan panayırlara katılıyor, Mekke dışından gelen insanlarla görüşüp onlara İslam'ı anlatıyordu. Mekkeli müşrikler ise Hz.Peygamber'i takip ediyor, onun İslam'ı anlatmasına engel olmaya çalışıyorlardı.[22]

Harita 1.1
Hz. Muhammed (sav) Dönemi'nde Arabistan Yarımadası

Akabe Biatleri

Hicret

Peygamberimizin ve Müslümanların Mekke'den Medine'ye göç etmelerine denir.

(bk. Serinsu, "hicret", 136)

Medine'nin **Hicret**'ten önceki adı Yesrib'dir. Peygamber Efendimiz'in Hicret'inden sonra Yesrib'e "Medinetü'r-Resul" (Peygamber Şehri) denilmiş ve Yesrib, Medine ismiyle anılmıştır. İslam'ın Medine'de yayılmasında ve Medine'ye hicretin zemininin hazırlanmasında Akabe **Biat**leri önemli bir yere sahiptir. Akabe; Mekke'de, Mescid-i Haram'a üç kilometre kadar uzaklıkta bir vadidir. Hz. Muhammed (sav), 620 yılında Mekke'ye gelen Medineli altı kişiye Akabe'de İslam'ı anlatmıştır. Müslüman olan altı kişi ertesi yıl aynı yerde buluşmak üzere Peygamber Efendimiz'e söz vermişlerdir. Medineli altı kişi ile Hz. Muhammed (sav) arasında geçen bu görüşmeye Akabe Görüşmesi denilmiştir.

biat

Söz verme, birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme demektir.

(bk. Serinsu, "biat", 40)

Müslüman olan altı kişi Medine'ye döndüklerinde yakın arkadaşlarına Hz. Muhammed'i (sav) anlattılar. 621 yılında içlerinde Akabe Görüşmesi'nde bulunan altı kişinin de bulunduğu on iki kişi, Akabe'de Hz. Muhammed (sav) ile bir araya geldiler. Allah'a (cc) ortak koşmayacaklarına, hırsızlık ve iffetsizlik yapmayacaklarına, insanlara iftira atmayacaklarına, Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına uyacaklarına dair Hz. Muhammed'e (sav) **biat** ettiler. İslam tarihinde bu olaya Birinci Akabe Biati denilmektedir. Hz. Muhammed (sav), Medine halkını İslam'a davet etmesi için Musab bin Umeyr'i (ra) görevlendirdi. Musab bin Umeyr'in (ra) bir yıl boyunca yaptığı tebliğ faaliyetleriyle İslamiyet, Medine'de yayıldı.[23]

622 yılında Medineli Müslümanlardan oluşan yetmiş beş kişilik bir grup, Peygamber Efendimiz ile görüşmek için Mekke'ye geldiler. Akabe'de Peygamber Efendimiz ile buluştukları zaman onu ve Müslümanları Medine'ye davet ettiler. Hz. Muhammed'i (sav) kendi canları gibi koruyacaklarına, ona her türlü desteği vereceklerine, iyiliği emredip hakkı savunacaklarına, ona itaat edeceklerine dair söz verdiler. İslam tarihinde bu olaya İkinci Akabe Biati denir.[24] Birinci Akabe Biati'nde Hz. Muhammed (sav) Medinelilerden dinî konularda bireysel sözler almıştı. İkinci Akabe Biati'nde ise daha çok toplumsal konularda sözler aldı. Hz. Muhammed (sav), İkinci Akabe Biati sonrasında Medine'ye gitmeleri için Müslümanlara izin verdi. Müslümanlar küçük gruplar hâlinde gizlice Medine'ye hicret etmeye başladılar.

Görsel 1.5: İkinci Akabe Biati'nden sonra Müslümanlar Medine'ye hicret etmeye başladılar. (Temsilî)

Etkinlik - 3

20 dk

Adı	Hicret'in Sebepleri
Amaç	Hicret'in sebeplerini özetleyebilme
Yönerge	Aşağıdaki soruları cevaplandırarak etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki çalışmayı tamamlayınız.

- Hicretten önce Müslümanların durumu nasıldı?
- Akabe Biatleri ile Müslümanların Medine'ye hicret etmesi arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

Düşün

Yukarıdaki sorunun cevabını düşününüz.

Eşleş

Sıra arkadaşınızla eşleşiniz ve soruların cevabıyla ilgili fikir alışverişi yapınız.

Paylaş

Soruların cevabıyla ilgili ortak düşüncenizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Açıkladığınız sebepleri aşağıda belirtilen uygun başlıklara yerleştirerek sınıflandırınız.

Dinî Sebepler	Ekonomik Sebepler	Sosyal Sebepler
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

3. Mekkeli Müslümanların Mekke'den ayrılırken maruz kaldıkları muameleyi göz önünde bulundurarak Hicret'i gerekli kılan sebepleri yorumlayınız.

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Hicret'in bireysel sebeplerini öğrendim.			
2. Hicret'in toplumsal sebeplerini öğrendim.			
3. Hz. Muhammed'i (sav) yeni yurt arayışına yönelten sebepleri kavradım.			

Araştırarak Öğrenelim

1. Gurbet ve memleket sevgisi konulu üç şiir araştırınız ve aşağıdaki bilgileri doldurunuz.

Şiirin adı	
Şiirin yazarı	
Şiirin anahtar kavramları	

Şiirin adı	
Şiirin yazarı	
Şiirin anahtar kavramları	

Şiirin adı	
Şiirin yazarı	
Şiirin anahtar kavramları	

2. Şiirlerde geçen duygular hicret eden Müslümanların hisleriyle nasıl benzerlik gösteriyor olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

3. Memleketinizden ayrılmak zorunda kalsaydınız hangi duygu ve düşüncelere sahip olurdunuz? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Ameller niyetlere göredir. Herkese ancak niyet ettiği şey vardır. Kimin hicreti Allah'a ve Resulü'ne yönelikse onun hicreti Allah'a ve Resulü'nedir. Kimin de hicreti elde edeceği bir dünyalıktan dolayı ise onun hicreti, hicret ettiği şeyedir."

(Buhari, "İman" , 41)

Yazalım

1. Mekkeli müşrikler, Müslümanların Mekke'de dinlerini özgürce yaşamalarını engellemek için neler yapmışlardır? Açıklayınız.

2. Akabe Biatlerinin İslam'ın yayılmasına etkisini açıklayınız.

1.5. HİCRET YOLCULUĞU

Konuya Başlarken

Aşağıdaki soruların cevaplarını arkadaşlarınızla paylaşınız.

- **Hicret'le ilgili neler biliyorsunuz?**
- **Mekkeli Müslümanlar neden yaşadıkları şehri terk etmek zorunda kalmışlardı?**

Hicret "terk etmek, ayrılmak" demektir. Hz. Muhammed'in (sav) ve Müslümanların İslam'ı yaşamak, diğer insanlara Allah'ın (cc) emirlerini duyurmak ve müşriklerin kötü muamelelerinden kurtulmak amacıyla Mekke'den Medine'ye 622 yılında yaptıkları göçe Hicret denir.[25] İkinci Akabe Biati'nden sonra Müslümanlar gruplar hâlinde Medine'ye hicret ettiler. Mekke'de Hz. Muhammed (sav), Hz. Ebu Bekir ve onların aileleri ile Hz. Ali ve hicrete gücü yetmemiş ya da hicret etmeleri engellenmiş Müslümanlar kalmıştı. Hz. Ebu Bekir de Peygamber Efendimizden sürekli hicret için izin istiyordu. Hz. Muhammed (sav) ise Hz. Ebu Bekir'e sabır tavsiyesinde bulunuyordu.[26]

Notlarım

Mekkeli müşrikler, Müslümanların Medine'ye hicret etmelerinden rahatsız oldular. İslamiyet'in Medine'de yayılmasından, Müslümanların güçlenmesinden korkuyorlardı. Medine'nin Şam ticaret yolu üzerinde bulunan önemli bir yer olması onları endişelendiriyordu. Müslümanların Medine'de güçlenip kendilerine karşı tehlike oluşturacağını düşünüyorlardı.

Mekkeli müşriklerin ileri gelenleri toplandılar. İslam'ın yayılmasının önüne geçmenin tek yolunun Hz. Muhammed'e (sav) suikast düzenlemek olduğuna karar verdiler. Her kabileden bir kişi seçtiler. Bu kişiler gece Hz. Muhammed'in (sav) evine baskın yapacaklardı. Böylelikle suikastı kimin yaptığı belli olmayacak ve kan davası güdülmeyecekti.[27]

Allah (cc), müşriklerin planını Cebrail (as) vasıtasıyla Peygamber Efendimiz'e bildirdi. Hz. Muhammed (sav) de Hz. Ebu Bekir'in evine giderek Medine'ye hicret için hazırlık yapmasını istedi. Evine döndüğünde Hz. Ali'yi çağırdı. Yanında bulunan emanetleri sahiplerine vermesi için ona bıraktı. Hz. Ali'den gece burada kendisinin yatağında yatmasını, sabah emanetleri teslim ettikten sonra Medine'ye hicret için yola çıkmasını istedi.

Müşrikler ise Peygamber Efendimiz'in evinin etrafında suikast için bekliyorlardı. Hava kararınca Peygamber Efendimiz evinden çıktı. Yerden aldığı bir avuç toprağı Yasin suresinden ayetler okuyarak müşriklere savurdu. Allah'ın (cc) yardımıyla müşriklere görünmeden oradan ayrıldı. Sabaha karşı eve giren müşrikler, Peygamber Efendimiz'in yatağında Hz. Ali'yi görünce şaşkına döndüler.[28]

Yazalım

İnsanları İslam'a davet etmek için Medine'ye gönderilen Musab bin Umeyr (ra), yaptığı faaliyetlerle görevini layıkıyla yerine getirmiştir. Peygamber Efendimiz kendisine teslim edilen emanetleri sahiplerine ulaştırması için Hz Ali'yi görevlendirmiştir. Hz Ali de hicret etmeden önce emanetleri teslim ederek sorumluluğunu eksiksiz olarak yerine getirmiştir.

Bu kapsamda görev bilinci sizin için ne ifade etmektedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

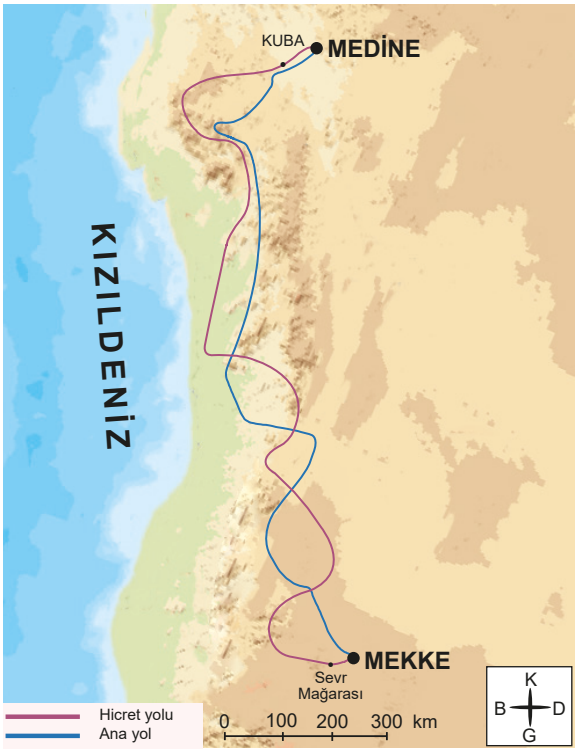
.....

.....

Hz. Muhammed'i (sav) evinde bulamayan müşrikler çılgına döndüler. Hz. Muhammed'i (sav) bulana yüz deve vereceklerini ilan ettiler. Bu haberi duyan müşrikler her yerde Hz. Muhammed'i (sav) aramaya başladılar.[29] Hz. Muhammed (sav) ve onun hicret arkadaşı Hz. Ebu Bekir, müşriklerin kendilerini takip edeceğini düşündüklerinden Medine'nin ters istikametine doğru yol aldılar. Sevr Dağı'nda bulunan Sevr Mağarası'nda üç gün kaldılar. Hz. Muhammed'i (sav) arayan iz sürücüler Sevr Mağarası'nın önüne kadar geldiler. Ayak sesleri ve konuşmaları içeriden duyuluyordu. Hz. Muhammed (sav), telaşlanan Hz. Ebu Bekir'e "**…Tasalanma! Allah bizimle beraberdir…** "[30], "*İki yoldaş ki, üçüncüsü Allah'tır (cc), hiç endişe edilir mi?*"[31] buyurdu. Allah'ın (cc), peygamberini koruyacağı muhakkaktı. Nitekim etrafı inceleyen müşrikler mağaranın içine bakmadan geri döndüler.[32]

Görsel 1.6: Sevr Mağarası'nın bulunduğu Sevr Dağı'nın günümüzdeki görünümü

Harita 1.2: Peygamber Efendimiz ve Hz. Ebubekir'in Medine'ye hicret ederken kullandığı yol ve ana yol

Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ebu Bekir, Sevr Mağarası'ndan Medine'ye doğru yola çıktılar. Medine yakınlarında bulunan Kuba köyünde konakladılar. Hz. Ali de Kuba'da onlara yetişti. Hz. Muhammed (sav), Kuba'da bir mescit yaptırdı. Kuba Mescidi İslam tarihinde inşa edilen ilk mescit oldu.[33]

Hz. Muhammed (sav) bir cuma günü Kuba'dan Medine'ye doğru yola çıktı. Ranuna Vadisi'nde ilk cuma namazını kıldırdı. Cuma namazından sonra Medine'ye hareket etti. Medineliler ise Hz. Muhammed'in (sav) yolunu gözlüyorlardı. Hz. Muhammed (sav) ve yanındakiler 12 Rebiyülevvel 622 Cuma günü Medine'ye ulaştılar.[34]

Mekkeli müşriklerin baskılarına rağmen zor şartlar altında İslam'ı yaşayan Müslümanlar, dinleri uğruna Medine'ye hicret ederek **muhacir** olmuşlardı. Bütün servetlerini Mekke'de bırakan muhacirler hicret esnasında çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardı. Örneğin Medine'ye ilk hicret eden Ebu Seleme (ra), hanımı Ümmü Seleme (ra) ile hicret etmek istemiş fakat kabilesi ona izin vermemişti. Ebu Seleme (ra), hanımını ve oğlunu Mekke'de bırakıp hicret etmek zorunda kalmıştı. Ümmü Seleme (ra) bu duruma çok üzülmüş, aylarca gözyaşı dökmüştü. Ancak bir yıl sonra oğluyla Medine'ye hicret edebilmişti.[35]

muhacir

Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara denir.

(bk. Serinsu, "muhacir", 307)

Hicret'in Sebep ve Sonuçlarıyla İlgili Etkileşimli İçerik

Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de **"İnanan, hicret eden, Allah (cc) yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerin Allah katındaki mertebeleri pek büyüktür. Muradına erecek olanlar da onlardır. Rableri onları kendi rahmeti, hoşnutluğu ve cennetleriyle müjdeliyor; onlar için orada kesintisiz nimetler vardır. Onlar orada ebedî olarak kalacaklardır. Kuşkusuz en büyük ödül Allah katında olandır."**[36] buyurarak muhacirleri ödüllendireceğini bildirmiştir.

Muhacirlere kucak açan, onlara her konuda destek olan Medineli Müslümanlara "ensar" denilmektedir. Ensar ile muhacir arasındaki kardeşlik ilişkisi; İslam toplumundaki dayanışma, fedakârlık ve yardımlaşmaya en güzel örnektir. Allah (cc) Kur'an-ı Kerim'de **"Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar; kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar, ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarırsa işte kurtuluşa erecekler onlardır."**[37] buyurarak ensar-muhacir kardeşliğinin ilahi övgüye layık bir hadise olduğunu bildirmiştir.[38]

ensar

Hz. Peygamber'e ve yanındakilere yardımcı olan Medineli Müslümanlara denir.

(bk. Serinsu, "ensar", 95)

Sıra Sizde

1. Günümüzde ensar-muhacir kardeşliğini örnek alan toplumlarda görülebilecek davranışlar nelerdir? Düşüncelerinizi boş bırakılan alana yazınız.

2. Yaşadığınız toplumda ensar-muhacir kardeşliğini oluşturma adına nasıl bir yaklaşım sergilenebilir? Önerilerinizi açıklayınız.

PEYGAMBERİMİZİN HAYATI

571 — Hz. Muhammed (sav) 12 Rebiyülevvel Pazartesi dünyaya gelmiştir. Sütannesi Halime'ye verilmiştir.

574 — Sütannesi Halime, Hz. Muhammed'i (sav) Mekke'ye getirerek annesi Amine'ye teslim etmiştir.

575 — Babasının kabrini ziyaret etmek için annesi Amine'yle birlikte Medine'ye gitmiştir. Dönüş yolunda Ebva'da annesi vefat etmiştir. Hz. Muhammed'i (sav) dadısı Ümmü Eymen Mekke'ye getirip dedesi Abdülmuttalib'e teslim etmiştir.

577 — Dedesi Abdülmuttalib'in vefat etmesiyle Hz. Muhammed (sav) amcası Ebu Talib ile yaşamaya başlamıştır.

580 — Hz. Muhammed (sav) Ebu Talib ile Şam'a giderek ticaret yapmıştır.

594 — Hz. Hatice ile evlenmiştir.

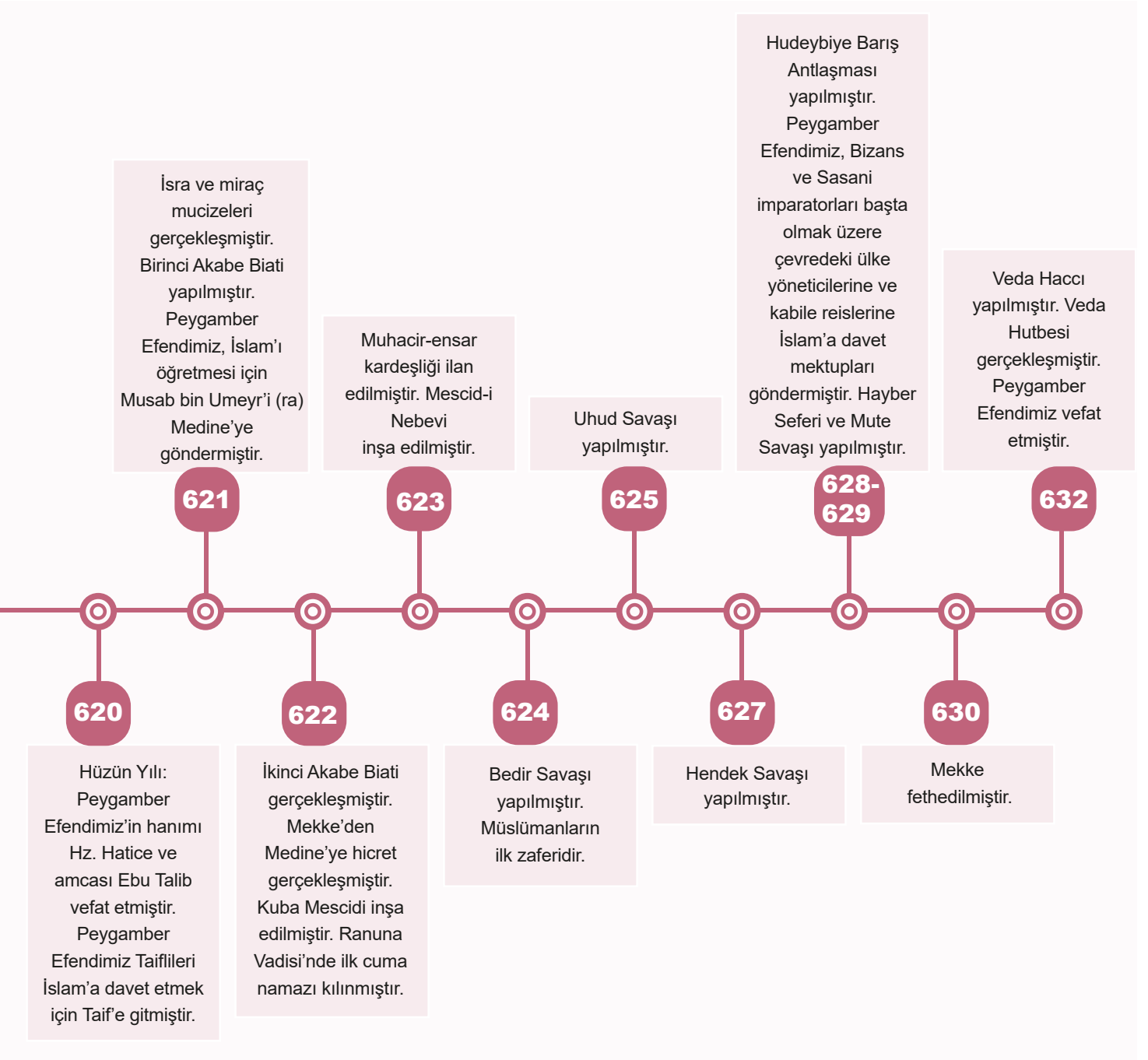
610 — Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda ilk vahiy gelmiştir. Peygamber Efendimiz yakın çevresini İslam'a gizlice davet etmiştir.

613 — Peygamber Efendimiz, insanları açıktan İslam'a davet etmeye başlamıştır.

615 — Habeşistan'a ilk hicret gerçekleşmiştir.

616 — Habeşistan'a ikinci hicret gerçekleşmiştir. Müşrikler Müslümanlara karşı boykot başlatmışlardır.

619 — Boykot sona ermiştir.

Bilgi Grafiği 1.3
Peygamber Efendimiz'in hayatı

Araştırarak Öğrenelim

Öğretmeninizin rehberliğinde aşağıdaki konuları paylaşmak üzere gruplara ayrılınız.

- Peygamberimizin Çocukluk Dönemi
- Peygamberimizin Gençlik Dönemi
- Peygamberimizin Hicret'ten Sonraki Yılları
- Mekke'nin Fethi
- Veda Haccı ve Hutbesi
- Peygamberimizin Vefatı

Aşağıdaki kaynaklardan grubunuza ait olan konuda araştırma yaparak bir ürün (poster, konuşma metni, sunum vb.) hazırlayınız.

- Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
- TDV İslam Ansiklopedisi
- edu.tr/gov.tr uzantılı genel ağ bağlantıları

Ürününüzü paylaşınız ve yapılan sunumların ardından aşağıdaki soruları öğretmeninizin rehberliğinde yorumlayınız.

- Hz. Muhammed (sav), çocukluk ve gençlik yıllarında yaşadığı toplumda hangi özellikleriyle tanınmaktadır?
- Hz. Muhammed'in (sav) kişilik özellikleri İslam'ı tebliğ sürecini nasıl etkilemiş olabilir?
- Hz. Muhammed'in (sav) Hicret'ten sonra, doğduğu topraklardan uzakta yaşamak zorunda kalması kendisine neler hissettirmiş olabilir?
- Mekke'nin fethedilmesi İslam toplumu için hangi değişiklikleri beraberinde getirmiştir?
- Veda Haccı ve Hutbesi, Müslümanlar için hangi mesajları içermektedir?
- Hz. Muhammed'in (sav) vefatıyla Müslümanlar için nasıl bir dönem başlamıştır?

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Eğer hicret olmasaydı ben mutlaka ensardan biri olurdum. Eğer insanlar bir dere ya da dağ yoluna girseler, ben ensarın gittiği dere veya dağ yoluna girerdim."

(Buhari, "Temennî", 9)

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen **5N1K** sorularını cevaplayınız.

1 Ne? 2 Nerede? 3 Ne Zaman? 4 Niçin? 5 Nasıl? 6 Kim?

1. Hicret **nedir**? İslamiyet'in yayılışı açısından yorumlayınız.

.....

.....

2. İslam tarihinde ilk mescit **nerede** yapılmıştır? Yazınız.

.....

3. Medine'ye hicret **ne zaman** yapılmıştır? Yazınız.

.....

4. Müslümanlar **niçin** hicret etmişlerdir? Açıklayınız.

.....

.....

5. Müslümanların hicret yolculuğu **nasıl** gerçekleşmiştir? Anlatınız.

.....

.....

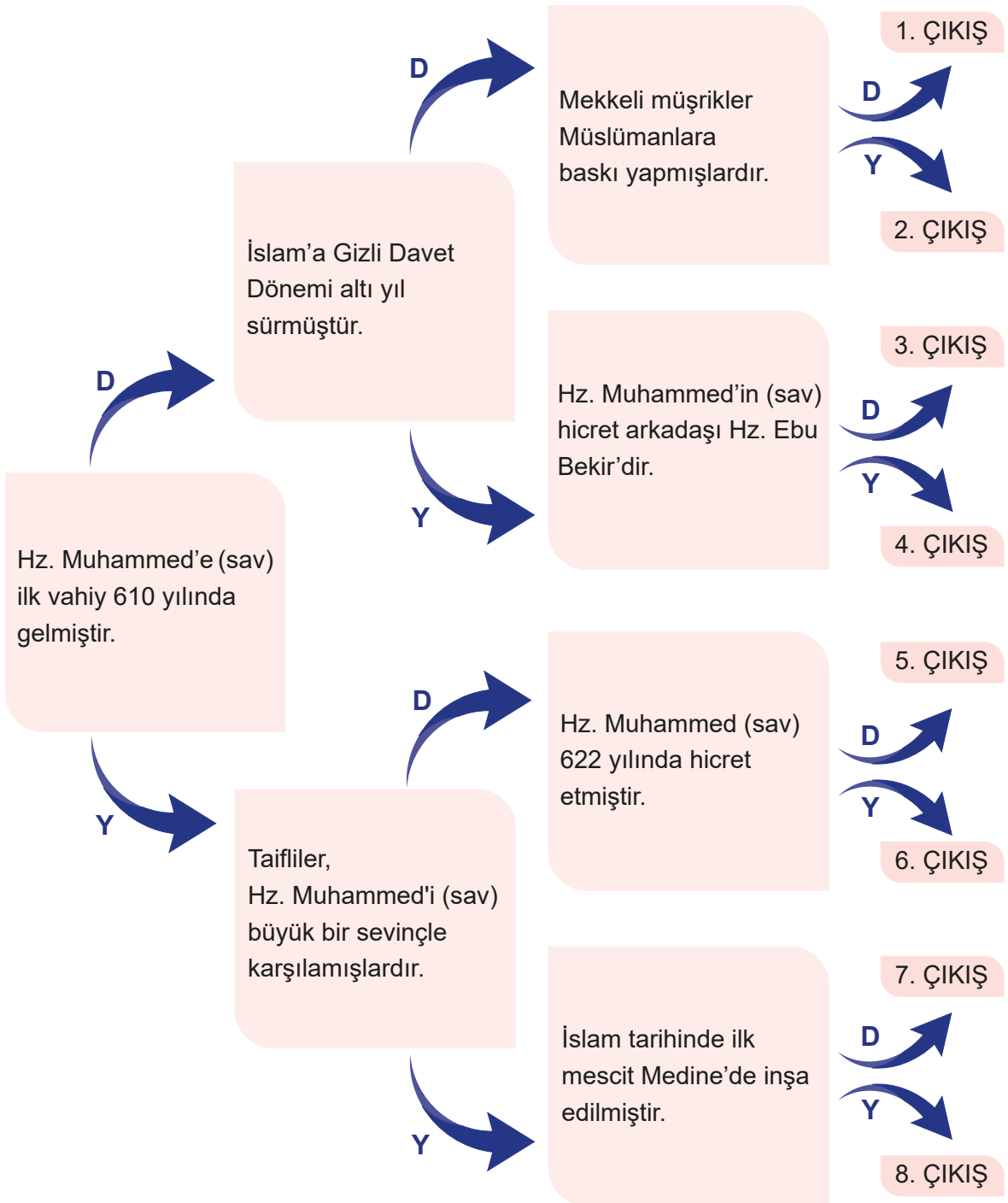
6. Hz. Muhammed'in (sav) hicret arkadaşı **kim**dir? Yazınız.

.....

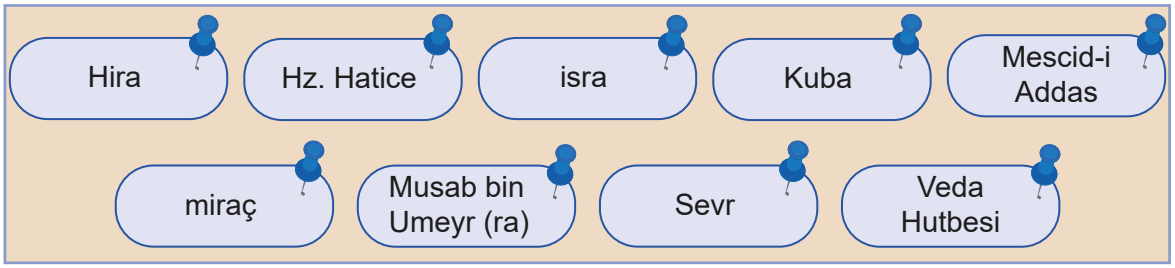
Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta verilen ifadelerden bazıları doğru bazıları yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp ifadelerin doğru (D) ya da yanlış (Y) olduğuna karar vererek okları izleyiniz. Son olarak ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz. Yalnızca bir çıkış doğrudur.

1.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

2. Hz. Muhammed (sav) hicret yolculuğunda ..... Mağarası'nda kalmıştır.

3. Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul eden ....., ilk inanan kişi olmuştur.

4. Hz. Muhammed'in (sav) 632 yılında Veda Haccı esnasında yaptığı konuşmalara ..... denir.

5. İslam tarihinde yapılan ilk mescit ..... Mescidi'dir.

6. Peygamberimiz tarafından İslam'ı tebliğ etmesi amacıyla ..... Medine'ye gönderilmiştir.

7. Hz. Muhammed'in (sav), Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dan göklere yükseltilmesi olayına ..... denir.

Aşağıdaki tabloda bazı kavramlarla ilgili açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Bu açıklamaları ilgili oldukları kavramlarla eşleştirerek doğru olan harfi noktalı alana yazınız.

	Açıklamalar	
8.	Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara denir.	...
9.	Alak suresinin ilk beş ayetinin nüzulünden Müddessir suresinin ilk beş ayetinin gelmesine kadar geçen süre, Hz. Muhammed'e (sav) vahyin inmediği dönemdir.	...
10.	Hz. Muhammed'e (sav) ve Mekkeli Müslümanlara yardımcı olan Medineli Müslümanlara denir.	...
11.	Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'de bulunan Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürülmesi olayına denir.	...

Kavramlar	
A	Biat
B	Ensar
C	Fetretülvahiy
Ç	İsra
D	Miraç
E	Muhacir

Aşağıdaki kutucuklarda bazı ifadeler verilmiştir. Soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. (Aynı soruya birden fazla harf, aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

A Zeyd bin Harise (ra)	B Alak	C bir
Ç Hira Mağarası	D Hz. Ebu Bekir	E Hz. Ali
F üç	G Hz. Hatice	Ğ Müddessir

12. Hz. Muhammed (sav) hangi surenin ilk beş ayetinin indirilmesiyle yakın çevresine İslam'ı anlatmaya başlamıştır?

.....

13. İlk Müslüman olan kişiler kimlerdir?

.....

14. İslam'a Gizli Davet Dönemi kaç yıl sürmüştür?

.....

15. Hüzün Yılı'nda Hz. Muhammed'in (sav) ailesinden kim vefat etmiştir?

.....

16. Hz. Muhammed'in (sav) Taif'e beraber gittiği kişi kimdir?

.....

17. Hz. Muhammed'e (sav) ilk vahyin geldiği yer neresidir?

.....

Aşağıdaki soruların cevaplarını altlarındaki boşluklara yazınız.

18. Hz. Muhammed'in (sav) "Muhammedülemin" olarak tanınması, insanları İslam'a davet ederken nasıl bir etki oluşturmuştur?

.....

.....

.....

19. İsra ve miraç mucizeleri Müslümanlar açısından neden önemlidir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

20. Gizli ve Açık Davet'in özelliklerini açıklayınız.

.....

.....

.....

Aşağıdaki 21, 22, 23, 24 ve 25. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

21. Hz. Muhammed (sav), peygamberliğinin ilk yıllarında İslam'a daveti gizli olarak yürütmüş, daha sonra İslam'ı açık davet etmeye başlamıştır.

Bu değişimin temel nedeni aşağıdakilerden hangisiyle en doğru şekilde açıklanabilir?

A) Müslümanların sayısının hızla artması

B) İslam'ın yalnızca aile içinde anlatılması gerektiği düşüncesi

C) İlahi emir doğrultusunda tebliğin kapsamının genişletilmesi

D) Mekkelilerin İslam'ı kabul etmeye başlaması

22. İsra olayının Mescid-i Haram'dan başlayıp Mescid-i Aksa'da son bulması, İslam inancında aşağıdaki hangi düşünceyi desteklemektedir?

A) Müslümanların yalnız Mekke'de yaşaması gerektiğini

B) Peygamberlerin mesajlarının ortak bir kaynağa dayandığını

C) Kudüs'ün Mekke'den daha kutsal olduğunu

D) Peygamberlerin farklı dinler getirdiğini

23. İsra ve Miraç olayları, Hüzün Yılı ve Taif'te yaşanan zorluklardan sonra gerçekleşmiştir.

Bu durum dikkate alındığında bu olayların Peygamber Efendimiz açısından en önemli anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İslam'ın Mekke'de tamamen kabul edildiğini göstermesi

B) Müslümanların sayısının artmasını sağlaması

C) Peygamberimize manevi destek ve moral vermesi

D) Müslümanların Medine'ye göç etmesini sağlaması

24. Mekkeli müşrikler Müslümanlara baskı yapmış, ticaret yapmalarını engellemiş ve boykot uygulamıştır.

Bu gelişmeler aşağıdaki sonuçlardan hangisine zemin hazırlamıştır?

A) İslam'ın Mekke'de tamamen ortadan kalkmasına

B) Müslümanların yeni bir yurt arayışına yönelmesine

C) Peygamber Efendimizin tebliğden vazgeçmesine

D) Mekkeli müşriklerin Müslüman olmasına

25. Aşağıdaki anlam çözümleme tablosunda verilen bilgilerin hangi biate ait olduğu işaretlenmiştir.

Bilgiler		**Biatler**	
		Birinci Akabe Biati	**İkinci Akabe Biati**
I.	622 yılında yapılmıştır.		✓
II.	Hz. Muhammed (sav) ile Medineliler arasında yapılmıştır.	✓	✓
III.	Musab bin Umeyr (ra), İslam'ı anlatması için Medine'ye gönderilmiştir.		✓
IV.	Hz. Muhammed (sav) ve Müslümanlar Medine'ye davet edilmiştir.	✓	

Buna göre tabloda Akabe Biatleri ile ilgili işaretlemelerin hangileri yanlıştır?

A) I ve II B) I ve IV C) II ve III D) III ve IV

Ek ölçme ve değerlendirme soruları

Sonnot

1 bk. Konrapa, *Peygamberimizin Hayatı*, 39.

2 Müddessir suresi 1-5. ayetler.

3 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 45.

4 bk. Çelenk, *Hz. Peygamber'in Mekke Devrinde Karşılaştığı Sıkıntılar*, 29.

5 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 85.

6 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 46.

7 Şuara suresi 214. ayet.

8 Hicr suresi 94. ayet.

9 bk. Hocaoğlu, "Hz. Peygamberin Mekke Dönemi Mücadelesine Panoramik Bir Bakış", 255-258.

10 Özafşar vd., *Hadislerle İslâm,* 6/253.

11 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 88-89.

12 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi,* çev. Ege, 1/456-462.

13 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı,* 105-106.

14 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 107.

15 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı,* 64.

16 bk. İbn-i Sad, *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr, çev. Yılmaz*, 1/264.

17 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 108-109.

18 bk. Serinsu, "Miraç", Dinî Terimler Sözlüğü, 178-240.

19 İsra suresi 1. ayet.

20 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 77.

21 Müslim, "İman", 278.

22 bk. Sırma, *Müslümanların Tarihi*, 135.

23 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 110-112.

24 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi,* çev. Ege, 2/99-103.

25 bk. Serinsu, "Hicret", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 136.

26 bk. Önkal, "Hicret", 459-460.

27 bk. Yücel, Peygamberimizin Hayatı, 82-83.

28 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi,* çev. Ege, 2/147-149.

29 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 120.

30 Tevbe suresi 40. ayet.

31 Buhari, "Menâḳibu'l-Ensâr", 45.

32 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, 85.

33 bk. İbni Kesir, *El Bidâye Ve'n-Nihâye Büyük İslam Tarihi*, çev. Keskin, 3/296.

34 bk. Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 125.

35 bk. İbn-i Hişam, *İslam Tarihi Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi,* çev. Ege, 2/128-131.

36 Tevbe suresi 20-22. ayetler.

37 Haşr suresi 9. ayet.

38 bk. Akbaş, "Muhâcirûn-Ensâr Kardeşliğinin Serüveni", 61-77.

2. ÜNİTE

PEYGAMBERİMİZİN MEKKELİ ARKADAŞLARI

2.1. Peygamberimizin Mekkeli Sahabilerle İletişimi
2.2. Muhacirlerin Dilinden Peygamberimiz
2.3. Peygamberimizin Mekkedeki Yakın Arkadaşları

Bu ünitede öğrenilecek anahtar kavramlar

- ashap
- dost
- itimat
- sadakat
- sıddık

Bu ünitede sizlerden

Peygamberimizin Mekkeli sahabilerle kurduğu iletişimi müşahede edebilmeniz, Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarını yorumlayabilmeniz beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

Bir gün sahabilerden biri mescitte namazını kıldıktan sonra içtenlikle dua etmeye başladı. Ancak farkında olmadan duada bazı hatalar yapıyordu. Orada bulunanlar, bu yanlışı duyunca hemen düzeltmek istediler. Fakat Peygamber Efendimiz, sahabeden onu rahat bırakmalarını istedi. Sahabi duasını bitirdikten sonra Peygamber Efendimiz ona şefkatle yaklaştı. Yüzünden tebessümü eksik etmeden yumuşak ve dostane bir ses tonuyla "*Duan çok güzeldi. Ancak şu şekilde söylesen, daha uygun olur.*" (Buhari, "Ezan", 154) diyerek doğru olanı en güzel şekilde öğretti.

1. **Metinde Hz. Muhammed'in iletişim şekli ile ilgili verilen örnekten yola çıkarak arkadaşlarınızla olan iletişim şeklinizi değerlendiriniz.**
2. **Günlük hayatınızda iletişim konusunda dikkat ettiğiniz unsurlar nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.**

2.1. PEYGAMBERİMİZİN MEKKELİ SAHABİLERLE İLETİŞİMİ

Konuya Başlarken

Etkili ve doğru iletişim, insanlar arasında dostluğu ve yardımlaşmayı güçlendirir. Güven duygusu da böyle bir iletişimin temelidir.

1. **Etkili bir iletişim sürecinde güven duygusu ile hangi kavramlar arasında ilişki kurulabilir? Aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.**

....

2. **Etkili ve doğru bir iletişimde güven duygusunun önemiyle ilgili fikirlerinizi yazınız.**

.....

.....

.....

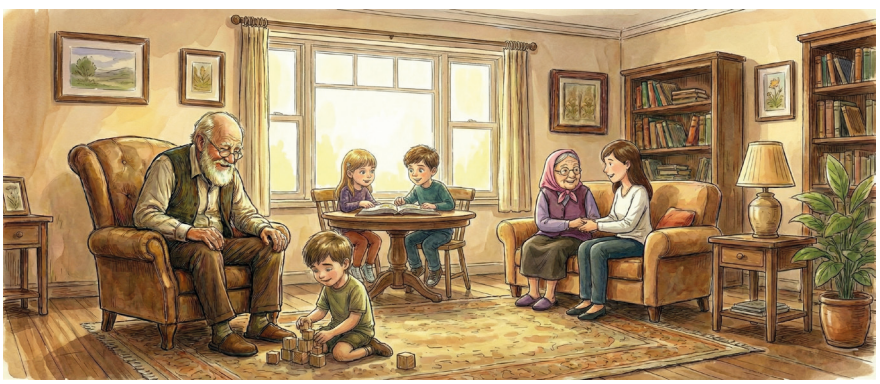
iletişim

İnsanların duygu, düşünce veya bilgilerinin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır.

(bk. Ağakay, "iletişim", 1/696)

Huzurlu bir toplum inşa etmenin en önemli unsurlarından biri insanlar arasında sağlıklı iletişim kurmaktır. Sevgili Peygamberimiz de yaşadığı toplumda iletişime önem vermiştir. İnsan ilişkileri açısından Hz. Peygamber'in yaşantısı dikkate alındığında olumlu davranışlarıyla daima örnek olduğu görülür. O, olumsuz ifadelerden uzak bir iletişim dili kullanmıştır. Bu yapıcı dili sadece sahabilere karşı değil, tüm insanlara karşı göstermiştir.[1]

Peygamber Efendimiz insanlarla konuşurken son derece sade, anlaşılır ve akıcı bir üslup kullanmayı tercih etmiştir. Hz. Aişe bu durumu *"Resulullah'ın (sav) konuşması, işiten herkesin anlayabileceği kadar açık seçikti."*[2] şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 2.1: Etkili bir iletişim insanlar arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirir. (Temsilî)

Enes bin Malik, Peygamberimiz'in önem verdiği konuların iyi anlaşılmasını sağlamak için genellikle üçer defa tekrar ettiğini rivayet etmiştir.[3] Sahabilerle sohbet ettiği bir gün, Allah'a (cc) ortak koşmanın ve ana babaya saygısız davranmanın ne kadar büyük bir günah olduğunu vurgulamak için *"Büyük günahların en büyüğünü size haber vereyim mi?"*[4] sorusunu üç defa sormuş, konunun önemine dikkat çekmiştir.

Hz. Peygamber, sahabilerin öğrenme isteklerini canlı tutmak için haftanın belli günlerinde onlarla bir araya gelmiştir. Öğretmeyi düşündüğü konuları yeri geldikçe, soruldukça anlatmıştır. Peygamberimiz, her gün sohbet yapılmasını talep eden sahabilerin bu isteklerini geri çevirmiş, haftanın belli günlerini kendilerine ayırmıştır.[5]

Peygamberimizin Sahabilerle Kurduğu Farklı İletişim Biçimleriyle İlgili Etkileşimli İçerik

Bir Hadis Öğreniyorum

Hz. Aişe şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in (sav) herhangi bir konuyu anlatırken (tane tane konuşması sebebiyle) sözcüklerini saymak isteyen kimse sayabilirdi."

(Buhari, "Menakıb", 23)

Hz. Peygamber, sahabilerle iletişim kurarken yeri geldikçe beden dilinden yararlanmıştır. Konuşmalarında jest ve mimiklerin önemli bir yeri vardır. Sahabe çoğu zaman jest ve mimiklerinden onun neyden bahsedeceğini anlamıştır. Kab bin Malik (ra), sevindiği zaman Peygamber Efendimiz'in yüzünün ay gibi parladığını ifade etmiştir.[6] Peygamber Efendimiz'in sevinci yüzünden okunduğu gibi kızgınlığı da yüzüne yansımıştır. Hırsızlık yapan bir kadının zengin ve tanınmış bir aileye mensup olduğu için affedilmesinin istenmesi üzerine, bu talebi doğru bulmayan Hz. Peygamber'in yüz ifadesi değişmiştir.[7]

Hz. Peygamber, sahabilerin durumlarını dikkate alarak mesajlarını iletmiştir. Farklı sahabilerden gelen aynı soruya onların ihtiyaçlarını gözeterek cevap vermiştir. En üstün amelin ne olduğunu soran bir sahabiye *"...Vaktinde kılınan namaz"*[8] şeklinde cevap verirken aynı soruyu soran başka bir sahabiye de *"...Ana babaya iyilik"*[9] şeklinde karşılık vermiştir. Bu durum, sorulan sorular aynı olsa da Hz. Peygamber'in muhatabın ihtiyacına göre cevap verdiğini göstermektedir.

Notlarım

Hz. Peygamber, her konuda olduğu gibi iletişim konusunda da sahabe için en güzel örnektir. Hz. Peygamber'in hayatında bununla ilgili birçok hatıra bulunmaktadır. Bu hatıraların birinde Peygamber Efendimiz namaz kıldırırken sahabilerden biri hapşırmış, namazdaki başka bir sahabi de ona *"Yerhamükellah! (Allah sana rahmetiyle muamele etsin.)"* demiştir. Peygamber Efendimiz namazı bitirdikten sonra namazda konuşan sahabiyi incitecek bir söz söylememiş, sadece *"Bu namazdır, namaz kılarken konuşulmaz…"* demiştir. Hz. Peygamber'in bu davranışı karşısında sahabi *"Ne ondan önce ne de sonra daha güzel öğreten birini görmedim."*[10] sözleriyle Hz. Peygamber'in iletişim konusundaki hassasiyetini ifade etmiştir.

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Müslüman'ın Müslüman üzerindeki hakkı beştir: selamı almak, hasta ise ziyaret etmek, cenazeye katılmak, davete icabet etmek ve hapşırana Allah'tan rahmet dilemek (yerhamükellah, demek)."

(Buhari, "Cenaiz", 2)

ashap

Sahabe ile eş anlamlı olarak kullanılan "ashap" kelimesi "arkadaş" anlamına gelen sahip kelimesinin çoğuludur.

(Serinsu, "ashap", 22)

Ashabını çok seven Hz. Peygamber; onlarla kurduğu iletişimde samimi bir üslup kullanmış, bu samimiyet onun davranışlarında da görülmüştür. Ashaptan biriyle karşılaştığında mutlaka gülümsemiş,[11] selam vermeden ve dua etmeden onun yanından ayrılmamıştır.[12] Hz. Peygamber'in güven veren samimi tavrı, çocuklara karşı olan davranışlarında da görülmüştür. O, çocukların seviyesine uygun bir dille konuşmuş, dünyalarına girerek sevgi dolu bir yaklaşım benimsemiştir. Hz. Peygamber, insanların değer verdiği güzel ve anlamlı şeyleri önemseyerek onlara karşı olan samimiyetini ve güvenini göstermiştir. Peygamber Efendimiz, hayvanları seven ve kuş besleyen Ebu Umeyr (ra) ile her karşılaştığında onun kuşunun hâlini sormuştur. Peygamberimizin hayvanlara karşı olan merhameti çok hoşuna giden Ebu Umeyr (ra) bu durumu *"Benim bir yavru serçem vardı, Hz. Peygamber bana 'Ey Ebu Umeyr! Kuşun nasıl?' diye serçemin hâlini sık sık sorardı."*[13] cümlesiyle ifade etmiştir.

Görsel 2.2: Hz. Peygamber, Müslümanların hayvanlara merhamet ve sevgiyle yaklaşmalarını öğütlemiştir.

Yazalım

Peygamberimizin Mekkeli sahabilerle iletişiminden örnek aldığınız davranışlar nelerdir?

Peygamberimiz, kendisine inanan ve en yakınında bulunan ashabı için eşsiz bir **dost** olmuştur. Bu dostluk Müslümanların yaşadığı en zor zamanlarda dahi bozulmamıştır. Ashap, Müslüman olduğu için maruz kaldığı hakaret ve zulümlere rağmen Hz. Peygamber'e olan güven ve itimadını asla kaybetmemiştir. Güven ilişkisine dayalı olarak kurulan bu dostluk, ashabın Peygamber Efendimiz'e olan sevgi ve bağlılığını artırmıştır. Ashabın Hz. Peygambere olan güveni ve bağlılığı, hayatlarını onun emirleri ve tavsiyeleri doğrultusunda şekillendirmiştir.

dost

Birini gösterişsiz ve samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse anlamına gelir.

(bk. Ağakay, "dost", 1/318)

Peygamberimiz, Mekke toplumunda güvenilir bir kişi olarak biliniyordu. Sadece sahabiler değil Mekkeli müşrikler de ona tereddütsüz **itimat** ediyor, en değerli mallarını ona emanet ediyorlardı. Hicret edeceği zaman da Mekkeli müşriklerin emanet olarak bıraktığı mallar kendisinde bulunuyordu. Emin sıfatıyla tanınan Hz. Peygamber, hicret gibi zorlu bir süreçte dahi elinde bulunan emanetleri sahiplerine ulaştırmayı ihmal etmedi. Kendisinde bulunan emanetleri sahiplerine ulaştırması için Hz. Ali'ye teslim etti. Canının tehlikede olması bile Hz. Peygamber'in, emanetleri sahiplerine ulaştırmasına engel olmadı.[14]

itimat

Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet anlamlarına gelmektedir.

(bk. Ağakay, "itimat", 1/420)

Etkinlik - 1

20 dk

Adı	Sor, Araştır, Öğren
Amaç	Peygamberimizin Mekkeli sahabilerle kurduğu iletişimi müşahede edebilme
Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi uygulama: Yirmi dakika

Ön Hazırlık

1. Peygamberimizin Mekkeli sahabilerle kurduğu iletişimle ilgili cevabını merak ettiğiniz üç soru yazınız.

- .....
- .....
- .....

2. Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak yazdığınız soruların cevaplarını araştırınız.
   - » Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
   - » edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları

Yönerge

Araştırmanız sonucunda Peygamberimizin Mekkeli sahabilerle kurduğu iletişimin sonuçlarıyla ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Peygamber Efendimiz'in Mekkeli sahabilerle kurduğu iletişimdeki örnek davranışları öğrendim.			
2. Peygamber Efendimiz'in Mekkeli sahabilerle kurduğu iletişimdeki tutum ve davranışlarının günümüze yansıtılmasının önemini fark ettim.			
3. Etkinlik sonucunda önemli bilgiler edindiğimi düşünüyorum.			

Öğrenme Günlüğüm

Peygamberimizin sahabilerle iletişimi konusunda öğrendiklerinizi yansıtabileceğiniz bir öğrenme günlüğü yazınız.

1. Peygamberimizin sahabilerle iletişimi konusunda neler öğrendiniz?

.....

.....

.....

.....

2. Peygamberimizin sahabilerle iletişimiyle ilgili öğrendiklerinizi hayatınızda nasıl kullanabilirsiniz?

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Peygamber Efendimiz'in sahabilerle iletişimdeki tutum ve davranışlarını örnek alıp yaşamınıza yansıtmak size neler kazandırabilir? Örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2. MUHACİRLERİN DİLİNDEN PEYGAMBERİMİZ

Konuya Başlarken

Hudeybiye Antlaşması öncesinde Mekkeli müşrikler Peygamber Efendimiz'e elçi göndermiştir. Urve ismindeki bu elçi, Müslümanlarla yaptığı görüşmelerden sonra Mekke'ye döndüğünde şahit olduklarını "Ey kavmim! Ben birçok kralın huzuruna elçi olarak çıktım. Vallahi, Muhammed'in ashabının ona saygı gösterdiği kadar hiçbir kra-la saygı gösterildiğini görmedim. Öyle ki Muhammed, sahabilerine bir şey emredince o emri yerine getirmek için koşuşturuyorlardı. Konuştuğu zaman da seslerini onun yanında iyice alçaltıyorlardı." ifadeleriyle anlatmıştır.

Yukarıdaki metinden hareketle sahabilerin Peygamber Efendimiz'e duydukları saygı ve bağlılıkla ilgili düşüncelerinizi paylaşınız.

Bilmece Köşesi

Peygamberimizi çok sevdiler, Bağlılıklarında samimiydiler, Fedakârca mücadele ettiler, İslam için her şeylerinden vazgeçtiler.

Cevap: .....

Hz. Peygamber, kendisine iman eden Müslümanların gönlünde önemli bir yere sahiptir. Bu durum Peygamberimize canıgönülden bağlı olan Mekkeli sahabilerin davranışlarından da anlaşılmaktadır. Müşrikler tarafından esir alınan Zeyd bin Desinne'ye sorulan *"...Şu an yerinde Muhammed'in olmasını ister miydin?"* sorusuna Zeyd'in *"Şu an bulunduğu yerde Muhammed'in (sav) canını yakacak bir di-kenin batmasını dahi istemem."*[15] şeklinde cevap vermesi, Mekkeli sahabilerin Peygamber Efendimiz'e olan sevgi ve bağlılığını göster-mektedir.

Sahabiler, Peygamber Efendimiz'e bağlılığın bir göstergesi olarak onun her hareketini takip etmiş ve uygulamaya gayret göstermiş-lerdir. Müslümanlar günlük hayatlarının her anında Peygamberimizi örnek almışlardır. Hurma yeme konusunda bile Peygamberimizi ta-kip etmeleri bu duruma örnek verilebilir. Sahabilerden bazıları hur-ma yemeyi çok seven ve genellikle tek sayılarda yiyen Peygamber Efendimiz'in bu alışkanlığını taklit etmiş, kendileri de bu şekilde ye-meyi tercih etmiştir.[16]

Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette Peygamber Efendimiz'e karşı saygılı olmamız gerektiğini ifade etmiştir.[17] Mekkeli Müslüman-lar da Peygamberimize her zaman saygı duymuşlardır. Bu durum Peygamber Efendimiz'in sohbetlerinde belirgin şekilde görülmekte-dir. Peygamberimiz konuşurken sahabiler âdeta başları üzerinde birer kuş varmış gibi onu dinlemişlerdir.[18]

Etkinlik - 2

20 dk

Adı	Hz. Peygamber'e Bağlılık
Amaç	Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarını bağlamından koparmadan dönüştürebilme
Yönerge	Aşağıda verilen ayet, hadis ve örnek olayı okuyunuz. Mekkeli sahabilerin Peygamberimize karşı tutumuyla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

Bir ayet: "...Kim Allah'a ve Peygamberi'ne itaat ederse Allah onu, içinde ebedî kalmak üzere altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştirir. İşte en büyük başarı ve kurtuluş budur."

(Nisa suresi 13. ayet)

Bir hadis: "... Size bir şeyi yasakladığım zaman ondan kaçının. Bir şey emrettiğim zaman gücünüzün yettiği ölçüde onu yerine getirin." (Buhari, "İtisam", 2)

Bir örnek olay: 628'de Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında Hudeybiye Antlaşması imzalanmıştır. Bir süre sonra Mekkeli müşrikler, bir grup Müslümana saldırarak antlaşmayı bozmuşlardır. Bunun üzerine Mekkeli müşriklerin liderlerinden Ebu Süfyan antlaşma süresini uzatmak için Medine'ye gelmiştir. Hz. Peygamber ve sahabiler yapılan ihlal sebebiyle antlaşmanın uzatılmasına rıza göstermemiştir. Olumlu bir cevap alamadan Medine'den ayrılan Ebu Süfyan Mekke'ye döndüğünde müşriklere, "Size, hepsinin kalbi tek bir kalbe bağlı olan bir kavimden geldim." diyerek sahabilerin Hz. Peygamber'e bağlılıklarını hayretle ifade etmiştir.

(bk. Mehmet Emin Özafşar, *Hadislerle İslâm*, 6/428)

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme: Peygamberimizle Mekkeli sahabiler arasındaki dostlukla ilgili çıkarımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Mekkeli sahabilerin Peygamber Efendimiz'e olan bağlılıklarının önemli sebeplerinden biri ona karşı duydukları sevgidir. Sahabilerin Hz. Peygamber'e olan sevgilerini ifade eden güzel bir örnek Bilal Habeşi'nin (ra) hayatında görülmektedir. Sevgili Peygamberimizin vefatı Bilal Habeşi'yi (ra) derinden etkilediği için çok kez denemesine rağmen ezan okuyamamıştır. Müezzinliğe devam edemeyen Bilal Habeşi (ra), Peygamber Efendimiz'le anılarının olduğu Medine'de kalmak istememiş, dönemin halifesi Hz. Ömer'den izin alarak Şam'a yerleşmiştir. Bu durum sahabenin Hz. Peygamber'e olan sevgi ve bağlılığını gösteren etkileyici bir örnektir.[19]

Mekkeli Sahabilerin Örnek Davranışlarını İnceleyebileceğiniz Etkileşimli İçerik

Okuyalım

Hüzünlü Ezan

Elif, babasıyla Ayasofya-i Kebir Camii'ni ziyarete gitmişti. İçeri girdiklerinde öğle ezanı caminin her köşesinde yankılanıyordu. Elif, sesin yankılandığı kubbelere baktı, bir süre sessizce dinledi. Ezan bittikten sonra babasına dönüp sordu:

— Baba, ezanı ilk defa kim okudu?

— Bilal Habeşi (ra) kızım.

— Bilal Habeşi (ra) kimdir baba?

— Bilal Habeşi (ra) Peygamber Efendimize sevgi ve bağlılığıyla bilinen sahabilerden birisidir. Peygamber Efendimiz 'in müezzinliğini yapmıştır. Efendimiz'in vefatından sonra ona olan sevgi ve bağlılığı sebebiyle müezzinlik yapmakta zorlanmıştır. Bu durumu kendi cümleleriyle şu şekilde ifade etmiştir:

Hz. Peygamber'in vefatından sonra ezan okumak benim için çok zor bir hâl almıştı. Arkadaşlarım ezan okumam için çok ısrar ettiler. Gün doğarken mescidin karşısındaki evin çatısına tırmanmaya başladım. Zihnimde hâlâ ezanın sözleri yankılanıyordu ama kalbim bu ezanı söylemeye hazır değildi. Bacaklarım beni taşımıyordu; adımlarım ağırlaşıyor, her bir adımda yorgunluğum artıyordu.

Ali (ra) ve Ebu Zer (ra) yanımdaydı. Kollarıma girerek bana destek olmaya çalıştılar ama hiçbir şey ezan okumama yardımcı olamadı. Kalbim acı içindeydi, boğazım düğümlenmişti. Başlamak için bir kelime bile bulamıyordum. "Allahüekber" demek için dilimi zorladım. "Muḥammedürrasulüllâh" kısmına geldiğimde ise Muhammed isminin sonuna ulaşamadım. Dört kez, beş kez kelimeleri tekrarladım ama hep aynı yerde tıkanıyordum. Hıçkırarak ağlamaya başladım. Bu yük omuzlarımda bir taş gibi ağırlaşıyor, her denemem daha da derin bir acıya dönüşüyordu.

Ali (ra) ve Ebu Zer (ra), hâlime üzülerek bana yardımcı oldular. Ellerini uzatıp beni aşağı indirdiler. Gözlerim doldu, boğazım düğümlendi. Sessizce geri çekildim. Ne zaman ezan okumaya çalışsam, Peygamberimizle yaşadığım hatıralar aklıma geliyordu. Bir daha asla ezan okuyamadım.

Bilal'in (ra) hikâyesini dinledikten sonra Elif uzun süre sessiz kaldı. Ezan hâlâ kulaklarında yankılanıyordu. Sanki taş duvarların arasında Bilal'in (ra) sesi dolaşıyormuş gibiydi. Bilal Habeşi'nin Peygamberimize olan sevgi ve bağlılığına hayran olmuştu. Eve döndükten sonra Elif babasına:

— Ezan sadece bir ses değilmiş baba, içinde sevgi ve özlem de varmış, dedi.

Babası onun başını okşadı:

— Evet, kızım, işte o yüzden hâlâ kalplerimize dokunuyor.

(Komisyon tarafından bu kitap için yazılmıştır.)

Görsel 2.3: Ezan okuyan müezzin (Temsilî)

İnsanlar arasındaki güvene dayalı iletişimin en önemli etkenlerinden biri **sadakat**tir. Mekkeli sahabiler de Hz. Peygamber'e sadakat ile bağlanmışlardır. Ona olan sadakatleri sebebiyle gerektiğinde her şeyden vazgeçmişlerdir. Mekke'de yaşanan şu olay, bunu en güzel şekilde özetlemektedir: Süheyb (ra) adlı sahabi Peygamberimizin hicret edeceğini haber alınca, kendisi de hicret etmek istemiştir. Süheyb'in (ra) hicret edeceğini duyan Mekkeli müşrikler "Sen buraya fakir ve zayıf bir kimse olarak geldin. Aramızda servetini artırdın... Şimdi servetini alıp gitmek istiyorsun ancak vallahi bu mümkün değil!" diyerek ona izin vermemişlerdir. Buna karşılık Süheyb (ra), malının tamamından vazgeçmiş, Peygamber Efendimiz'in çağrısına uyarak hicret etmiştir.[20]

sadakat

Dostluk, bağlılık, güven duyma, vefalı olma, sözünde durma, doğruyu söyleme anlamlarına gelir.

(bk. Serinsu, "sadakat", 315)

Sahabiler, Hz. Peygamber'in sözlerine önem vermiş ve onun rehberliğinde hayatlarını şekillendirmeye çalışmışlardır. Bedir Savaşı'ndan önce sahabilerle sohbet eden Hz. Peygamber'e *"Ya Resulallah! Nasıl dilersen öyle yap! Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederiz ki sen bize şu denizi gösterip içine dalsan, seninle birlikte biz de dalarız."*[21] sözleriyle her şartta onun yanında olacaklarını belirtmişlerdir.

Hz. Peygamber, önemli konularda sahabilerle istişare etmiştir. Fikirlerini alarak onları yönetime ve karar verme süreçlerine katmaya çalışmıştır. O, hakkında vahiy gelmeyen çeşitli konularda Allah'ın (cc) **"…iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."**[22] buyruğu gereği sahabilerle sık sık fikir alışverişinde bulunmuştur. Bununla ilgili Ebu Hureyre (ra) *"Resulullah'tan daha fazla ashabıyla istişare eden bir kimse görmedim."*[23] diyerek Hz. Peygamber'in istişareye ne kadar önem verdiğini belirtmiştir. Sahabiler de Hz. Peygamber'in kendilerine fikir danıştığı konularda sorumluluk almaktan çekinmeden istişareye katkı sunmuşlardır.

istişare

Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için bilgisine güvenilen kişilerle görüş alışverişinde bulunma anlamına gelir.

(bk. Serinsu, "istişare", 184)

Hz. Peygamber, Bedir Savaşı'nda karargâhını kuracağı yeri belirlemek için ashabı ile istişare etmiştir. İstişare sonucunda verilen karar gereği orduyu Bedir Kuyuları'nın yakınında konumlandırmıştır.[24]

Hz. Peygamber, cuma namazlarında cemaatteki herkesin kendisini görmesi ve sesini duyabilmesi için ne yapılabileceği konusunda ashap ile istişare etmiştir. İstişare sonucunda yüksekçe bir minber yapılması teklifi öne çıkmıştır. Hz. Peygamber bu fikri kabul ederek bir minber yapılmasını istemiştir.[25] Hendek Savaşı'nda uygulayacakları savaş taktiği konusunda da sahabilerle istişare etmiştir. Selman Farisi'nin (ra) hendek kazılması teklifi, Hz. Peygamber tarafından kabul edilerek uygulamaya konulmuştur.[26]

Görsel 2.4: İstişare, Peygamber Efendimiz'in Müslümanlara tavsiye ettiği sünnetidir. (Temsilî)

Hz. Peygamber, sahabilere ihtiyaç duydukları her durumda sabır ve anlayışla destek olmuştur. Bu durum onların Hz. Peygamber'e olan bağlılığını artırmıştır. Uhud Savaşı'nda bazı okçuların kendilerine verilen emri dinlemeyip Okçular Tepesi'ni terk etmesi sonucu Müslümanlar zor durumda kalmıştır. Savaş sonunda Hz. Peygamber; yerlerini terk eden sahabileri azarlamamış, onlara sabır ve anlayışla davranmıştır. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de **"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi..."**[27] şeklinde ifade edilmiştir.

bedevi

Çöl veya kırsal bölgelerde göçebe hayatı yaşayan kimseleri tanımlamak için kullanılan kavramdır.

(bk. Mustafa Fayda, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 5/312)

Peygamber Efendimiz, hayatının her anında sabırlı olmaya çalışmıştır. Bazı bedevilerin kabalıklarına dahi sakin ve sabırlı bir tavırla karşılık vermiştir. Bedevilerden biri Hz. Peygamber'in hırkasını çekiştirmiş ve Hz. Peygamber'in boynunda iz kalmıştır. Hz. Peygamber, böylesi bir kabalığa dahi sabretmiş ve ona istediklerinin verilmesini buyurmuştur.[28]

Bir Hadis Öğreniyorum

Hz. Aişe, Hz. Peygamber'in üslubu ve bağışlayıcılığını "O, kötü sözlü ve çirkin konuşan biri değildi. Çarşı pazarda bağırıp çağırmaz, kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi; bilakis bağışlar (affeder) ve hoş görürdü." sözleriyle ifade etmiştir.

(Tirmizi, "Birr", 69)

Yazalım

Boş bırakılan alana Mekkeli sahabilerin Peygamber Efendimiz'e olan bağlılığı ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi ifade eden bir şiir yazınız.

Paylaşalım

Arkadaşlık; insanların birbirlerine destek olmasıyla, sadakat göstermesiyle ve karşılıklı güven duygusunu geliştirmesiyle güçlenir. Sağlam arkadaşlık ilişkilerinde kişiler, birbirlerini dikkatle dinler, anlamaya çalışır ve her koşulda birbirlerinin yanında olduklarını hissettirirler.

Arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesi için sizce nelere dikkat etmek gerekir?

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Her insanın toplum içerisinde yaşamanın bir gereği olarak diğer insanlara karşı sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklardan biri de birbirine destek olarak dayanışma içerisinde yaşamaktır. İnsanların yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olduğu toplumlarda üzüntüler azalmış, sevinçler ise çoğalmıştır. İslam toplumunun oluşmaya başladığı ilk zamanlarda Peygamber Efendimiz, yaşamış olduğu sıkıntı ve zorlukları Müslümanlardan gördüğü destekle aşmıştır. Hz. Peygamber'in tebliğ sürecinde karşılaştığı zorluklara karşı en büyük destekçisi Mekkeli Müslümanlar olmuştur. Mekkeli Müslümanlar; Hz. Peygamber'e inanmış, onu dost olarak kabul etmişlerdir. Bu arkadaşlık ve dostluğun gereği olarak ona her konuda destek olmuş ve sadakat göstermişlerdir.

Bilmece Köşesi

Farklı görüşler karışınca,
Çıkar ortaya en güzel düşünce.
Bu bir ortak düşünme işidir.
Peygamber Efendimiz'in sünnetidir.

Cevap:

Sıra Sizde

Anahtar kavramlar: arkadaş, dost, sadakat, destek, kardeşlik, güven

Anahtar kavramlardan yararlanarak tebliğ sürecindeki zorluklar karşısında muhacirlerin Peygamber Efendimiz'e desteklerini açıklayan bir metin yazınız.

Hz. Peygamber ile sahabiler, her konuda bizlere örnek oldukları gibi arkadaşlık konusunda da örnek olmuşlardır. Bizler de onları örnek almalı, zorluklarla mücadele ve yardımlaşma konularında arkadaşlarımıza her zaman destek olmalıyız. Gerçek arkadaşlığın ancak sadakat ve güven duygusuyla kurulduğunu unutmamalıyız. Birbirimize olan güvenimizi artırmak için zor durumda olan bir arkadaşımızı fark ettiğimizde ona yardım eli uzatmalıyız. Arkadaşlarımızın zor zamanlarında yanlarında olmanın, sıkıntılarını paylaşmanın arkadaşlığın en önemli gereklerinden olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kartı yönergelerde yazan ifadelere uygun olarak doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

3 yaz

Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e bağlılığıyla ilgili öğrendiğim üç şey

1 .....

.....

2 .....

.....

3 .....

.....

2 sor

Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e bağlılığıyla ilgili merak ettiğim iki şey

1 .....

.....

.....

2 .....

.....

.....

1 paylaş

Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e bağlılığıyla ilgili paylaşmak istediğim bir şey

1 .....

.....

.....

.....

.....

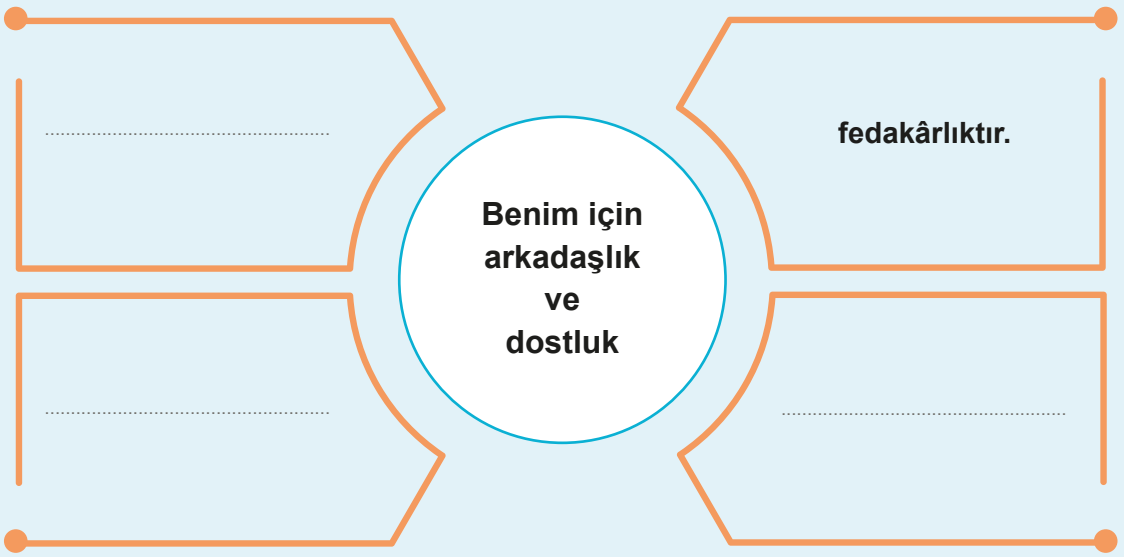
.....

2.3. PEYGAMBERİMİZİN MEKKE'DEKİ YAKIN ARKADAŞLARI

Konuya Başlarken

Sevgili Peygamberimiz arkadaşlık ve dostluk ilişkilerine büyük önem vermiş, "Kişi, arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle arkadaşlık ettiğine dikkat etsin." (Tirmizî, "Zühd", 45) hadisi ile arkadaşlığın önemine dikkat çekmiştir.

Samimi bir arkadaşlık ve dostluğun sizin için neler ifade ettiğini örnekteki gibi aşağıdaki kutulara yazınız.

Hz. Peygamber'in 610 yılında başlayan tevhit mücadelesinin yaklaşık on üç yılı Mekke'de, on yılı ise Medine'de geçmiştir. Mekke yılları hem Peygamberimiz hem de Müslümanlar için zor zamanların yaşandığı bir dönemdir. Peygamber Efendimiz bu dönemde birçok zorlukla karşılaşmış, Allah'ın (cc) yardımı ve yakın arkadaşlarının desteği ile mücadelesine devam etmiştir. Hz. Peygamber'in Mekke Dönemi'nde yaşadığı zorluklar karşısında en büyük destekçileri ailesinden sonra yakın arkadaşları olmuştur.

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Hiçbir peygamber yoktur ki ikisi gökten, ikisi yeryüzünden olmak üzere ikişer veziri olmasın. Gökten olan iki vezirim, Cebrail ile Mikail'dir. Yeryüzünden olan vezirlerim ise Ebu Bekir ve Ömer'dir."

(Tirmizi, "Menakıb", 36)

Sevgili Peygamberimizin Mekke'deki yakın arkadaşları dediğimizde aklımıza gelen ilk isim Hz. Ebu Bekir'dir. Hz. Ebu Bekir, 573'te Mekke'de dünyaya gelmiştir. Hicret'ten sonra 634'te Medine'de vefat etmiştir. Kureyş kabilesinin Teymoğulları koluna mensuptur.[29]

Hz. Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz'in en yakın dostu olmuştur. Gençlik yıllarından itibaren ticaretle meşgul olan Hz. Ebu Bekir, ilerleyen yıllarda Mekke'nin en varlıklı insanları arasına girmeyi başarmıştır. İslam'ın tebliğ süreci başladığında müşriklerden zarar gören Müslümanlara destek olmak için malını harcamaktan çekinmemiştir. Hz. Peygamber'in en zor zamanlarında yanında olan Hz. Ebu Bekir, hicret yolculuğunda da Peygamberimize arkadaşlık etmiştir.[30]

Hz. Ebu Bekir; güzel ahlakı, doğruluğu ve cömertliğiyle hayatı boyunca herkesin takdirini ve saygısını kazanmıştır. Kabilesi arasında sevilip sayılan ve güvenilen bir kişi olduğu için herkes onun bilgisinden faydalanmış, önemli işlerde kendisine danışmıştır. Cahiliye Dönemi'nde putlara tapmamış, içki içmemiştir. Dönemin her türlü kötülüğünden ve cahiliye davranışlarından uzak bir hayat yaşamıştır.[31] Zengin olmasına rağmen mütevazı oluşu, insanlara karşı hoşgörülü davranışı, yumuşak huyluluğu ve merhametiyle sahabiler arasında örnek bir şahsiyet hâline gelmiştir. Hz. Peygamber, ümmeti arasında en merhametli kişinin Hz. Ebu Bekir olduğunu bildirmiştir.[32]

Notlarım

Ebu Bekir es-Sıddık (ra)

Bilgi Grafiği 2.1
Hz. Ebu Bekir'in kişisel özellikleri

Arabistan Yarımadası'nda insanlar isimleriyle beraber künyeler kullanmışlardır. Hz. Ebu Bekir'in de birçok künyesi bulunmaktadır. Bunların hepsi onun üstün karakteri ve kişiliği ile ilgilidir. Hz. Ebu Bekir, samimi ve doğrulayıcı anlamına gelen "**sıddık**" künyesiyle meşhur olmuştur. Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini ve getirdiği haberleri tereddütsüz kabul etmesi sebebiyle Hz. Peygamber ona "sıddık" künyesini vermiştir.[33]

sıddık

Miraç olayı başta olmak üzere Peygamber Efendimiz'den gelen haberleri şüphe etmeden kabul ettiği için Peygamberimiz tarafından Hz. Ebu Bekir'e verilen künyedir.

(bk. Mustafa Fayda, "Ebu Bekir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*,10/101-102)

Paylaşalım

Peygamber Efendimize duyulan saygıyı bir Müslüman günlük hayatında hangi tutum ve davranışlarla gösterebilir? Örneklerle açıklayınız.

Hz. Ebu Bekir'in Künyeleri

Sıddık

"Samimi" ve "doğrulayıcı" anlamlarına gelir.

Atik

"Soylu", "güzel" ve "bağışlanmış" anlamlarına gelir.

Zülhilal

"Malını hayır yolunda harcayan" anlamına gelir.

Halifetü Resulullah

Hz. Peygamber'in vefatından sonra halife seçildiği için "Resulullah'ın Halifesi" anlamına gelen bu künye verilmiştir.

Künye: Arap toplumlarında kişiler için kullanılan ve onları tanıtan isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 10/101-102)

Bilgi Grafiği 2.2
Hz. Ebu Bekir'in künyeleri

Hz. Ebu Bekir ilk Müslümanlardandır. Müslüman olduktan sonra Peygamber Efendimiz'i asla yalnız bırakmamış, ona olan saygısına ve verdiği söze hep sadık kalmıştır. Peygamberimizle birçok savaşa katılmış, onun en yakın dostu ve sırdaşı olmuştur. Ömrünü İslam'a hizmetle geçiren Hz. Ebu Bekir, Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra Müslümanların ilk halifesi seçilmiştir.[34]

Bilgi Kutusu

Halifelik, Peygamber Efendimiz'den sonraki devlet başkanlığını ifade eden bir kavramdır. Peygamberimizin vefatından sonra Müslümanlar halifelik ile yönetilmiş, ancak bu sistem her dönemde devam etmemiştir. İslam Devleti'nin ilk halifesi Hz. Ebu Bekir'dir. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği vefatına kadar iki yıl sürmüştür.

(bk. Casim Avcı, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 17/539)

Etkinlik - 3

20 dk

Adı	Hadisten Hikâyeye
Amaç	Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarını yorumlayabilme
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki hadisişerifi okuyunuz.

2. Metinde yer alan karakterlere ve olaya bağlı kalarak hadisişerifi hikâyeleştiriniz.

Hz. Ömer şöyle demiştir: "Resulullah (sav) bir gün bir savaş için yardımda bulunmamızı emretti. Bu emir paramın olduğu bir zamana rastladı. 'Bir gün Ebu Bekir'i geçebilecek-sem, işte bugün geçerim!' dedim ve malımın yarısını getirdim. Resulullah, 'Ailene ne bıraktın?' dedi. Ben de 'Malımın yarısını.' dedim. Hz. Ebu Bekir, malının hepsini getirdi. Sonra Resulullah ona da 'Ailene ne bıraktın?' dedi. O 'Onlara Allah ve Resulü'nü bırak-tım.' diye cevap verdi."

(Ebu Davud, "Zekât", 40)

3. Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarıyla ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

Değerlendirme: *Yukarıdaki hadiste anlatılan olayda yer alan sahabilerin İslam'a hizmet anlayışlarıyla davranışları arasındaki tutarlılığı öğretmeninizin rehberliğinde arkadaşları-nızla değerlendiriniz.*

Hz. Peygamber'in Mekke'deki yakın arkadaşlarından bir diğeri ise Hz. Ömer'dir. Hz. Ömer 584 yılında Mekke'de doğmuştur. Kureyş kabilesine mensuptur. Çocukluğunda ailesinin sürülerini otlatmış, ilerleyen yaşlarında ise ticaretle uğraşmıştır. Okuma yazma bilmesi ve güzel konuşması sebebiyle Kureyş kabilesi adına farklı ülkelere temsilci olarak görevlendirilmiştir.[35]

Bilmece Köşesi

Peygamber'in yanından ayrılmadı,
Hicrette yol arkadaşıydı,
Sıddık künyesiyle anıldı,
İlk halife olarak tanındı.

Cevap:

.....

Hz. Ömer 616 yılında Müslüman olmuştur. Onun Müslüman olmasının ilginç bir hikâyesi vardır. Peygamber Efendimizi öldürmeye giderken kız kardeşi ve eniştesinin Müslüman olduklarını haber alınca onların evine yönelmiştir. Kapının önünde iken içeride Kur'an-ı Kerim ayetlerinin okunduğunu duyan Hz. Ömer sinirlenmiş, hiddetle içeri girerek kız kardeşine ve eniştesine aşırı derecede tepki göstermiştir. Kız kardeşinin Müslümanlığı seçmedeki kararlığını gören Hz. Ömer, gösterdiği aşırı tepki sebebiyle pişman olmuştur. Kardeşinden dinlediği ayetlerden etkilenen Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in huzuruna giderek Müslüman olduğunu ilan etmiştir. Hz. Ömer'in Müslüman olmasıyla sahabiler büyük bir destek bulmuş, Kâbe'ye yürüyerek toplu olarak namaz kılmışlardır.[36]

Hz. Ömer, sert bir mizaca sahip olmasına rağmen Allah'ın (cc) emirlerinin uygulanmasında etrafındaki insanlara karşı hoşgörülü davranmıştır. İleri görüşlü bir kişiliğe sahip olduğu için Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir önemli konularda onunla istişare etmişlerdir. Halifeliği döneminde de istişareye önem veren Hz. Ömer, mühim konularda sahabilere danışmadan karar almamıştır. Hz. Ömer, oldukça mütevazı bir yaşam sürmüştür. Kendisini, yönettiği insanlardan asla üstün görmemiş, daima halkın arasında bulunmuştur. Adaletin sağlanması, Hz. Ömer'in üzerinde titizlikle durduğu konuların başında gelmiştir. O; din, mevki, ırk ve akrabalık gibi konularda hiçbir ayrım gözetmeden yönetimi altındaki tüm insanlara eşit davranmış; toplumsal adaletin sağlanması için çaba sarf etmiştir.[37]

Bilgi Kutusu

Hz. Ebu Bekir'in vefatından sonra Müslümanların ikinci halifesi Hz. Ömer olmuştur. Halife olduktan sonra devlet kurumlarında düzenlemeler yapmıştır. Adaletli bir yönetim benimseyen Hz. Ömer, İslam Devleti'nin sınırlarını genişleterek Kudüs şehrini fethetmiştir. Hz. Ömer'in halifeliği on yıl sürmüştür.

(bk. Mustafa Fayda, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 34/47-50)

Ömer el-Faruk (ra)

- Adaletli
- İleri görüşlü
- Mütevazı
- Hoşgörülü

Bilgi Grafiği 2.3
Hz. Ömer'in kişisel özellikleri

Hz. Ömer "Faruk" künyesiyle meşhur olmuştur. Faruk, hak ve batılı birbirinden ayıran anlamına gelmektedir. Müslümanların inançlarını gizledikleri bir dönemde İslamiyet'i kabul eden Hz. Ömer, Müslüman olduğunu açık bir şekilde ifade etmekten çekinmemiştir.[38] Hz. Ömer'in korkusuz bir şekilde Müslüman olduğunu ilan etmesi Mekkeli müşrikleri tedirgin etmiştir. Bu olay üzerine Peygamberimiz müşriklere karşı İslam'ın doğruluğunu haykıran Hz. Ömer'e "Faruk" künyesini vermiştir.[39]

Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in tevhit mücadelesinde ona daima destek olan sahabilerden biridir. O, Hz. Peygamber'e olan saygı ve sadakatini hayatının her alanında göstermiştir. Malını İslam dini için harcamaktan çekinmemiştir. Bir savaş öncesinde Peygamber Efendimiz'in yardım talebi üzerine malının yarısını hibe etmiştir. Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in yönettiği tüm savaşlara katılmıştır. Peygamberimizin yaralandığı Uhud Savaşı'nda canı pahasına Hz. Peygamber'e yapılan saldırılara karşılık vermiştir.[40]

Bilmece Köşesi

Genç yaşta
Hz. Peygamber'i tanıdı,
İslam'ı cesaretle haykırdı,
Hak ve batılı birbirinden ayırdı,
Adaletiyle bilindi adı.

Cevap:

.....

Yazalım

Hz. Ebu Bekir, Hz. Osman ve Hz. Ömer'in öne çıkan özelliklerini aşağıdaki bilgi kartlarına yazınız.

HZ. EBU BEKİR	HZ. OSMAN	HZ. ÖMER
•	•	• .....
•	•	• .....
•	•	• .....

Bu bilgilerden hareketle sahabilerin özelliklerini yorumlayınız.

.....

.....

.....

Peygamber Efendimiz'in Mekke'deki yakın arkadaşlarından biri de Hz. Osman'dır. Hz. Osman 577 yılında Mekke'de dünyaya gelmiştir. Kureyş kabilesinin en önemli kollarından Ümeyyeoğulları'na mensuptur. Hz. Osman, gençliğinde babasının yanında ticareti öğrenmiş, Mekke'nin önemli tüccarları arasına girmiştir. Mekkeli müşriklerin Müslümanlara baskılarını yoğunlaştırdıkları sırada eşiyle Habeşistan'a hicret etmiştir. Bir müddet Habeşistan'da kaldıktan sonra Mekke'ye geri dönmüştür. 622 yılında Medine'ye hicret etmiştir.[41]

Bilgi Kutusu

Hz. Osman, Hz. Ömer'in vefatından sonra Müslümanların üçüncü halifesi olarak seçilmiştir. On iki yıl halifelik yapmıştır. Hz. Osman Dönemi, İslam Devleti'nin en geniş sınırlara ulaştığı dönemdir.

(bk. İsmail Yiğit, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 33/438-440)

Hz. Osman, İslam'a davetin ilk zamanlarında Hz. Ebu Bekir'in yönlendirmesiyle Müslüman olmuş ve ilk on Müslüman arasında yer almıştır. Hz. Osman Hicret'ten önce ve sonra gerçekleşen pek çok olayda Hz. Peygamber'in yanında yer almıştır. Eşi Rukiye'nin (ra) hastalanması sebebiyle Bedir Savaşı'na katılamamış ancak Uhud ve Hendek Savaşlarında Efendimiz'in yanından ayrılmamıştır.[42]

hayâ

Kelime olarak utanma, sıkılma duygusu anlamlarına gelir. Kişinin, Allah'a (cc) olan içten sevgi ve saygısından dolayı kötü, çirkin, ahlak dışı ve günah olan davranışlardan rahatsız olup onlardan kaçınması anlamına gelir.

(bk. Serinsu, "haya", 130)

Hz. Osman halim selim, merhametli ve iyi niyetli bir kişi olarak tanınmıştır. Sahip olduğu güzel ahlak ve terbiyeyle daima Hz. Peygamber tarafından örnek olarak gösterilmiştir. Müslümanlar arasında özellikle hayâsı ile tanınan bir sahabidir. Hz. Peygamber, meleklerin dahi Hz. Osman'dan hayâ ettiğini ifade etmiştir.[43] Hz. Osman, Peygamber Efendimiz'in kızlarından Rukiye (ra) ile evlenmiş, Rukiye'nin (ra) vefatından sonra ise Peygamberimizin diğer kızı Ümmü Gülsüm (ra) ile evlenmiştir. Hz. Peygamber'in iki kızıyla evlenen Hz. Osman, "Zinnureyn" (iki nur sahibi) künyesini almıştır.[44]

Hz. Osman'ın diğer bir özelliği ise cömertliğidir. O, Müslümanlar için yardım talep edildiğinde en büyük mali destek veren birkaç sahabiden biridir. Hicret'ten sonra Medineli bir Yahudi'nin işlettiği su kuyusunu yüksek bir fiyata satın almış, ücretsiz olarak Müslümanların hizmetine sunmuştur. Ticaretle uğraşan Hz. Osman, Tebük Seferi öncesi Hz. Peygamber'in bir sözü üzerine ordunun üçte birinin ihtiyaçlarını karşılamıştır.[45]

Osman (ra)

- Hayâ Sahibi
- Cömert
- Halim Selim
- Merhametli

Bilgi Grafiği 2.4
Hz. Osman'ın kişisel özellikleri

Dostluğa büyük bir önem veren Hz. Peygamber, sahabileri ile kuvvetli bir iletişim kurmuştur. Birçok sahabi olmasına rağmen bazı sahabilerin Hz. Peygamber ile olan yakınlığı diğerlerine göre daha ileri düzeydedir. Hz. Peygamber sahabiler arasından bazılarını kendine dost ve sırdaş olarak seçmiştir. Bazı konuları sadece yakın arkadaşlık kurduğu sahabilerle istişare etmiştir. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman; Hz. Peygamber'e saygı ve sadakatle bağlı olan sahabilerdendir. Bu sahabilerin Hz. Peygamber'e olan saygı, sadakat ve bağlılığı Peygamberimizle sıkı bir dostluk ilişkisi kurmalarını sağlamıştır.

Bilmece Köşesi

Peygamberimizin damadı,
Cömertliği ile bilinir adı,
Hoşgörü ve edebi ile tanındı,
Zinnureyn künyesiyle anıldı.

Cevap: .....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere, özellikleri belirtilen sahabilerin adlarını yazınız.

Birçok künyesi bulunan ..... samimi ve doğrulayıcı anlamına gelen "Sıddık" künyesiyle meşhur olmuştur.

Müslümanlar arasında özellikle hayâsı ile tanınan ..... ile ilgili Peygamberimiz, meleklerin dahi ondan hayâ ettiğini ifade etmiştir.

Adaletiyle ön plana çıkan ..... Müslümanların ikinci halifesidir.

Performans Görevi

Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: Otuz dakika
Görev	Sunum hazırlama
Amaç	Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarıyla ilgili bilgileri doğru bir şekilde ifade edebilme
Ürün	Sınıf sunumu (slayt, poster veya sözlü anlatım)
Değerlendirme Ölçütleri	Hazırlanan performans görevi; bilgi toplama, dönüştürme, yorumlama, içerik, dil ve anlatım ölçütlerinin bulunduğu dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

Yönerge

Ön Hazırlık

1. *Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak Mekkeli sahabilerin Hz. Peygamber'e olan sadakatleri ve ona verdikleri değer hakkında bilgi toplayınız.*
   - » Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
   - » edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları
2. *Edindiğiniz bilgileri amaca, içeriğe, konuya, dil ve anlatım kurallarına dikkat ederek sunum (slayt, poster, pano çalışması veya sözlü anlatım) hâline getiriniz.*

Sınıf İçi Performans

Hazırlamış olduğunuz sunumu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Öz Değerlendirme

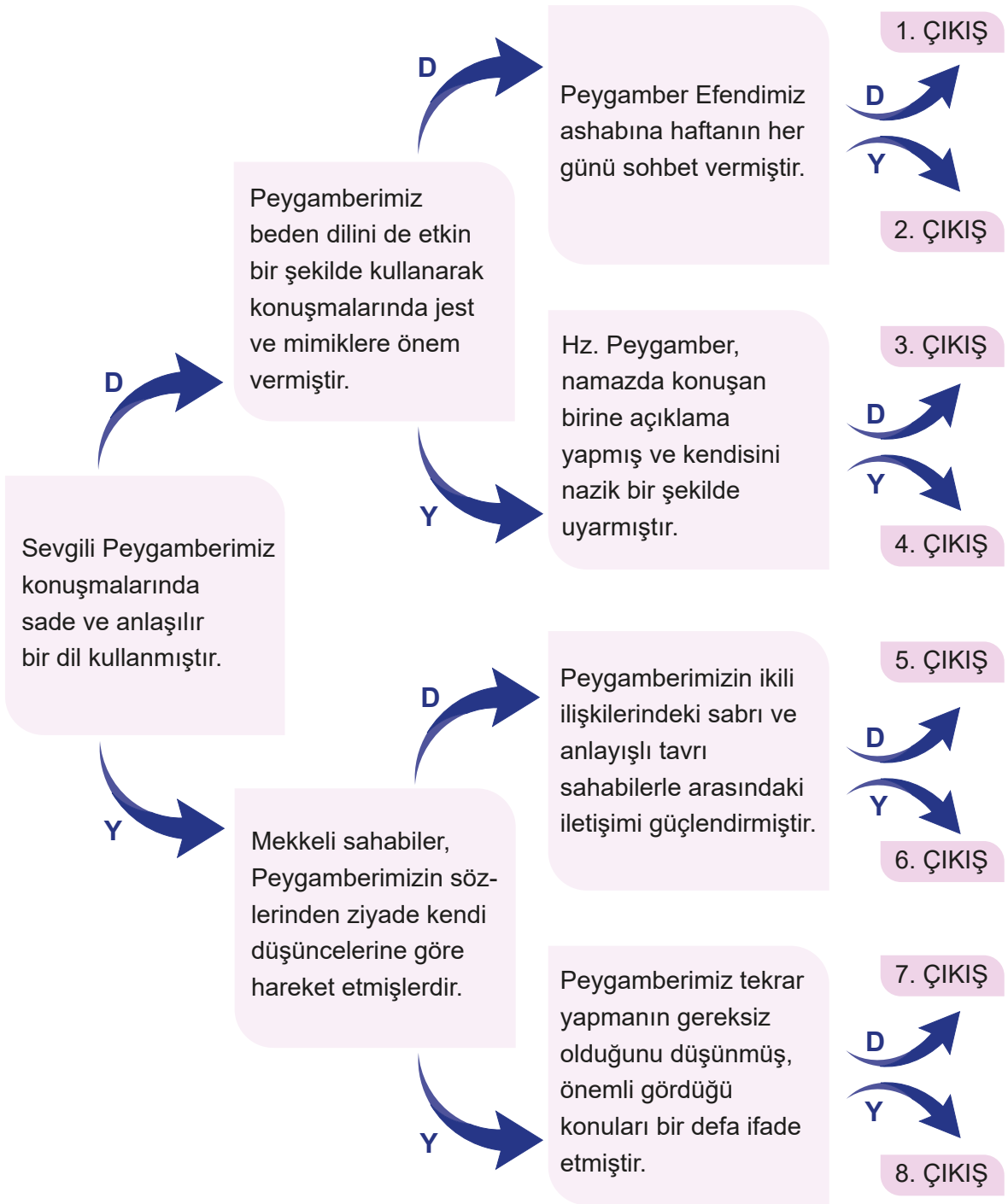
Davranışlar	Cevaplar
1. Yapmış olduğunuz çalışma sonucunda Muhacirlerin Hz. Peygamber'e olan sadakat ve bağlılıklarıyla ilgili neler öğrendiniz?	....
2. Yapmış olduğunuz çalışmayla Muhacirlerin Hz. Peygamber'e olan sadakatleri ve ona verdikleri değer hakkında sınıf arkadaşlarınızda bir farkındalık oluşturduğunuzu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.	....

Değerlendirme: Performans göreviniz karekodda verilen dereceli puanlama anahtarıyla öğretmeniniz tarafından değerlendirilecektir.

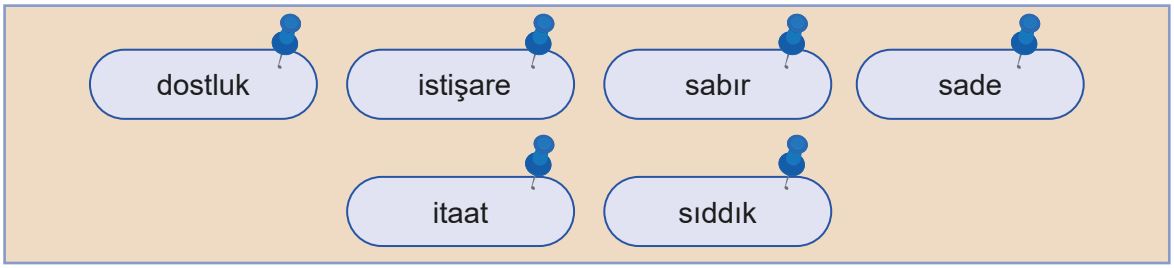
Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta verilen ifadelerden bazıları doğru bazıları yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp ifadelerin doğru (D) ya da yanlış (Y) olduğuna karar vererek okları izleyiniz. Son olarak ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz. Yalnızca bir çıkış doğrudur.

1.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

2. Hz. Peygamber sahabilere, ihtiyaç duydukları her durumda ..... ve anlayışla destek vermiştir.

3. Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette Hz. Peygamber'e ..... etmemiz gerektiğini ifade etmiştir.

4. Hz. Peygamber, insanlarla konuşurken ..... bir dil kullanmıştır.

5. Hz. Peygamber önemli konularda sahabilerle ..... etmiştir.

6. İslamiyet'in en zor zamanlarında birbirlerine destek olan Hz. Peygamber ve sahabiler, bu tavırlarıyla ..... konusunda bizlere örnek olmuşlardır.

Aşağıdaki tabloda bazı kavramlar ve isimlerle ilgili bilgiler verilmiştir. Bu açıklamaları ilgili oldukları kavramlar veya isimlerle eşleştirerek doğru olan harfi noktalı alana yazınız.

	Açıklamalar	
7.	Duygu, düşünce ve bilgilerin çeşitli yollarla başkalarına aktarılmasıdır.	...
8.	Sahabe ile eş anlamlı olarak kullanılan ve "arkadaşlar" anlamına gelen kavramdır.	...
9.	Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için bilgisine güvenilen kişilerle görüş alışverişinde bulunma anlamına gelen kavramdır.	...
10.	Hendek Savaşı öncesi hendek kazma fikrini ortaya atan sahabidir.	...

Kavramlar ve İsimler	
A	Ashap
B	Hz. Ömer
C	İletişim
Ç	İstişare
D	Selman Farisi (ra)
E	Sevgi

Aşağıdaki kutularda bazı ifadeler verilmiştir. Soruları kutulardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. (Aynı soruya birden fazla harf, aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

A Çatışmadan ve olumsuz ifadelerden uzak durmak	B Sade ve anlaşılır bir dil kullanmak	C Azarlamamak, incitecek bir söz söylememek	Ç Bağırmak ve kötü söz söylemek
D Tekrar	E Jest ve mimik	F Sıddık	G Sürekli kavga etmek

11. Hz. Peygamberin örnekliğine göre hangileri iletişimi olumlu etkileyen durumlardandır?

.....

12. Hz. Peygamberin örnekliğine göre hangileri iletişimi olumsuz etkileyen durumlardandır?

.....

13. Beden dilini ifade eden kavramlar hangileridir?

.....

14. Hz. Peygamber'in insanlarla iletişim kurarken dikkat ettiği hususlar nelerdir?

.....

15. Hz. Peygamber'in iletişiminde kullanmadığı ifade ve davranışlar nelerdir?

.....

16. Hz. Peygamber'in öğrenmeyi desteklemek ve mesajın unutulmasını önlemek için uyguladığı yöntemler hangileridir?

.....

17-19. soruları aşağıdaki metinden hareketle cevaplayınız.

İslamiyet'te iletişimin ölçüleri Kur'an-ı Kerim ve hadisler ile belirlenmiştir. Konuyla ilgili bir ayette şöyle buyrulmuştur "İnanan kullarıma söyle, en güzel şekilde konuşsunlar. Doğrusu şeytan aralarını bozmak ister..." (İsra suresi 53. ayet). Başka bir ayette de "Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile..." (Al-i İmran suresi 159. ayet) buyrulmaktadır. Bu ayetler sadece Hz. Peygamber'e değil, bizlere de kuracağımız iletişim ile ilgili yol göstermektedir.

Kur'an'da olduğu gibi hadislerde de insanlarla kuracağımız iletişimde doğru sözlü olmayı, sabırlı davranmayı, güzel konuşmayı, empati yapabilmeyi, samimi davranmayı, iyi niyet taşımayı öncelememiz istenmiştir. Yalana ve yalan habere yaptırımlar getirilmiş, iletişimde doğruluk teşvik edilmiştir. Şakadan bile olsa yalan söylemeyen kişilerin cennete gireceği ifade edilmiştir.

17. İletişimin ölçüleriyle ilgili metinde yer alan ayetlerden çıkarılabilecek üç ilke yazınız.

.....

.....

.....

18. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde iletişimde dikkat edilmesi gereken hangi davranışlara vurgu yapılmıştır? Yazınız.

.....

.....

.....

19. İnsanlarla güzel konuşmak ve onlara nazik davranmak neden önemlidir? Yazınız.

.....

.....

.....

Aşağıdaki 20, 21, 22, 23 ve 24. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

20. Peygamber Efendimiz'e "En üstün amel hangisidir?" sorusu sorulduğunda farklı sahabilere farklı cevaplar vermiş; birine "Vaktinde kılınan namaz", diğerine ise "Ana babaya iyilik" şeklinde cevap vermiştir.

Bu durum Peygamberimiz'in sahabilerle iletişiminde aşağıdakilerden hangisine önem verdiğini gösterir?

A) Soruların kısa olmasını sağlamaya çalışmıştır.

B) Herkese aynı cevapları vermiştir.

C) Muhatabın ihtiyacını dikkate almıştır.

D) Soruları cevapsız bırakmayı istememiştir.

21. Mekkeli sahabilerden biri esir alındığında kendisine "Muhammed'in senin yerinde olmasını ister miydin?" diye sorulmuş; sahabi ise "Onun ayağına diken batmasını bile istemem." diye cevap vermiştir.

Bu olay sahabilerin Peygamberimiz'e bağlılığıyla ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisini destekler?

A) Hz. Peygamber'e içten gelen sevgi ve sadakatle bağlıdırlar.

B) Onu yalnızca bir yönetici olarak gördükleri için bağlıdırlar.

C) Bağlılıkları yalnızca dinî görevlerle sınırlıdır.

D) Hz. Peygamber'e bağlılıkları zorunluluktan kaynaklanmaktadır.

22. Peygamber Efendimiz, sahabilerle konuşurken samimi bir üslup kullanmış, onlarla karşılaştığı zaman gülümsemiş ve selam vermeyi de ihmal etmemiştir.

Bu olaydan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisi söylenebilir?

A) Sahabilerle iletişim kurarken mesafeli davranmayı tercih etmiştir.

B) Onlarla iletişim kurmayı sınırlı tutmuştur.

C) Peygamber Efendimiz dinî konularda konuşmuştur.

D) Peygamberimiz sahabilerle güvene dayalı, samimi bir ilişki kurmaya önem vermiştir.

23. İslamiyet'in Mekke Dönemi, Müslümanlar için zorlu süreçlerin yaşandığı bir dönemdir. Mekkeli Müslümanlar, inançları sebebiyle müşriklerin türlü hakaret ve baskılarına maruz kalmışlardır. Can ve mal güvenlikleri tehlikede de olsa Müslümanlar Hz. Peygamber'i desteklemekten vazgeçmemişlerdir.

Bu metinde verilen bilgilerden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Mekke Dönemi, Müslümanların güzel zamanlar yaşadığı bir dönemdir.

B) Sahabiler, Hz. Peygamber'e sadakatle bağlı kalmışlardır.

C) Müslümanlar Mekke'de daima güven içinde yaşamışlardır.

D) Müslümanlar Mekke'de inançlarını özgür bir şekilde yaşamışlardır.

24. **Aşağıdaki ayetlerden hangisi Peygamber Efendimiz'in Müslümanlarla istişare etmesini emretmektedir?**

A) "Namazı kılın, zekâtı verin…" (Bakara suresi 110. ayet)

B) "…İyilik ve takvâ üzere yardımlaşın…" (Maide suresi 2. ayet)

C) "…İş konusunda onlara danış…" (Al-i İmran suresi 159. ayet)

D) "Allah'a ve Peygamber'e itaat edin…." (Nisa suresi 59. ayet)

Ek ölçme ve değerlendirme soruları

Sonnot

1 Kurt, "Hz. Peygamber'in İnsanlarla İlişkileri ve Aile İçi İletişiminde Sevgi", 185.

2 Tirmizi, "Menakıb", 9.

3 bk. Buhari, "İlim", 30.

4 Buhari, "Şahadet", 10.

5 bk. Buhari, "İlim", 11.

6 bk. Buhari, "Zekât", 16.

7 bk. Müslim, "Hudut", 9.

8 Müslim, "İman", 139.

9 Buhari, "Edeb", 1.

10 Müslim, "Mesacid", 33.

11 bk. Müslim, "Fedâilü's-sahâbe", 134.

12 bk. Ebu Davud, "Edeb", 135.

13 Buhari, "Edeb", 81.

14 bk. Kalay, *Siyer-i Nebi*, 122-123.

15 İbni Hişam, *es-Siret'ün-Nebeviyye*, 3/117-118.

16 bk. Buhari, "İdeyn", 4.

17 bk. Nisa suresi 80. ayet, Tevbe suresi 128. ayet, Hucurat suresi 2. ayet.

18 bk. Ebu Davud, "Tıb", 1.

19 Craig, *Ben Bilal,* çev. Koltaş, 144.

20 bk. İbn Sa'd, *Tabakat*, 1/226-228.

21 Buhari, "Tefsir", 4.

22 Al-i İmran suresi 159. ayet.

23 Tirmizi, "Cihad", 35.

24 bk. Vâkıdî, *Meğâzî*, 1/2-54.

25 bk. Ebu Davud, "Salât", 214.

26 bk. Vatandaş, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 287.

27 Al-i İmran suresi 159. ayet.

28 bk. Buhari, "Farzu'l-humus", 19.

29 bk. Önkal, "Hz. Peygamber ve Ashabı", 271.

30 bk. Önkal, "Hz. Peygamber ve Ashabı", 271.

31 Fayda, "Hz. Ebu Bekir", 10/105.

32 bk. Önkal, "Hz. Peygamber ve Ashabı", 273.

33 bk. Önkal, "Hz. Peygamber ve Ashabı", 271.

34 bk. Fayda, "Hz. Ebu Bekir", 10/108.

35 bk. Fayda, "Hz. Ömer", 34/44.

36 bk. Önkal, "Hz. Peygamber ve Ashabı", 275.

37 bk. Fayda, "Hz. Ömer", 34/46-51.

38 bk. İbni Sad, *Tabakat*, 3/270.

39 bk. Fayda, "Faruk", 12/176.

40 bk. Lings, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 202.

41 bk. Önkal, "Hz. Peygamber ve Ashabı", 279.

42 bk. Yiğit, "Hz. Osman", 33/438.

43 bk. Müslim, "Fedail", 26.

44 bk. Beyhaki, *es-Sünenü'l-kübrâ,* 7/73.

45 bk. Önkal,"Hz. Peygamber ve Ashabı", 281.

3. ÜNİTE

REHBERİM PEYGAMBERİM

3.1. Peygamberimizin Hayatında Sabır
3.2. Peygamberimizin Hayatında Oruç
3.3. Peygamberimizin Hayatında İnfak ve Sadaka

Bu ünitede öğrenilecek anahtar kavramlar

- infak
- oruç
- sabır
- sadaka

Bu ünitede sizlerden

Peygamberimizin hayatındaki sabra dair örneklerle ilgili akıl yürütebilmeniz,

Hz. Peygamber'in hayatında orucun önemini idrak edebilmeniz,

Hz. Peygamber'in hayatında infak ve sadakanın önemini yorumlayabilmeniz beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Üniteye Başlarken

İnsan, hayatı boyunca kimi zaman güzelliklerle kimi zaman zorluklarla karşılaşır. Allah (cc) tarafından seçilmiş olmasına rağmen maddi ve manevi birçok sıkıntı çeken Hz. Muhammed'i (sav) düşünen bir Müslüman, zorluklar karşısında sabırlı olmaya gayret göstermelidir. Hz. Muhammed'in (sav) güçlük ve sıkıntılar karşısındaki sabrı, her Müslüman için güzel bir hayat dersi niteliğindedir.

1. **Hz. Peygamber'in karşılaşmış olduğu zorluklardan hangilerini biliyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Hangi durumlarda Hz. Peygamber'in sabrını örnek alırsınız? Açıklayınız.**

3.1. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA SABIR

Konuya Başlarken

Sabırlı olmak sizin için ne ifade etmektedir? Aşağıdaki cümleleri düşüncelerinize uygun biçimde tamamlayınız.

Sabır ..... demektir.

Sabırlı olmak ..... gerektirir.

Sabırlı insandan ..... beklenmez.

Bilmece Köşesi

Dayanma gücü verir insana,
Sonra kapılar açılır sana,
Eyyüb peygamberi hatırla,
Ne gösterdi yıllarca?

Cevap:

.....

İnsan; hayatı boyunca hastalık, yoksulluk, sevdiklerinin kaybı gibi birçok zorlukla karşılaşır. Bu zorluklar karşısında göstereceği **sabır**, insanın olgunlaşmasını sağlar ve karşısına çıkan engellerle mücadele yeteneğini artırır. Böylece ümitsizliğe kapılmadan mücadele eden insan, hayatındaki olumsuzluklara karşı dayanma gücüne sahip olur. Peygamber Efendimiz de "*…Kim sabrederse, Allah ona dayanma gücü verir. Kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ikram verilmemiştir.*"[1] buyurur. Sabırlı olmak hedeflerimize odaklanmamızı ve yılmadan gayret göstermemizi sağlar. Bununla beraber Allah'ın (cc) sevgisini kazanmaya da vesile olur. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de "**… Allah, sabredenleri sever.**"[2] buyurulur. Başka bir ayette de "**… Kim kötülükten sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanların mükâfatını zayi etmez.**"[3] buyrularak sabretmenin bir karşılığının olacağı da ifade edilir.

sabır

Sözlükte "engellemek, hapsetmek, güçlü ve dirençli olmak" anlamlarına gelir. Terim olarak ise üzüntü, başa gelen sıkıntı ve belalar karşısında direnç göstermek demektir.

(bk. Mustafa Çağrıcı, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 35/337)

Bilgi Grafiği 3.1
Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri

es-Sabur (cc)

es-Sabur (cc): Günahkârları cezalandırma konusunda acele etmeyip lütfuyla muamele eden.

(Bekir Topaloğlu, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 35/361)

Hz. Muhammed (sav) her konuda olduğu gibi sabır konusunda da bizler için en güzel örnektir. O, hayatı boyunca birçok zorlukla karşılaşmış ve bu zorlukların üstesinden gelmeyi sabrederek başarmıştır. Henüz anne karnındayken babası, altı yaşına geldiğinde ise annesi vefat etmiştir. Yetim ve öksüz büyüyen Hz. Muhammed'in (sav) sabır gösterdiği en önemli konulardan biri yetiştiği çevreyle ilgilidir. Ahlaki bozulmanın yoğun olduğu ve içki, kumar, faiz, yalan, şirk gibi kötülüklerin sıradanlaştığı Cahiliye Dönemi'nde yaşayan Hz. Muhammed (sav); kendi kişiliğini muhafaza etmiş, ahlaki değerlerine sahip çıkmıştır. Ahlakının güzelliği sebebiyle insanlar tarafından takdir görmüş ve kendisine; güvenilen, hıyanet etmeyen, sözünde duran anlamlarına gelen "Muhammedülemin" denmiştir.[4]

Cahiliye Dönemi

Allah'a (cc) ortak koşulan; bilgi, düzen ve barıştan uzak, güçlülerin haklı görüldüğü, adaletin olmadığı, Arap Yarımadası'nın İslamiyet'ten önceki dönemine verilen isimdir.

(bk. Mustafa Fayda, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 7/17-19)

Gençliğinde "Hilfülfudul" birliğine dâhil olmuş, toplumdaki ahlaki yozlaşmaya karşı mücadele etmiştir.[5] Böylece bizlere sabırlı olmanın kötülükler karşısında tepkisiz kalmak değil, onlarla mücadele etmek anlamına geldiğini göstermiştir.

Hilfülfudul

Arap toplumunda zayıf ve güçsüzlerin korunması, zulmün önlenmesi gibi amaçlarla toplumda sözü geçen saygın kimselerin oluşturduğu, Hz. Muhammed'in (sav) de üyesi olduğu barış birliğidir.

(bk. Serinsu, "Hilfülfudul", 139)

Peygamber Efendimiz, hayatının en zor anlarında bile sabırlı davranmıştır. İnsanın başına gelebilecek en büyük acılardan biri olan evlat acısını defalarca yaşamasına rağmen metanetini korumuştur. Peygamber Efendimiz'in kızı Hz. Fatıma dışındaki bütün çocukları kendisinden önce vefat etmiştir. Oğlu İbrahim'in vefatına ağladığında da "*...Bu, merhamettendir. Zira göz ağlar, kalp hüzünlenir. Ama biz ancak Rabbimizin razı olacağı şeyleri söyleriz.*"[6] buyurarak ağlamanın sabra engel olmadığını ve her durumda sabırlı olmamız gerektiğini göstermiştir.

Çıkış Kartı

Peygamber Efendimiz'in sabrına ilişkin bildiklerinizi, bilmek istediklerinizi ve öğrendiklerinizi aşağıdaki tabloda uygun yerlere yazınız.

Bildiklerim	Bilmek İstediklerim	Öğrendiklerim

Etkinlik - 1

20 dk

Adı	Zorluklar Karşısında İlk Tepki
Amaç	Peygamberimizin hayatında sabra dair bütün-parça ilişkisi kurabilme
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki örnek olayı okuyunuz.

Hz. Muhammed (sav) bir gün ashabıyla Medine'de dolaşıyordu. Kabristanın yanından geçerken çocuğunun kabri başında feryat ederek ağlayan bir kadına rastladı. Onun bu hâlini gören Hz. Muhammed (sav) "Allah'tan sakın ve sabret!" dedi. Kederinden onun Hz. Peygamber olduğunu fark etmeyen kadın "Bana ilişme! Benim başıma gelen senin başına gelmedi." dedi. Bir müddet sonra oradakilerden biri kadına onun Allah'ın Resulü olduğunu söyledi. Bunun üzerine Hz. Muhammed'in (sav) evine gelen kadın "Allah'ın Elçisi olduğunu bilemedim." diyerek özrünü ifade etti. Hz. Muhammed (sav) de ona "Esas sabır, musibetin ilk başa geldiği anda gösterilmelidir." diyerek karşılık verdi.

(bk. Buhari, "Cenâiz", 31)

Metinde Peygamberimiz hangi değeri vurgulamaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Bir Müslüman'ın zor bir durumla karşılaştığında ilk tepkisi nasıl olmalıdır? Örnek vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Karşılaşılan bir zorluğa verilen ilk tepki ile sonradan verilen tepkiler arasında ne gibi farklar olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

.....

.....

.....

Değerlendirme: Zorlukla karşılaştığı anda vereceği ilk tepki insandaki sabır duygusunu nasıl etkiler? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Putperestliğin ve ahlaki bozulmanın yaygın olduğu bir toplumda Allah'ın (cc) birliğini anlatan Hz. Muhammed (sav) birçok zorlukla karşılaşmıştır. Şahsına ve Müslümanlara karşı yapılan tüm hakaret ve zulümlere rağmen İslam'ı anlatma konusunda kararlılığını sürdürmüştür. Kendisine İslam'ı anlatmaktan vazgeçmesi için teklifte bulunulduğunda *"… Sağ elime Güneş'i, sol elime de Ay'ı koysalar, Allah, dinini güçlendirinceye veya bu yolda canımı verinceye kadar asla bundan vazgeçmeyeceğim."*[7] cevabını vermiştir. Bir defasında Kâbe'yi tavaf ederken müşriklerin saldırısına maruz kalmış, Hz. Ebu Bekir'in araya girmesiyle kurtulmuştur. Müslümanlara eziyet etmek için her fırsatı değerlendiren müşrikler, Hz. Muhammed (sav) Kâbe'de namaz kılarken başına deve işkembesi koymuşlardır. Hz. Muhammed (sav), Kur'an ayetlerini okuduğunda insanların dinlemesini yasaklamışlar ve sesler çıkararak onu bastırmaya çalışmışlardır. Hakaret içeren ifadeler kullanarak kendisiyle alay etmişlerdir. Bütün yapılanlara rağmen Hz. Muhammed (sav) "**Onların söylediklerine sabret ve onlardan güzellikle ayrıl.**"[8] ayetinde buyurulduğu gibi daima sabırla hareket etmiştir.

Hz. Peygamber'e düşmanlık eden müşriklerin içerisinde yakın akrabalarından olanlar da vardır. Hz. Peygamber, müşrik olan amcası Ebu Leheb ve karısının eziyetlerine de maruz kalmıştır. Onlar geceleyin fark edilmeden ayaklarına batsın diye Hz. Peygamber'in yollarına dikenler atmışlar, kapısının önüne çöplerini dökmüşlerdir. İnsanları Hz. Peygamber'den uzaklaştırmak için çeşitli iftiralarla ona karşı kışkırtmışlardır.[9]

Notlarım

Bilmece Köşesi

Zulüm gördü,
dışlandı,
Kuvvetini Hakk'tan aldı,
Dilinde hep dua vardı,
Kim gösterdi bu sabrı?

Cevap: .....

Okuyalım

Düşmanlığın Sonu

Hz. Peygamber'in amcası olan Ebu Leheb, İslam'a ve Müslümanlara en fazla düşmanlık eden kişilerden biriydi. Hz. Peygamber'i takip eder ve sözlerini yalanlardı. Peygamberimizin kızlarıyla evli olan iki oğlunu onlardan ayırdı. Sık sık Peygamberimizin evini taşlar ya da başkalarına taşlatırdı. Düşmanlıkta o kadar ileri gitti ki, Kur'an-ı Kerim'de ismi verilerek kınanan bir kişi oldu. Karısı Ümmü Cemil de Hz. Peygamber'e eziyet etmekten geri kalmadı. Hz. Peygamber'e yaptıkları kötülükler sebebiyle kendileri hakkında Tebbet suresi nazil oldu.

(bk. Mehmet Ali Kapar, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 10/178)

Yazalım

1. **Peygamberimizin müşriklerle mücadelesinin başarıya ulaşmasında etkili olan sabırla ilgili tutum ve davranışları nelerdir?**

.....

.....

.....

2. **Peygamberimizin hayatından hareketle hedeflerinize ulaşmada sabırlı olmanın önemiyle ilgili düşüncelerinizi açıklayınız.**

.....

.....

.....

Hz. Muhammed (sav) ve ashabı İslamiyet'in ilk dönemlerinde büyük zorluklara katlanmışlardır. Bunlardan biri de üç yıl devam eden boykot süreci olmuştur. Müslümanlar bir mahallede abluka altına alınarak temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayacak durumda bırakılmıştır. Hz. Muhammed (sav), bu süreçte de gösterdiği sabrı ve metanetiyle ashabına örnek olmuştur.[10] Hz. Muhammed (sav) ve ashabı **"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele."**[11] ayetinde belirtildiği gibi hayatın bir imtihan olduğu bilinciyle hareket etmişlerdir. Böylelikle tüm müminlere hayatlarındaki zorluklara karşı sabırlı davranmaları gerektiğini göstermişlerdir.

Paylaşalım

Şiirde verilmek istenen mesajlarla ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

SABIR

(…)

Sabır, incecik sırat;
Murat içinde murat.
Sabır Hakk'a tevekkül.
Sabır Hakk'a itimat.
(...)

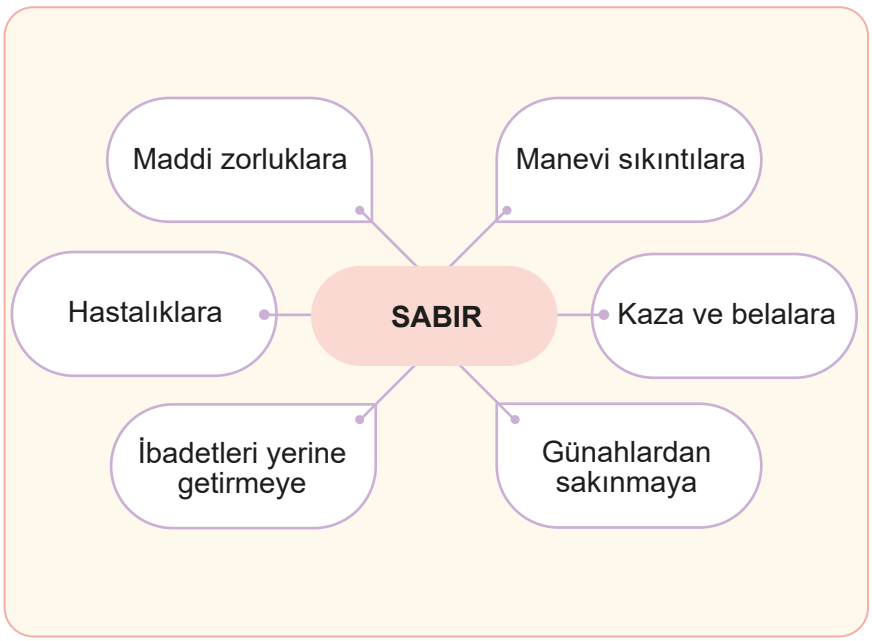
Sabırla pişer koruk,
Yerle bir olur doruk.
Sabır, sabır ve sabır,
İşte Kur'an'da buyruk!

(Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, 73)

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Müminin hâli ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır ve bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına sevinecek bir hâl geldiğinde şükreder, bu onun için hayır olur. Başına bir sıkıntı geldiğinde ona da sabreder, bu da onun için hayır olur."

(Müslim, "Zühd", 64)

Bilgi Grafiği 3.2 Sabırlı olmayı gerektiren durumlardan bazıları

Notlarım

Sabır denilince genel olarak aklımıza hastalık, bela ve musibetlere karşı dirençli olmak gelir. Fakat ibadetleri yerine getirirken de sabırlı olmak gerekir. Günde beş vakit kılınan namaz, ramazan ayında tutulan oruç, hac gibi ibadetler sabırla yapılabilir. Kur'an-ı Kerim'de **"Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir."**[12] buyrularak sabır ve namaz birlikte zikredilir.

Allah'tan (cc) yardım isteyen kişinin ibadetin yanında sabrı da rehber edinmesi gerekir. Hz. Muhammed (sav) de ibadetlerindeki sabrı ile bizlere nasıl hareket etmemiz gerektiğini göstermiştir. Bir hadisişerifinde *"Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır."*[13] buyurmuş, ibadetlerin sabırlı bir şekilde sürdürülmesine dikkat çekmiştir.

Görsel 3.1: Oruç tutmak sabırlı olmayı gerektiren ibadetlerden biridir.

Hz. Peygamber, bizlere insanlarla ilişkilerimizde de sabırlı davranmamız gerektiğini göstermiştir. Sosyal hayatta şahit olduğu olumsuzluklar karşısında sakinliğini korumuş, öfkeyle hareket etmemiştir. Hatalı bir davranış gördüğünde muhatabını sabırlı bir şekilde uyarmış, bunu yaparken de kırıcı olmamıştır. Bir defasında mescitte uygunsuz hareketlerde bulunan bir bedevinin üzerine yürüyen sahabilere *"Siz kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz, zorlaştırıcı olarak değil."*[14] buyurmuştur. Hz. Peygamber; adama hoşgörüyle yaklaşarak mescitte nasıl davranması gerektiğini ifade etmiş, hatasını fark ettirmeye çalışmıştır. Başka bir olayda ise Hz. Peygamber, İslam'ı anlatmak üzere Taif'e gitmiş fakat burada yaşayan Sakîf kabilesi tarafından taşlanmıştır. Hz. Peygamber, canı yandığı hâlde onların bu kötü davranışına sabırla karşılık vermiştir. Hatta bu olayı gerçekleştiren Sakîf kabilesine "*Allah'ım, Sakîf'e hidayet et!*" diyerek dua etmiştir.[15]

Kontrol Noktası

Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.

1. Peygamberimizin hayatında sabrın yerini örnek vererek açıklayınız.

2. Peygamberimiz sabır konusunda ashabına nasıl örnek olmuştur? Açıklayınız.

Etkinlik - 2

20 dk

Adı	Sabırlı Olmak
Amaç	Peygamberimizin hayatında sabra dair genelden özele çıkarım yapabilme
Yönerge	Ünitede öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Hz. Muhammed'in (sav) sabrını örnek alan bir müminin davranışları nasıl olmalıdır? Yazınız.

2. Hz. Muhammed'in (sav) hayatındaki zorluklara sabrettiğini bilmenin karşılaştığınız olumsuzluklarla mücadelede size nasıl bir katkısı olabilir? Açıklayınız.

3. Peygamberimizin sabrından hareketle günlük hayatınızda sabırlı tutum ve davranışlar sergilemenin sonuçlarıyla ilgili düşüncelerinizi yazınız.

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Peygamberimizin sabrını örnek alan bir müminin davranışlarının nasıl olması gerektiğini kavradım.			
2. Peygamberimizin zorluklara sabrettiğini bilmenin bir Müslüman'ın sabırlı olmasına katkısı olduğunu anladım.			
3. Peygamberimizin sabrından hareketle günlük hayatta sabırlı tutum ve davranışlar sergilemenin ne kadar gerekli olduğunu fark ettim.			

Etkileşimli Sabır Çizelgesi

Sabırlı olmak, hem ruhsal ve bedensel sağlığımız hem de toplumsal barış ve huzur için gereklidir. Okulda, toplu taşıma araçlarında, yoğun trafik gibi tahammül sınırlarını zorlayan zamanlarda sabırlı davranmak son derece önemlidir. İnsanların birbirlerine karşı sabır göstermediği, öfkeyle hareket ettiği durumlarda toplumsal sorunların artacağı unutulmamalıdır. Sosyal hayatta *"Güçlü kimse, insanları güreşte yenen değil, bilakis öfke anında kendisine hâkim olandır."*[16] hadisişerifi rehber alınmalıdır. Hz. Peygamber'in tavsiye ettiği şekilde insanlara karşı sabır ile muamele edilmeli, toplumsal huzuru bozacak davranışlardan kaçınılmalıdır.

tevekkül

İnsanın, yapacağı işlerde elinden geleni tam olarak yerine getirip her türlü tedbiri aldıktan sonra sonucu Allah'tan (cc) beklemesidir.

(bk. Serinsu, "tevekkül", 365)

Dünya hayatı olumlu veya olumsuz olarak gördüğümüz tüm yönleriyle bir imtihan yeridir. Bu bilinçle hareket eden mümin, hayatında ümitsizliğe yer vermez. Hz. Muhammed'in (sav) *"Müslümanlar benim başıma gelen musibetlere baksınlar da kendi musibetleri karşısında güçlü olsunlar."* [17] buyruğuna uyup onun yaşadığı zorlukları düşünen Müslüman, sabırlı ve metanetli olur. Her şeyin Allah'tan (cc) geldiğini bilerek tevekkül eder ve O'na teslimiyet gösterir. Kararlarında aceleci davranmaz ve kontrollü hareket eder. En zor durumlarda bile Allah'a (cc) isyan manasına gelebilecek tavırlarda bulunmaz. Başkalarının karşılaştığı olumsuz durumlarda da onlara destek olmaya özen gösterir.

Paylaşalım

Sabrın tükenme noktasına geldiği durumlarda öfke açığa çıkmaktadır. İrademize hâkim olabilmek ve sabır erdemini kazanabilmek için öfkemizi kontrol etmemiz gerekir. Sevgili Peygamberimiz de öfkeden sakınmamız gerektiğini öğütlemiştir. Öfkelenen birinin şeytandan Allah'a sığınması, ayaktaysa oturması, kızgınlığı geçmediyse uzanması bu öğütlerden bazılarıdır.

(bk. Mehmet Emin Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 3/210)

Bu doğrultuda iradenize hâkim olabilmek ve sabrınızı geliştirebilmek için yapabileceklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sabır bir mümin için olmazsa olmaz bir değerdir. Allah'ın (cc) rızasına erişmenin yolu sabırlı olmaktan geçer. Kur'an-ı Kerim'de **"Rabbinin rızasına ermek için sabret."**[18] buyrulur. Bu sebeple bir mümin kendisini sabırlı olmaya teşvik eden meşru yolları değerli görür. Bu yollardan biri olan oruç ibadeti de mümini sabır konusunda eğitir ve olgunlaştırır. Hz. Peygamber bir hadisişerifinde *"…Oruç sabrın yarısıdır…"*[19] buyurarak bu ibadetin sabırla olan kuvvetli bağını ortaya koymuştur.

Kontrol Noktası

Hz. Muhammed'in (sav) sabırlı tutumuyla ilgili çıkış kartındaki boşlukları doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

3 yaz

Peygamberimizin sabrı hakkında öğrendiğiniz veya önemli bulduğunuz üç bilgiyi yazınız.

1 .....

.....

2 .....

.....

3 .....

.....

2 sor

Peygamberimizin sabrı hakkında merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi almak istediğiniz iki soru yazınız.

1 .....

.....

.....

2 .....

.....

.....

1 paylaş

Peygamberimizin sabrı hakkındaki bir görüşünüzü paylaşınız.

1 .....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA ORUÇ

Konuya Başlarken

Oruçla ilgili aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

Oruç, Müslümanlar için .....

Oruçlu iken ..... dikkat ederim.

Oruç ibadeti .....

Bence oruç tutmak .....

oruç

Sözlükte "bir şeyden uzak durmak, bir şeye karşı kendini tutmak" anlamına gelmektedir. Terim olarak ise oruç, tan yerinin ağarmasından güneşin batmasına kadar ibadet niyetiyle yeme, içme ve bazı bedensel istekleri terk etmektir.

(bk. Ali İhsan Yitik, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 33/414)

Kur'an-ı Kerim'de **oruç** ibadetinin farz olduğu **"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı."**[20] ayetiyle ifade edilmektedir. Bu ibadetin geçmiş ümmetlere de emredilmiş olması, ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Peygamber Efendimiz de oruç ibadetine gerekli önemi vermiş, yerine getirilmesi konusunda hassasiyet göstermiştir. Farz olan ramazan orucu haricinde pazartesi ve perşembe günlerinde de nafile oruç tutmuştur. Bununla ilgili bir hadisişerifinde *"Ameller pazartesi ve perşembe günleri Allah'a arz olunur. Ben amelimin arzı sırasında oruçlu olmayı isterim."*[21] buyurmuştur. Ramazan ayından sonra en fazla şaban ayında oruç tuttuğu bilinen Sevgili Peygamberimiz; hicri ayların on üç, on dört ve on beşinci günlerini de oruçlu geçirmiştir. Ayrıca Aşure Günü'yle beraber bir gün öncesi veya bir gün sonrasında da oruç tutmuş ve bunu tavsiye etmiştir.[22]

nafile

Farz ve vacip dışında da sevap kazanmak amacıyla yapılan ve Hz. Peygamber'in de yapmış olduğu ibadetler ve davranışlardır.

(Serinsu, "nafile", 271)

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Kim inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."

(Buhari, "Îmân", 28)

Oruç, insan davranışlarını düzenleyen ve doğruya yönlendiren bir ibadettir. Dinimiz, oruçla hem açlık ve susuzluğa karşı sabır göstermemizi hem de öfkelenmemize sebep olacak durumlar karşısında davranışlarımızda kontrollü olmamızı ister. Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde *"Oruç bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisine söver veya kendisiyle dövüşmeye kalkışırsa iki defa 'Ben oruçluyum.' desin…"*[23] buyurmuştur. Bu nedenle oruçlu insandan, kendisine yapılan kötü davranışlar karşısında iradesine hâkim olması ve sabırlı davranması beklenir.

Yazalım

- » "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı." (Bakara suresi 183. ayet)
- » "Oruç, sayılı günlerdedir…" (Bakara suresi 184. ayet)
- » "(O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa, onu oruçla geçirsin…"(Bakara suresi 185. ayet)

Yukarıdaki ayet meallerinden yola çıkarak oruç tutmanın önemini açıklayınız.

.....

.....

.....

Hz. Muhammed (sav) oruç tutmanın kişinin ahlakını güzelleştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir hadisişerifinde *"Yalanı ve yalana göre hareket etmeyi terk etmeyenin yemeyi içmeyi bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur!"*[24] buyurarak oruçlu kimsenin söylediklerine dikkat etmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu sebeple oruçlu kimse; yalan, dedikodu, iftira gibi kötü sözlerden uzak durarak orucun manevi değerini korumalıdır.

Oruç ibadetiyle ilgili Hz. Peygamber'in örnek alabileceğimiz birçok uygulama ve tavsiyesi olmuştur. Örneğin iftar edeceği zaman yemek ayrımı yapmamış ve özel yiyecekler aramamıştır. Onun iftar sofrası israftan uzak ve son derece sadedir. Bazen birkaç taze hurma ile iftar etmiş, eğer yoksa kuru hurma ya da birkaç yudum su ile orucunu açmıştır. Orucunu açarken *"Ey Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum. Senin rızkınla orucumu açtım."*[25] diyerek dua etmiştir. *"Sahura kalkın. Çünkü sahurda bereket vardır."*[26] buyurarak sahurun önemini belirtmiş, az bir şeyle de olsa sahur yapılmasını öğütlemiştir. Ayrıca oruçlu iken ibadetlerini daha da artırmış, oruç ayı olan ramazanın gündüz ve gecelerinde çokça Kur'an-ı Kerim okumuştur.[27]

Notlarım

Etkinlik - 3

30 dk

Adı	Orucun Önemi
Amaç	Hz. Peygamber'in hayatında orucun önemini idrak edebilme
Yönerge	Aşağıdaki uygulama adımlarını takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Peygamber Efendimiz'in oruç ibadetiyle ilgili uygulama ve tavsiyelerinden hareketle ulaşacağınız çıkarımları maddeler hâlinde yazınız.

- .....
- .....
- .....
- .....

2. Yaptığınız çıkarımlardan hareketle orucun bireysel ve toplumsal faydalarını belirleyerek aşağıdaki bilgi haritasına yazınız.

ORUCUN

BİREYSEL FAYDALARI

.....

.....

.....

.....

TOPLUMSAL FAYDALARI

.....

.....

.....

.....

3. Peygamberimizin hayatında orucun önemi hakkındaki çıkarımlarınızı, orucun bireysel ve toplumsal faydalarını da göz önüne alarak değerlendiriniz.

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Peygamberimizin oruç ibadetine verdiği önemi kavradım.			
2. Oruç ibadetinin sadece bireysel bir ibadet olmadığını fark ettim.			

Görsel 3.2
Müslümanların ramazan ayında oruç tutmaları Allah'ın (cc) bir emridir.

Peygamber Efendimiz davranışlarımızda olduğu gibi ibadetlerimizde de ölçülü olmamızı tavsiye etmiştir. Bir defasında ashaptan birinin tüm hayatını oruç tutarak geçirmek istediğini öğrenmiş, bunun üzerine kendisine *"Sen adamış olduğun bu duruma güç yetiremezsin. Gerektiği zaman hem oruç tut hem iftar et, hem uykunu al hem ibadet et, her aydan üç gün oruç tut. Çünkü her iyiliğe on misli ecir ve sevap vardır. Bu ise bütün zamanını oruçlu geçirmek gibidir."* buyurmuştur. Sahabi bundan daha fazlasını yapabileceğini söylediğinde *"Öyleyse bir gün oruç tut, bir gün tutma. Bu Davud aleyhisselamın orucu olup oruçlar arasında en ölçülü olanıdır. Bundan daha faziletlisi yoktur."* diyerek kendisini ölçülü olmaya yönlendirmiştir.[28]

Oruç tutan bir mümin, oruçlu olduğu sürece ibadet üzere olduğunu unutmamalı, ibadetini ihlasla yerine getirmeyi hedeflemelidir. Oruç ibadetinin Allah'a (cc) yakınlaşma vesilesi olduğunu aklından çıkarmamalı, oruçlu iken ibadet esnasında yapılmaması gereken davranışlardan uzak durmalıdır. Bireysel olarak yerine getirilen oruç ibadetinin toplumsal yönünün farkına varmalıdır. Yoksulların hâlini anlamaya çalışmalı, mümkün olduğu kadar ihtiyaç sahiplerine yardım etmelidir. İftar sofrasına yoksul kimseleri davet ederek ikramda bulunmalıdır. Peygamberimizin *"Bir oruçluya iftar veren, o kişinin sevabı kadar sevap elde eder. Oruçlunun sevabından da hiçbir şey eksilmez."*[29] hadisişerifini hayatına yansıtmaya özen göstermelidir.

Bilmece Köşesi

Yemek yenmez, su içilmez,
Kötü söze yer verilmez,
Mümin için bir kalkandır,
Yılda bir ay farzdır.

Cevap:

.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

"Oruç tutan nice kimseler vardır ki oruçtan nasibi sadece aç kalmaktır…"

(İbni Mace, "Sıyâm", 21)

1. Verilen hadisişerifi de göz önünde bulundurarak oruçlu Müslüman'ın bir gününü nasıl geçirmesi gerektiğini açıklayınız.

2. Oruçlu bir müminin güzel davranışlarıyla çevresindeki insanlarda nasıl bir izlenim bıraktığını değerlendiriniz.

3.3. PEYGAMBERİMİZİN HAYATINDA İNFAK VE SADAKA

Konuya Başlarken

İnfak ve sadaka ibadetleriyle ilgili aşağıda verilen metni tamamlayınız.

İslam dini ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye önem vermiş, insanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışmanın ibadet bilinci ile yerine getirilmesini istemiştir. Dinimize göre infak ve sadaka ibadetleri.....

.....

.....

.....

.....

.....

infak

Sözlükte "para veya malı elden çıkarmak" anlamında kullanılır. Terim olarak ise "Allah'ın (cc) hoşnutluğunu elde etmek amacıyla kişinin kendi servetinden harcama yapması, muhtaçlara maddi yardımda bulunması" demektir.

(bk. Mustafa Çağrıcı, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 22/289)

İnfak ibadeti Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için yapılan bütün maddi yardımları kapsamaktadır. Gıda, giysi, ilaç, eşya yardımı gibi farklı şekillerde uygulanan infak, parasal yardım olarak da yapılmaktadır.[30] **Sadaka** ise sadece maddi imkânlarla yapılan bir ibadet değildir. Selam vermek, ağaç dikmek, misafire ikramda bulunmak, güzel söz söylemek, güler yüz göstermek, insanlara zarar verecek bir nesneyi yoldan kaldırmak gibi iyi davranışların tümü sadaka olarak nitelendirilmektedir.[31]

sadaka

Allah'ın (cc) rızasını kazandıracak her türlü güzel söz ve eylem sadaka olarak nitelendirilir.

(bk. Ali Duman, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 35/384)

İslam dini müminlerden, kendilerine verilen nimetleri Allah (cc) yolunda harcamalarını istemiştir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de **"Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar."**[32] ayetiyle ifade edilmiştir. Hz. Peygamber de her zaman Allah'ın (cc) kendisine verdiği nimetleri infak etmeye özen göstermiş ve infakta bulunmayı teşvik etmiştir. Bir defasında ailesi için kestiği koyundan ihtiyaç sahibi kimselere infak edilenin dışında geriye ne kaldığını sormuştur. Eşi Hz. Aişe *"Bize sadece kürek kemiği kaldı."* cevabını vermiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber *"(Demek ki) kürek kemiğinin dışında tümü (bize) kaldı."*[33] buyurarak Allah (cc) yolunda harcananların boşa gitmediğini vurgulamıştır.

Bilmece Köşesi

Yoksa imkânın üzülme,
Olur güzel sözle de,
Bulur seni ahirette,
Gönlün ile verdiğinde.

Cevap:

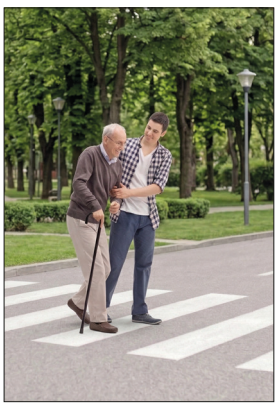
.....

Notlarım

Allah (cc) insanlara çeşitli nimetler vermiştir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de **"Size ulaşan her nimet Allah'tandır…"**[34] ayetiyle ifade edilmiştir. Verilen nimetler geçici dünya hayatında insan için birer emanettir. Bu hususta Peygamberimiz de *"Âdemoğlu, 'Malım, malım!' diyor. Ey âdemoğlu, senin yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin ve sadaka verip önceden (ahirete) gönderdiğin dışında bir malın mı var?"*[35] buyurmuştur.

Dinimiz imkânı olanların varlıklarında ihtiyaç sahiplerinin hakkı olduğunu belirtmektedir. Kur'an-ı Kerim'de bu konuyla ilgili olarak **"Mallarında (yardım) isteyen ve (iffetinden dolayı isteyemeyip) mahrum olanlar için bir hak vardır."**[36] buyrulmaktadır. Bu hususta Peygamberimiz de Yemen'e vali olarak gönderdiği bir sahabiye *"... Allah'ın, zenginlerinden alınıp fakirlerine verilmek üzere mallarına zekâtı farz kıldığını onlara bildir."*[37] buyurmuştur. Bu sebeple imkânı olanlar dinimizin emirlerine uygun hareket ederek ihtiyaç sahiplerinin haklarını gözetmelidir.

İnfak ve sadaka belirli bir sürede yerine getirilerek tamamlanan bir ibadet değildir. Bir Müslüman ömrü boyunca imkânları ölçüsünde infak etmeyi ve sadaka vermeyi sürdürmelidir. Hz. Peygamber sadaka verilirken miktarın az veya çok olmasının bir öneminin olmadığına vurgu yapmıştır. Sadakada asıl olanın miktar değil, süreklilik olduğunu ifade etmiştir.[38] İnfak ve sadakanın Müslümanları cehennem azabından koruyacağını belirtmiş, *"Yarım hurma (sadaka) ile bile olsa cehennemden korunun. Eğer bunu da bulamazsanız güzel bir sözle (korunun)."*[39] buyurmuştur. Böylece Hz. Peygamber, cehennem azabından korunma konusunda sadakanın ne kadar önemli olduğunu ifade etmiştir.

Görsel 3.3: İslam'a göre yapılan her iyi ve güzel davranış sadaka olarak nitelendirilir.

Hz. Muhammed (sav) bazı sahabilerle bulunduğu bir mecliste *"Her Müslüman'ın sadaka vermesi gerekir."* buyurmuştur. Maddi durumu sadaka verecek kadar iyi olmayan sahabilerden bazıları bu duruma şaşırarak *"(Sadaka verecek mal) bulamayana ne dersin?"* diye sormuştur. Hz. Muhammed (sav) de *"Eliyle (emek verir) çalışır. Hem kendisi faydalanır hem de sadaka verir."* buyurmuştur. Sahabenin *"Ya buna gücü yetmezse ne dersin?"* sorusuna Peygamberimiz *"İhtiyaç sahibi, darda kalmış ve mazlum kimselere yardımcı olur."* şeklinde karşılık vermiştir. Sahabe tekrar *"Ya buna gücü yetmezse ne dersin?"* diye sorunca bu defa Peygamberimiz *"İyiliği veya hayrı ister."* diye cevap vermiştir. Son olarak *"Bunu da yapamazsa ne dersin?"* diye sorulunca *"Kötülükten uzak durur. Bu da bir sadakadır."*[40] buyurmuştur.

Yazalım

İnfak ve Sadaka

Sadaka vermeli mümin ömrünce.
Fakirleri gözetmeli kendince.
Kıyamet günü Rabbine dönünce,
Sevinir sadakasını görünce.

İnfak etmekle mal bereketlenir.
İhtiyaçlının hanesi şenlenir.
Peygamberin tavsiyesi bilinir.
İnfak Allah'ın rızası içindir.

İmkânım yok, verememdiye üzülme.
Faydalı olmaya çalış gayretle.
Efendimiz buyurmuş bir hadiste,
Sadaka olmaz sadece mal ile.

Ahiret gelecek bir gün bu kesin.
Ne yaptığın sorulacak bilesin.
Verdikleri yanındadır herkesin.
Kendin için sadaka vermelisin.

(Komisyon tarafından bu kitap için yazılmıştır.)

Verilen şiiri inceleyerek infak ve sadakayla ilgili çıkarımlarınızı maddeler hâlinde listeleyiniz.

İnfak ve Sadakanın Önemiyle İlgili Animasyon

İnfak ve sadaka müminlerdeki cömertlik duygusunu geliştirir. Bu duygunun en güzel örnekleri Hz. Peygamber'in hayatında görülmektedir. Hz. Peygamber kendisinden bir şey istenildiğinde kimseyi geri çevirmemiştir. Bir defasında kendisine hediye edilen hırkayı sahabilerden biri istediğinde Hz. Peygamber, hırkayı üzerinden çıkararak ona hediye etmiştir. Böylece o, Rabbimizin kullarında görmekten hoşlandığı cömertliğin en güzel örneklerinden birini sergilemiştir.[41] Hz. Peygamber'in davranışlarını ve tavsiyelerini dikkate alan her mümin paylaşma ve yardımlaşmaya değer vermelidir. İhtiyaç sahiplerine karşı cömert olmaya, *"...Allah cömerttir, cömertliği sever."*[42] hadisişerifine göre yaşamaya özen göstermelidir.

el-Kerim (cc): Cömert olan, lütuf ve ihsanda bulunan, affedip bağışlayan.

(bk. Bekir Topaloğlu, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 25/287)

el-Kerim (cc)

Bilgi Grafiği 3.3
Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri

İnfak ve sadaka ibadetleri yerine getirilirken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Öncelikle yardım edilen kişinin ihtiyaç sahibi olmasına dikkat edilmelidir. Maddi ihtiyacı olan kimselere yardımda bulunurken malın iyisi tercih edilmelidir. Yapılan iyilikler gösterişten uzak olmalı, başa kakmadan ve karşılık beklemeden yerine getirilmelidir. İhtiyaç sahiplerine yardımda bulunurken yakınlara öncelik verilmelidir. Bu hususta Hz. Peygamber'in *"Yoksula verilen sadaka bir, akrabaya verilen ise hem sadaka hem de sılayırahim olmak üzere iki sadaka sayılır."*[43] hadisişerifi dikkate alınmalıdır.

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Her iyilik/güzel iş bir sadakadır."

(Buhari, "Edeb", 33)

Etkinlik - 4

20 dk

Adı	İnfak ve Sadakanın Önemi
Amaç	Hz. Peygamber'in hayatında infak ve sadakanın önemini yorumlayabilme
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Peygamberimizin infak ve sadaka konusunda aşağıda verilen tavsiyelerini inceleyiniz.

> İnfak ve sadaka ibadetleriyle ilgili Peygamber Efendimiz;
> - miktarın değil niyetin önemli olduğunu,
> - sürekliliğin olması gerektiğini,
> - ihtiyaç sahibi olanlara verilmesini,
> - sadaka ibadetinin iyilik yaparak da yerine getirilebileceğini,
> - akrabalara öncelik verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

2. Peygamberimizin infak ve sadakaya verdiği önemi özetleyiniz.

.....

.....

.....

3. Peygamberimiz müminleri neden infak etmeye ve sadakaya vermeye yönlendirmiş olabilir? Bu kapsamda Müslümanların sorumlulukları nelerdir? Düşüncelerinizi yazınız.

Peygamberimizin infak ve sadaka ibadetlerine yönlendirmesinin nedenleri	**Müslümanların infak ve sadaka konusundaki sorumlulukları**
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Peygamberimizin infak ve sadaka konusundaki tavsiyelerini kavradım.			
2. Peygamberimizin infak ve sadakaya verdiği önemin toplumsal hayata katkısını ifade edebilirim.			

sadakayıcariye

İnsan öldükten sonra dahi kendisine sevap kazandıran sadakadır. Köprü, yol, çeşme, cami, aşevi, hastane, okul gibi insanların faydalanacağı eserler bırakmaktır.

(bk. Serinsu, "sadakayıcariye", 315)

İnsanlar bazen çeşitli bahanelerle sadaka vermekten çekinirler. Sahip oldukları imkânların Allah (cc) tarafından verildiğini unutup ellerinden gideceği endişesiyle hareket ederler. Oysaki infak etmek ve sadaka vermek kişinin malını eksiltmez. Bununla ilgili Kur'an-ı Kerim'de **"Kimdir Allah'a güzel bir borç verecek o kimse ki Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin. (Rızkı) Allah daraltır ve genişletir…"**[44] buyrulur. Allah (cc) yolunda yapılan harcamalardan bazıları vardır ki kişi öldükten sonra da kendisine sevap kazandırmaya devam eder. Bu tür hayırlar sadakayıcariye olarak isimlendirilir. Bu durumu ifade eden bir hadisişerifte *"İnsan öldüğü zaman, şu üç şey dışında amelleri kesilir: Sadakayıcariye (faydası kesintisiz devam eden sadaka), kendisinden yararlanılan ilim ve kendisine dua eden salih evlat."*[45] buyrulur.

Görsel 3.4
Çeşme yaptırmak sadakayıcariyeye güzel bir örnektir.

Kontrol Noktası

Aşağıda boş bırakılan yerlere infak ve sadakanın birey ve toplum açısından faydalarını yazınız.

Bireysel Faydaları	Toplumsal Faydaları
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Performans Görevi

Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: Otuz dakika
Görev	İnfak ve sadakanın Hz. Peygamber'in hayatındaki önemiyle ilgili karşılaştırmalı analiz yazısı yazma
Amaç	Hz. Peygamber'in hayatında infak ve sadakanın önemini yorumlayabilme
Ürün	İnfak ve sadakanın Hz. Peygamber'in hayatındaki önemiyle günümüzdeki önemini karşılaştıran bir analiz metni
Değerlendirme Ölçütleri	Hazırlanan performans görevi; bilgi toplama, dönüştürme, yorumlama, içerik, dil ve anlatım ölçütlerinin bulunduğu dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

Yönerge

Ön Hazırlık

1. Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak Hz. Peygamber'in infak ve sadakaya verdiği önemle ilgili bilgi toplayınız.

- Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
- edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları

2. Topladığınız bilgileri detaylı bir şekilde inceleyiniz.

3. Yaptığınız incelemelere göre Hz. Peygamber'in infak ve sadakaya verdiği önemle ilgili yorumlarınızı not alınız.

4. Çevrenizdeki insanlarla infak ve sadakaya verdikleri önem üzerine bir röportaj yapınız.

Sınıf İçi Performans

Hz. Peygamber'in infak ve sadakaya verdiği önemle günümüzde infak ve sadakaya verilen önemi karşılaştıran bir analiz metni yazınız.

Öz Değerlendirme

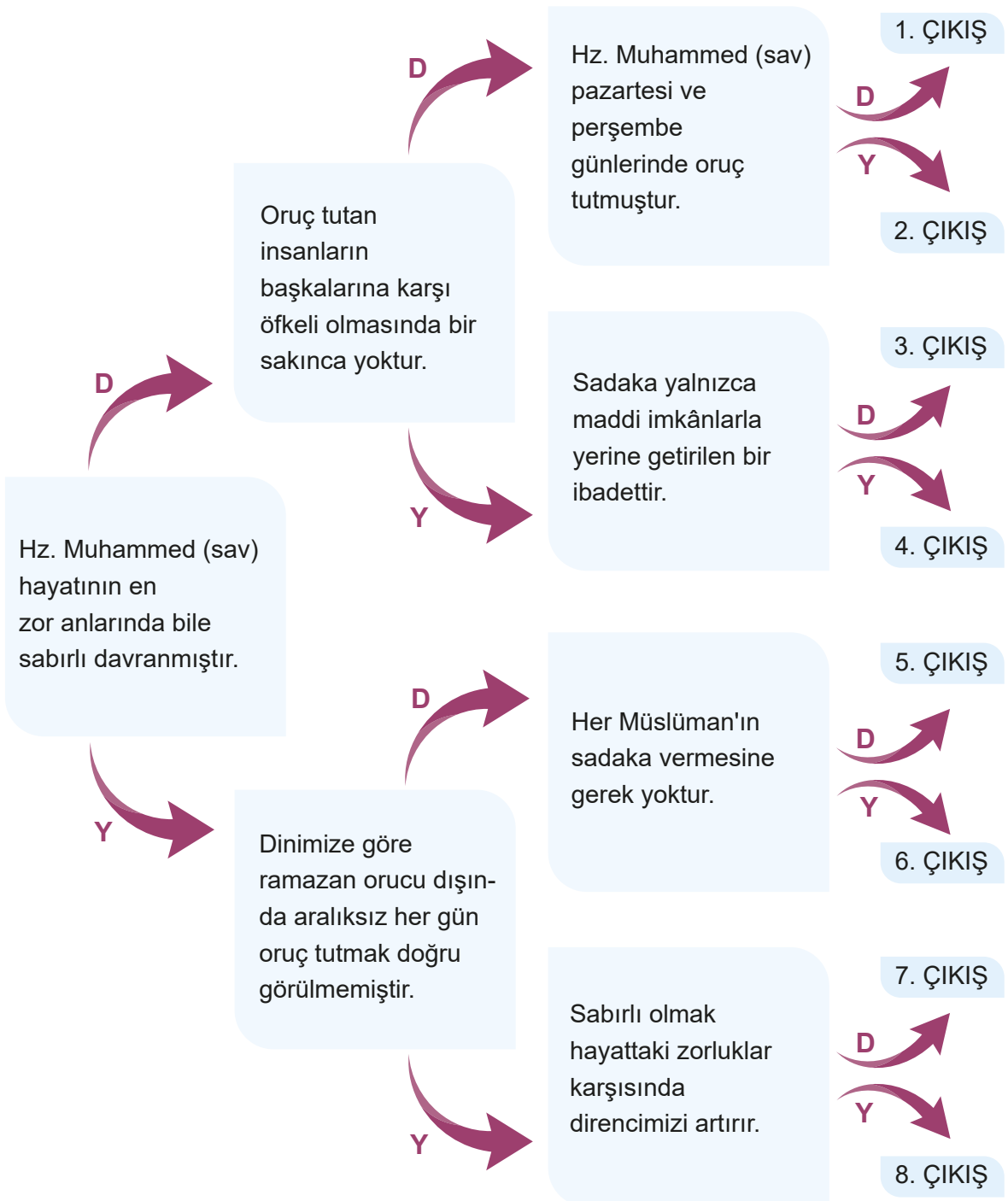
Davranışlar	Cevaplar
1. Performans görevini yaparken hayatınızda kullanacağınız yararlı bilgilere ulaştığınızı düşünüyor musunuz?	.....
2. Peygamberimizin infak ve sadakaya verdiği önemle ilgili sınıf arkadaşlarınızda bir farkındalık oluşturduğunuzu düşünüyor musunuz?	.....

Değerlendirme: Performans göreviniz karekodda verilen dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir.

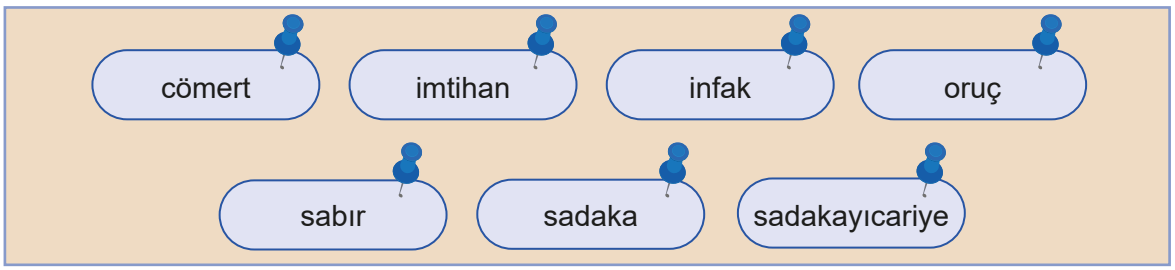
Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta verilen ifadelerden bazıları doğru bazıları yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp ifadelerin doğru (D) ya da yanlış (Y) olduğuna karar vererek okları izleyiniz. Son olarak ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz. Yalnızca bir çıkış doğrudur.

1.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen uygun sözcüklerle tamamlayınız.

2. Müminler Allah (cc) yolunda harcama yaparken ..... olmalıdır.

3. Hz. Muhammed (sav) her Müslüman'ın ..... vermesi gerektiğini ifade etmiştir.

4. Müslümanların ..... ve sadaka ibadetlerini sürekli yapmaları gerekir.

5. Allah (cc), kullarını birtakım sıkıntılarla ..... eder.

6. İradeyi güçlendiren ..... ibadeti, aynı zamanda bir sabır eğitimidir.

7. Hz. Muhammed (sav) zorluklara karşı ..... gösterene Allah'ın (cc) dayanma gücü vereceğini ifade etmiştir.

Aşağıdaki tabloda bazı kavramlarla ilgili açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Bu açıklamaları ilgili oldukları kavramla eşleştirerek doğru olan harfi noktalı alana yazınız.

	Açıklamalar	
8.	Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında dayanma kuvvetidir.	...
9.	Maddi imkânlarla sınırlı olmayıp Allah (cc) rızasını gözeterek yapılan her türlü iyiliktir.	...
10.	Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için insana verilen mallarda O'nun emrettiği yerlere harcama yapılması, bağışta bulunulmasıdır.	...
11.	Elindeki maddi imkânları doğru yolda, gönüllü olarak ve karşılık beklemeden başkalarının yararına sunup gereken yerde harcayabilmektir.	...

Kavramlar	
A	Cömertlik
B	Hoşgörü
C	İnfak
Ç	Metanet
D	Sabır
E	Sadaka

Aşağıdaki kutularda bazı ifadeler verilmiştir. Soruları kutulardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. (Aynı soruya birden fazla harf, aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

A Oruç	B Pazartesi-perşembe orucu	C Davud (as) orucu
Ç Cömertlik	D Sadaka	E Aşure orucu
F Yardımlaşma ve dayanışma	G Sabırlı olmak	Ğ İnfak

12. Hangileri doğrudan sabır ile ilişkili olan ibadetlerdendir?

.....

13. Hangisi sosyal hayattaki olumsuzluklara karşı sakinliğimizi korumanın yollarındandır?

.....

14. Hangisi Hz. Muhammed'in (sav) sürekli oruç tutmak isteyen sahabiye tavsiyesidir?

.....

15. Toplumsal birlik ve beraberlikle doğrudan ilişkili olan ibadetler hangileridir?

.....

16. Hz. Muhammed'in (sav) ramazan ayı dışında tuttuğu oruçlar hangileridir?

.....

17. İnfak ve sadakanın müminlerde geliştirdiği duygular hangileridir?

.....

18-20. soruları aşağıdaki metinden hareketle cevaplayınız.

İnsanların yaratılış amacı Allah'a (cc) kulluk etmektir. Bu durum Zariyat suresinin 56. ayetinde "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." şeklinde açıkça belirtilmiştir. Kelime anlamı kulluk etmek olan ibadet, Müslümanların Allah (cc) ile olan bağlarını kuvvetlendirir. Allah'a (cc) kulluk etmek, O'nun emrettiği ibadetleri yerine getirmekle mümkündür. İbadetler insanlar arasındaki olumlu ilişkileri geliştiren sosyal bir işleve de sahiptir. Oruç ibadetiyle aç ve susuz kalan Müslüman, fakir kimselerin hâlini daha iyi anlar. Vereceği iftar yemekleriyle muhtaçlara ikramda bulunur. İnfak ve sadaka gibi ibadetlerle ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye istekli olur. İnfak ve sadaka ile yardımlaşmanın gerçekleştiği toplumlarda Müslümanlar arasındaki kardeşlik bağları kuvvetlenir. Bireysel olarak yaşanılan zorlukların yükü dayanışmanın gücü ile hafifletilir. Oruç, infak, sadaka gibi ibadetlerin yerine getirilmesiyle sağlanan dayanışma ortamı Müslümanların sabır duygusunu geliştirir. Maddi veya manevi bir olumsuzluk yaşadığında yalnız kalmayacağını fark eden Müslüman, zorluklara karşı daha metanetli olur.

18. Oruç ibadeti ile toplumsal yardımlaşma ve dayanışma arasında nasıl bir ilişki vardır? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

19. İnfak ve sadaka vermenin Müslümanlar arasındaki ilişkiye etkilerini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

20. Oruç, infak ve sadaka ibadetleri sabır duygusunu geliştirmeye nasıl katkı sağlar? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki 21, 22, 23, 24. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

21. Hz. Peygamber'in infak ve sadakaya dair görüşleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Sadaka ihtiyaç sahibi kimselere verilmelidir.

B) İnfak maddi imkânlar olmadan da yapılabilir.

C) İnfak ve sadaka ibadetlerinde süreklilik önemlidir.

D) İnfak ve sadaka ibadetlerinde akrabalar önceliklidir.

22. Hz. Muhammed (sav) oğlu İbrahim'in vefatına ağladığında "Bu, merhamettendir. Zira göz ağlar, kalp hüzünlenir. Ama biz ancak Rabbimizin razı olacağı şeyleri söyleriz." (Buhari, "Cenâiz", 43) buyurmuştur.

Bu metinden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

A) Peygamber Efendimiz üzüntüsünü içine atmıştır.

B) Peygamberimiz, başına gelen birçok zorluğa sabretmiştir.

C) Hz. Peygamber çocuklarının vefatını metanetle karşılamıştır.

D) Peygamber Efendimiz, çocuklarının vefatına üzülmüştür.

23. Hz. Peygamber'in sabırla ilgili tutum ve davranışlarını kendisine örnek alan bir müminin

I. ibadetleri yerine getirme,

II. kötülüklere tepkisiz kalma,

III. hasta olma ve kaza geçirme

durumlarından hangilerine sabır göstermesi beklenir?

A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III D) II ve III

24. Hz. Peygamber bir hadisişerifinde "Yalanı ve yalana göre hareket etmeyi terk etmeyenin yemeyi içmeyi bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur!" (Buhari, "Savm", 8) buyurmuştur.

Yukarıdaki hadis metninden hareketle

I. Oruç ibadeti sadece aç ve susuz kalmaktan ibaret değildir.

II. Oruç tutmak insanı olumsuz davranışlardan uzaklaştırmalıdır.

III. Oruç, beden ve mal ile yapılan bir ibadettir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III

Ek ölçme ve değerlendirme soruları

Sonnot

1 Müslim, “Zekât”, 124.

2 Al-i İmran suresi 146. ayet.

3 Yusuf suresi 90. ayet.

4 bk. Algül, “Emîn”, 11/111.

5 bk. Hamîdullah, “Hilfü'l-Fudûl”, 18/31-32.

6 Buhari, “Cenâiz”, 43.

7 Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 3/197.

8 Müzzemmil suresi 10. ayet.

9 bk. Önkal, “Hz. Muhammed’in (sav) Peygamberliği”, 1/231-232.

10 bk. Apak, “Habeşistan’a Hicret”, 1/251-252.

11 Bakara suresi 155. ayet.

12 Bakara suresi 153. ayet.

13 Ebu Davud, “Tatavvu”, 27.

14 Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 3/407.

15 bk. Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 3/211.

16 Müslim, “Birr”, 107.

17 Muvatta’, “Cenâiz”, 14.

18 Müddessir suresi 7. ayet.

19 Tirmizi, “Deavât”, 86.

20 Bakara suresi 183. ayet.

21 Tirmizi, “Savm”, 44.

22 bk. Avcı, “Hz. Peygamber’in İbadet Hayatı”, 20.

23 Buhari, “Savm”, 2.

24 Buhari, “Savm”, 8.

25 Ebu Davud, “Sıyâm”, 22.

26 Müslim, “Sıyâm”, 45.

27 bk. Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 2/417-419.

28 bk. Avcı, “Hz. Peygamber’in İbadet Hayatı”, 27-28.

29 Tirmizi, “Savm”, 82.

30 bk. Çağrıcı, “İnfak”, 22/289.

31 bk. Duman, “Sadaka”, 35/384.

32 Bakara suresi 3. ayet.

33 Tirmizi, “Sıfatü’l kıyâme”, 33.

34 Nahl suresi 53. ayet.

35 Müslim, “Zühd”, 3.

36 Zariyat suresi 19. ayet.

37 Buhari, “Zekât”, 1.

38 bk. Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 2/487-489.

39 Müslim, “Zekât”, 68.

40 Müslim, “Zekât”, 55.

41 bk. Özafşar vd., *Hadislerle İslâm*, 3/249-250.

42 Tirmizi, “Edeb”, 41.

43 Nesai, “Zekât”, 82.

44 Bakara suresi 245. ayet.

45 Müslim, “Vasiyye”, 14.

4. ÜNİTE

İLİM HAYATINDA PEYGAMBERİMİZ

4.1. Peygamberimizin İlme Verdiği Önem
4.2. Peygamberimizin İlme Teşvik Ettiği Sahabiler

Bu ünitede öğrenilecek anahtar kavramlar

- **ilim**
- **Darülerkâm**
- **Suffe**

Bu ünitede sizlerden

Peygamberimizin ilme yönelik yaklaşımını sentezleyebilmeniz,

Sahabilerin ilme verdikleri önemi çözümleyebilmeniz

beklenmektedir.

Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Kapak Görseli
Türkçe Okunuşu: "İkra"
Türkçe Meali: "Oku"

Üniteye Başlarken

"Ben ancak bir muallim (öğretmen) olarak gönderildim." (İbn Mâce, "Sünnet", 17) buyuran Peygamber Efendimiz; "İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır." (İbn Mace, "Mukaddime", 17) hadisiyle ilim öğrenmenin önemini vurgulamıştır. Bu doğrultuda sahabiler ilim öğrenmeye yönelmiş; Peygamber Efendimiz'i rehber edinerek bilgiye ulaşmaya gayret etmişlerdir. Günümüzde ise öğrencilerin doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmalarında en önemli kaynaklardan biri öğretmenlerdir. Öğrencileri bilgi ve becerilerle donatmayı, onları iyi birer insan olarak yetiştirmeyi amaçlayan öğretmenlik, bu yönüyle oldukça değerli bir meslek olarak görülmektedir. Bu vesileyle öğrenciler de ilim öğrenmeyi temel bir sorumluluk kabul eden sahabiler gibi öğrenme yolunda istekli ve gayretli olmalıdır.

Metinden hareketle hayatınızda ilim öğrenme konusunda nasıl bir yaklaşım izleyebilirsiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1. PEYGAMBERİMİZİN İLME VERDİĞİ ÖNEM

Konuya Başlarken

1. Peygamber Efendimiz'in ilme karşı tutumu hakkında neler biliyorsunuz? Yazınız.

.....

.....

.....

2. İlmin önemini vurgulayan hadislerden bildiklerinizi yazınız.

.....

.....

.....

ilim

Sözlükte hem bilgi hem de bilim kavramlarının yerine kullanılan ve "bilmek" anlamına gelen ilim, genel olarak bir şeyi gerçek yönüyle kavramak şeklinde tanımlanmaktadır.

(bk. "İlim", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 4/308.)

Kur'an-ı Kerim'de **ilim** kavramı vahiy ve diğer ilimleri ifade etmek üzere birçok ayette yer almaktadır.[1] Kur'an-ı Kerim'in ilk emrinin "**Oku!..**"[2] olması ve "**…Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?...**"[3] ayeti İslam'ın bilgiye verdiği değeri göstermektedir.

Sevgili Peygamberimiz de birçok hadisinde ilim öğrenmenin önemi üzerinde durmuştur. "*İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimse, evine dönünceye kadar Allah yolundadır.*"[4] ifadesiyle öğrenmenin önemine dikkat çekmiş, "*İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır.*"[5] hadisiyle de Müslümanları ilim öğrenmeye teşvik etmiştir. Ayrıca Peygamber Efendimiz, öğrenilen ilimle amel edilmesi gerektiğini vurgulayarak bilginin insan için tek başına yeterli olmadığını, ancak hayata tatbik edildiği takdirde asıl değerine kavuşacağını ifade etmiştir.[6]

İnsan, merakı ve çabası sayesinde kendi kendine öğrenebilme yeteneğine sahip olmakla birlikte, yaratılışı gereği öğrenmeye ve eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır. İnsanoğlunun bu ihtiyacını karşılamak ancak bir öğretmen ve kılavuz aracılığıyla mümkündür.[7] Allah (cc), insanlara rehberlik etmek amacıyla peygamberlere ilahi kitaplar indirmiş, bütün insanlığa doğru bilgiyi ve doğru davranışı öğretmeyi amaçlamıştır. Sevgili Peygamberimiz de "*Ben ancak bir muallim (öğretmen) olarak gönderildim.*"[8] hadisiyle bir eğitimci olarak gönderildiğini ifade etmiştir.

Notlarım

Sevgili Peygamberimiz "*Ya öğreten ol, ya öğrenen ol, ya dinleyen ol, ya da ilmi destekleyen ol…*"[9] hadisiyle öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin önemine değinmiş, ilim öğrenen ve öğreten kişilerin desteklenmesinin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Başka bir hadisişerifte ise "*Dünya ve onun içinde olan şeyler değersizdir. Sadece Allah'ı zikretmek ve O'na yaklaştıran şeylerle, ilim öğreten âlim ve öğrenmek isteyen öğrenci bundan müstesnadır.*"[10] ifadeleriyle öğreten ve öğrenen olmanın ne kadar değerli olduğunu vurgulamıştır.

Yazalım

Aşağıdaki hadisi okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

"İlim öğrenmek her Müslüman'a farzdır." (bk. İbn Mace, "Mukaddime", 17) hadisinden yola çıkarak ilim öğrenmenin birey ve toplum hayatı üzerindeki etkilerinin neler olabileceğini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hz. Peygamber, yirmi üç yıl gibi kısa bir sürede, bütün yönleriyle cahiliye hayatı yaşayan toplumun kötü alışkanlıklarını ortadan kaldırmak için çabalamış ve onlara güzel davranışlar kazandırmaya çalışmıştır.[11] Peygamberimizin bu rehberlik sürecinde uyguladığı eğitim öğretim faaliyetlerinde dikkate aldığı ilkeler ve metotlar bulunmaktadır.

Hz. Peygamber'in dikkate aldığı eğitim ilkelerinin başında eşitlik gelmektedir. Zengin-fakir, köylü-şehirli, genç-yetişkin, kadın-erkek-çocuk ayrımı yapmadan herkese eşit davranmış, seviye ve taleplerine göre bilgi paylaşımında bulunmuştur. Kadın sahabilerden birinin "*Ey Allah'ın Resulü, senin sözlerinden hep erkekler istifade ediyor. Biz kadınlara da bir gün ayırsan, o gün toplansak ve Allah'ın sana öğrettiklerinden bize de öğretsen.*"[12] talebi üzerine onlara da vakit ayırarak kadınların eğitimi için de imkânlar oluşturmuştur.

Bilmece Köşesi

İnsanlığın ihtiyacı,
Cahilliğin ilacı,
Müslüman'ın yitik malı,
Bulan onu almalı.

Cevap:

.....

Eğitim öğretim faaliyetleri sırasında Hz. Peygamber'in dikkate aldığı başka bir ilke ise bireysel farklılıklardır. Peygamber Efendimiz, bireyleri tanımayı önemsemiş ve bireysel farklılıkları dikkate almıştır.[13] Bu konuda Hz. Peygamber, "*Sadakanın en faziletlisi hangisidir?*" sorusunu soran bir sahabiye "*Fakir olanın güç ve kuvvetiyle insanlara yardımda bulunmasıdır.*"[14] cevabını verirken aynı soruyu soran ve kabile reisi olan başka bir sahabiye ise "*Kuyu kazdırarak su çıkartmaktır.*"[15] cevabını vermiştir.

Hz. Muhammed'in (sav) eğitim ilkelerindeki önemli hususlardan biri de iyiliği emredip kötülükten sakındırmasıdır. Hz. Peygamber, etrafındaki insanların yanlışlarını eğitim için birer fırsata dönüştürmüştür. Yanlış yapan kişiyi aynı hatayı tekrarlamaması için uyarmış ve ona doğru olanı öğretmiştir. Hurma ağaçlarını taşlayan bir çocuğu yakalayıp cezalandırması için Hz. Muhammed'in (sav) yanına getirmişlerdir. Bu durum karşısında Hz. Peygamber çocuğu cezalandırmamış, yaptığının yanlış olduğunu söyleyerek kötülükten sakındırmıştır.[16]

Görsel 4.1
Hoşgörülü eğitim anlayışı, örnek almayı kolaylaştırır.

Peygamber Efendimiz'in eğitim öğretim ilkeleri arasında yer alan hoşgörü, öğrenme ortamında kurulacak olan etkili iletişimin önemli unsurlarındandır. Eğitimci, hoşgörü gösterdiği ölçüde muhatap olduğu kişileri etkileyebilmekte ve kendi davranışlarının örnek alınmasını kolaylaştırmaktadır.[17] Birçok olumsuzluğun yaşandığı cahiliye toplumunu kısa zamanda insanlığa örnek olacak seviyeye getiren Peygamber Efendimiz, bunu anlayışlı yaklaşımı ile başarmıştır. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de "**... Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi...**"[18] ayetiyle de ifade edilmiştir.

Hz. Peygamber'in eğitim öğretimle ilgili uyguladığı metotlar tebliğ sürecinin başarısını artırmıştır. Peygamber Efendimiz'in bu metotlar içerisinde en fazla kullandığı, tebliğ (anlatım) metodudur. Birçok konuda bu metottan yararlanan Hz. Peygamber, tebliğ metodunda sahabilere ne öğrenecekleri konusunda bilgi vermiş ve öğrenmenin kendilerine nasıl bir fayda sağlayacağını açıklamıştır. Hz. Peygamber tebliğ esnasında zamanı, mekânı, sesi ve vurguyu çok iyi ayarlamıştır.[19]

Hz. Peygamber'in kullandığı metotlardan bir diğeri de soru-cevap metodudur. Hz. Peygamber soru-cevap metodunu bazen dinleyicilerin dikkatlerini çekmek için kullanmıştır. Bazen de başkalarına bir şeyler öğretmek maksadıyla konuyu bilen bir sahabiye sorular yöneltmiştir.[20]

Peygamber Efendimiz'in uyguladığı metotlardan biri de temsil (örnek verme) metodudur. Sevgili Peygamberimiz anlatımlarında insanların gördükleri, tattıkları, hissettikleri şeylerden örnekler vermiştir. "*Müminler, birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.*"[21] hadisinde olduğu gibi insanların yakın çevresi ile bağlantı kurmasını sağlamış ve öğrenmelerini kolaylaştırmıştır.[22]

Sevgili Peygamberimiz'in uyguladığı bir başka metot ise fiilî sünnet metodudur. Bu metot da diğer metotlar gibi eğitim öğretim sürecindeki başarısında önemli bir yer tutmuştur. Fiilî sünnet metodu sayesinde sahabiler bilgileri sadece duymakla kalmamış, aynı zamanda Peygamber Efendimiz'den görerek öğrenme imkânı da bulmuşlardır. O, bir davranışın sergilenmesini veya bir ibadetin yapılmasını emrettiği zaman bunu ilk önce kendisi yapar, ardından sahabiler de Peygamber Efendimiz'den gördükleri şekilde tatbik ederlerdi.[23] Örneğin; Peygamber Efendimiz bir defasında, sahabilerin namazın kılınışını daha kolay görüp öğrenebilmesi amacıyla cuma namazını minberin üzerine çıkarak kıldırmıştır.[24]

Peygamber Efendimiz, eğitim öğretim faaliyetleri sırasında tebşir (müjdeleyicilik) ve inzar (uyarıcılık) metotlarını da kullanmıştır. Sevgili Peygamberimiz, doğru davranışların neler olduğuna; bu davranışların bireye ve topluma kazandıracağına dikkat çekerek inananları güzel davranışlar yapmaya teşvik etmiştir.[25] Müjdeleyici olarak gönderildiğini ifade eden Peygamberimiz, "*Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür…*"[26] hadisişerifinde insanların daima doğru işler yaptığında iyiliğe ulaşacağını, iyiliğin de cennete götüreceğini ifade ederek Müslümanları cennetle müjdelemiştir. İnzar (uyarıcılık) metodunda ise insanların yanlış davranış yapmamaları için uyarılarda bulunmuş ve yanlış davranışların insanı cehenneme sürükleyeceğini ifade etmiştir.[27] Sevgili Peygamberimiz "*…Yalandan sakının! Çünkü yalan (insanı) kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür…*"[28] hadisişerifiyle Müslümanları hataya düşmekten uzak durmaları için uyarmıştır.

Notlarım

Bilmece Köşesi

Müslüman'ın rehberi,
Alak suresindedir yeri,
Allah'ın (cc) bizlere ilk emri,
Bilin bakalım bu neydi?

Cevap:

.....

Etkinlik - 1

20 dk

Adı	Hz. Peygamber'in İlim Anlayışı
Amaç	Peygamberimizin ilme yönelik yaklaşımıyla ilgili bilgiler arasında ilişki kurabilme
Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi uygulama: Yirmi dakika

Ön Hazırlık

1. Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak Peygamberimizin ilme yönelik yaklaşımı ile ilgili bilgi toplayınız.
   - » Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
   - » edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları
2. Elde ettiğiniz bilgileri inceleyiniz.

Yönerge

Hz. Peygamber'in ilme yönelik yaklaşımıyla ilgili ulaştığınız çıkarımları aşağıda boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Öz Değerlendirme

Hz. Peygamber'in ilim anlayışıyla ilgili önceden bildiklerim.	.....
Hz. Peygamber'in ilim anlayışıyla ilgili öğrendiklerim.	.....
Hz. Peygamber'in ilim anlayışıyla ilgili merak ettiklerim.	.....

Sıra Sizde

Peygamberimizin kullandığı öğretim metotlarını ve ilkelerini kavramlarla eşleştiriniz.

A **İnzar**

B **Hoşgörü**

C **Soru-Cevap**

Ç **Tebliğ**

D **Tebşir**

E **Temsil**

☐ İnsanların bildikleri, gördükleri veya hissettikleri şeyler üzerinden anlatım yaparak onların yakın çevresiyle bağlantı kurmalarını sağlamıştır.

☐ Güzel davranışların sevabını dile getirip, faydalarına vurgu yaparak insanları iyiliğe yönlendirmiştir. Allah'ın (cc) rızasına göre hareket edenlerin cennetle ödüllendirileceğini söylemiştir.

☐ Sahabilere öğrenecekleri konular hakkında bilgiler vermiştir. Onlara anlatım yaparak istediği bilgileri aktarmıştır.

☐ İnsanlara Allah'ın (cc) yasakladığı şeylerden uzak durmalarını tavsiye etmiştir. Eğer uzak durmazlarsa cehennem azabı ile karşılaşacaklarını söyleyerek onları uyarmıştır.

☐ Bazen dinleyicilerin dikkatini çekmek için dinleyen herkese bazen de karşısındaki bir sorular yönelterek açıklamalar yapmıştır.

Hz. Peygamber'in hedeflediği toplumun oluşmasında ilmî faaliyetler önemli bir yer tutmaktadır. Hz. Peygamber, ilim meclislerinde sahabilerle sık sık bir araya gelmiş, onlara dinî ve ahlaki bilgiler öğretmiştir. Sahabiler, Hz. Peygamber'den öğrendikleri bilgileri hayatlarında uygulamışlardır. İlim meclislerini hiçbir zaman boş bırakmayan sahabiler, Peygamber Efendimiz'in rehberliğinde ilmî faaliyetleri sürekli hâle getirmişlerdir. Sadece dinî bilgileri öğrenmekle kalmamış, çeşitli alanlarda bilgi edinmeye gayret etmişlerdir.[29]

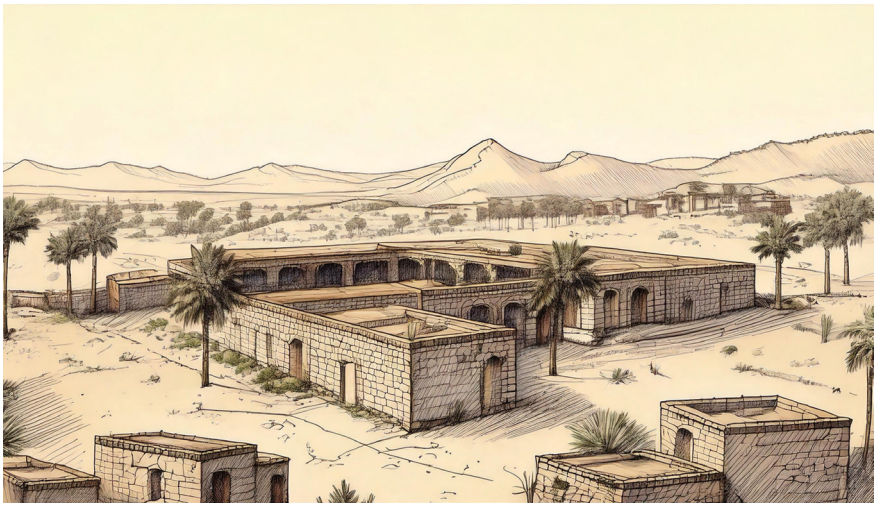
Darülerkâm

İslamiyet'in ilk yıllarında Peygamberimizin Mekke'de insanlara gizlice tebliğde bulunduğu ve onlara dini öğrettiği ev.

(bk. "darülerkâm", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 2/165)

Sahabilerin ilim öğrendikleri meclislerin başında **Darülerkâm** ve Suffe gelmektedir. Hz. Peygamber, ilmî faaliyetlerin önemli bir merkezi olan Darülerkâm'da sahabilerin eğitim öğretimiyle ilgilenmiştir. İlk Müslümanlar buraya gelip dinimizi Peygamber Efendimiz'den öğrenmişlerdir. Hz. Peygamber, Darülerkâm'da Müslümanlara İslam'ı öğretmenin yanı sıra insanları da İslam'a davet etmiştir.[30]

Görsel 4.2: Suffe ve Mescid-i Nebevi (Temsilî)

Suffe

Mescid-i Nebevî'nin bitişiğinde yoksul sahabilerin barınması için yapılan ve zamanla bir eğitim kurumu hâline gelen yer.

(bk. Mustafa Baktır, "Suffe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 37/169)

Suffe ise Medine Dönemi'nde kimsesiz ve fakir Müslümanların konaklamasının yanı sıra dinini öğrenmek isteyen sahabiler için de bir eğitim kurumu niteliği taşımaktadır. Darülerkâm'da olduğu gibi Suffe'de de sahabilerin eğitim öğretimleriyle Hz. Peygamber bizzat kendisi ilgilenmiştir. Onlara okuma yazmayı öğretmek üzere bir sahabiyi görevlendirmiştir.[31] Ayrıca Suffe, İslam'ı öğrenmek amacıyla farklı yerlerden gelen sahabiler için de yatılı bir eğitim kurumu niteliği taşımıştır. Birçok sahabi uzak bölgelerden Suffe'ye gelmiş, günlerce burada kalıp eğitim öğretim faaliyetlerine katılmıştır.[32]

Hz. Peygamber'in iyi bir konuşmacı olmasının yanı sıra iyi bir dinleyici olduğu görülmektedir. Hz. Muhammed (sav), kendisiyle herhangi bir konuda konuşmak isteyen sahabilere zaman ayırmış, onları sözlerini kesmeden dikkatle dinlemiştir. Konuşan kişiyle göz teması kurarak güçlü bir iletişim gerçekleştirmiştir. Hz. Peygamber'in iletişimindeki bu samimi tavrı sahabilerin kendilerini iyi hissetmelerini sağlamıştır. Bu konuda Peygamber Efendimiz'in örnek alınması, sevincini ve üzüntüsünü paylaşan kişilerin duygularına karşılık verilmesi ve insanlara zaman ayrılması sağlıklı iletişimin gelişmesi açısından önemlidir.

Hz. Peygamber'in İlme Yönelik Bakış Açısını Anlatan Animasyon

Yazalım

İletişim kurduğunuz insanları dikkatle dinlemek ve onlara zaman ayırmak sizce neden önemlidir? Kendi deneyimlerinizden yola çıkarak açıklayınız.

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: "Yalnız şu iki kişiye gıpta edilir: Biri Allah'ın kendisine verdiği malı hak yolunda harcamaya düşkün olan kimse, diğeri ise Allah'ın kendisine bahşettiği ilim ve hikmete göre karar veren ve onu başkalarına öğreten kimse."

(Buhari, "İlim", 15)

Etkinlik - 2

25 dk

Adı	Tamamlıyorum
Amaç	Peygamberimizin ilme yönelik yaklaşımıyla ilgili bilgileri birleştirerek özgün bir bütün oluşturabilme
Yönerge	Aşağıda verilen metni Peygamberimizin ilme yönelik yaklaşımıyla ilişkilendirerek tamamlayınız.

Bir zamanlar Kudüs'te yaşayan Yahya, henüz yirmi yaşında genç bir delikanlıydı. İlmî konulara çok hevesli olan Yahya, her gün sabah namazı vaktinde uyanır, namazını kılar, Kur'an-ı Kerim'i ve Peygamber Efendimiz'in hadislerini okurdu. Kur'an-ı Kerim'i ve hadisleri sadece okuyup ezberlemekle kalmaz aynı zamanda bu bilgileri hayatında uygulamaya gayret ederdi. İlim öğrenmenin ne kadar önemli olduğunu Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamber Efendimiz'in hadislerinden öğrenmişti.

Yahya bir gün, mahalle arkadaşı İsmail'i gördü. Birbirlerine hâl hatır sorup bir müddet sohbet ettiler. Yahya'nın ilim öğrenme konusundaki gayretini bilen İsmail "Dinimizin ilme nasıl bir önem verdiğini öğrenmek istiyorum. Bu konuda bana bir şeyler anlatabilir misin?" dedi.

Yahya, yüzünde beliren tebessümle "Tabii ki anlatırım!" dedi. Kudüs'ün taş döşeli sokaklarında yürüyerek küçük bir bahçenin içerisinde bulunan zeytin ağacının gölgesine oturdular. Bahçeden kuş sesleri geliyor, hafif bir rüzgâr ağaçların yapraklarını usulca sallıyordu. Yahya söze başladı: Peygamber Efendimiz'e gönderilen ilk vahyin 'Oku!..' (bk. Alak suresi 1. ayet) emri ile başlaması ve Kur'an-ı Kerim'deki birçok ayetin insanları düşünmeye ve akıl yürütmeye yönlendirmesi dinimizin ilme verdiği önemin en açık delillerindendir. Ayrıca Kur'an'ı Kerim'de yer alan '… Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?..' (Zümer suresi 9. ayet) ayeti de ilim öğrenen kişilerin değerini göstermektedir.

Dinimizin ilme verdiği önemi Kur'an-ı Kerim üzerinden verdiği örneklerle anlattıktan sonra Yahya: "Peygamberimiz de ilme ve öğrenmeye önem vermiş .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(Yapay zekâ desteğiyle komisyon tarafından bu kitap için yazılmıştır.)

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Peygamberimizin ilme verdiği öneme dair hadisleri ve olayları hikâyenin akışına uygun şekilde kullandım.			
2. Yazdığım sonuç bölümü, hikâyenin giriş ve gelişme kısmıyla anlamlı bir bütün oluşturdu.			
3. Sonuç bölümünü tamamladığım hikâye okuyan kişi Peygamberimizin ilme bakış açısını kavrayabilir.			

Kontrol Noktası

Aşağıdaki tabloları doldurunuz.

Hz. Peygamber'in ilme verdiği önem hakkında bildiklerim	Hz. Peygamber'in ilme verdiği önem hakkında öğrendiklerim

Performans Görevi

Süre	Ön hazırlık: Bir hafta Sınıf içi performans: Otuz dakika
Görev	Peygamberimizin eğitim ve öğretimde kullandığı ilkeler ile uyguladığı metotları içeren bir el kitapçığı hazırlamak
Amaç	Peygamberimizin ilme yönelik yaklaşımını sentezleyebilme
Ürün	El kitapçığı
Değerlendirme Ölçütleri	Hazırlanan performans görevi; bilgi toplama, ilişki kurma, sentezleme, içerik ve özgünlük ölçütlerinin bulunduğu dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu ile değerlendirilecektir.

Yönerge

Ön Hazırlık

1. *Aşağıda sunulan güvenilir kaynaklardan yararlanarak Peygamberimizin eğitim öğretimde kullandığı ilkeler ve uyguladığı metotlarla ilgili bilgi toplayınız.*
   - » Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kitaplar
   - » edu.tr ve gov.tr uzantılı genel ağ kaynakları
2. *Topladığınız bilgiler arasındaki ilişkiyi inceleyiniz.*

Sınıf İçi Performans

Yaptığınız incelemeler sonucunda Peygamberimizin eğitim öğretimde kullandığı ilkeler ve uyguladığı metotlar ile ilgili çıkarımlarınızı el kitapçığına dönüştürünüz.

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Farklı ve güvenilir kaynaklardan kapsamlı veriler topladım.			
2. Topladığım bilgiler ve konular arasında ilişkiler kurdum.			
3. Farklı kaynaklardan aldığım bilgileri birleştirerek yeni bir bütün oluşturdum.			
4. Hazırladığım el kitapçığı Peygamberimizin eğitim öğretimde kullandığı ilkeler ve uyguladığı metotlarla ilgili kapsamlı bilgiler içermektedir.			
5. Hazırladığım el kitapçığının özgün bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Performans görevi sonucunda özgün bir kitapçık oluşturdum.			

Değerlendirme: Performans göreviniz karekodda verilen dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirilecektir.

4.2. PEYGAMBERİMİZİN İLME TEŞVİK ETTİĞİ SAHABİLER

Konuya Başlarken

Aşağıdaki kavramların zihninizde çağrıştırdığı kelimeleri yazınız.

Peygamber	Sahabi	İlim
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

Yazdığınız kelimeler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

İlme önem veren Hz. Peygamber, sahabileri sürekli öğrenmeye teşvik etmiş, birçok hadisinde ilim öğrenmenin öneminden bahsetmiştir. Hz. Peygamber'in her türlü tavsiyesini dikkate alan sahabiler, ilim konusunda da vermiş olduğu tavsiyeleri dikkate almış ve hayatlarında uygulamaya çalışmışlardır.

Bilmece Köşesi

Mekke'de
gizli davetin yeri,
Sahabilerin
ilim merkezi,
Bilin bakalım
burası neresiydi?

Cevap:

.....

İlmî yönüyle öne çıkan sahabilerin başında Hz. Aişe gelmektedir. Hz. Aişe; zekâsı, anlayış kabiliyeti, öğrenme arzusu ve kuvvetli hafızası sayesinde hem evlenmeden önce babası Hz. Ebu Bekir'in evinde hem de evlendikten sonra Peygamber Efendimiz'in yanında kendisini iyi yetiştirmiştir.[33] Hz. Aişe, bilmediği bir konuyu duyunca onu öğrenene kadar araştırmıştır. Onun bu özelliği sayesinde Peygamber Efendimiz kendisine, başarılı ve zeki kadın anlamına gelen "Muvaffaka" diye hitap etmiştir.[34]

Hz. Aişe; Arap dilini iyi bilen, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek güzel şiir okuyan, hitabeti güçlü bir sahabidir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim üzerine derinleşen ve güçlü bir hadis birikimine sahip olan Hz. Aişe, dinî ilimlerde yetkinleşerek birçok öğrenci yetiştirmiştir. Hz. Aişe, Hz. Peygamber hayatta iken İslam'ı kendisinden en güzel şekilde öğrenmiş, özellikle kadın sahabilere ve daha sonraki nesillere aktarma konusunda önemli bir rol oynamıştır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Aişe'nin evi; kadın-erkek, büyük-küçük birçok kişinin yanına gelerek kendisini dinlediği, sorularının cevabını aldığı bir ilim meclisi olmuştur. Hz. Aişe, farklı şehir ve bölgelerde yaşayan Müslümanların mektupla sordukları sorulara da cevap vermiştir.[35]

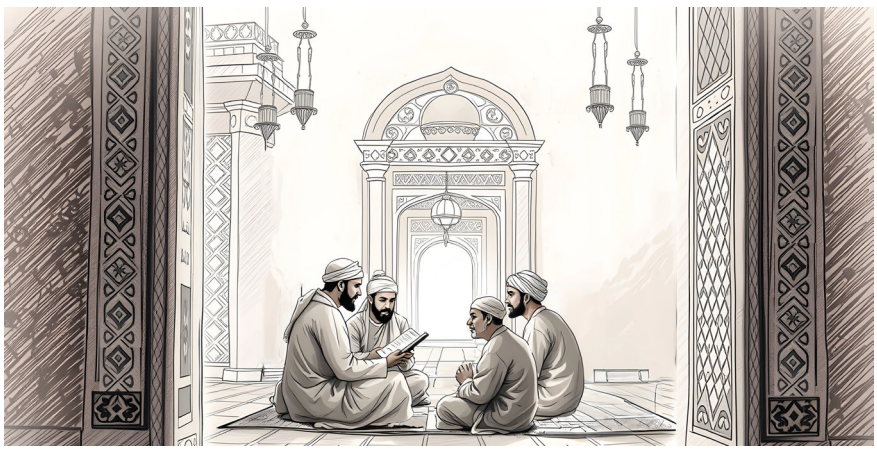
İlme önem veren sahabilerden biri de Abdullah bin Mesud'dur (ra). İlim öğrenmeye ve öğretmeye karşı büyük bir istek duyan Abdullah bin Mesud (ra), insanlara her fırsatta Kur'an-ı Kerim'i ve hadisleri öğrenmenin öneminden bahsetmiştir.

Abdullah bin Mesud (ra), İslam'ın ilk günlerinden itibaren hem Kur'an-ı Kerim'in vahyediliş sürecine hem de Hz. Muhammed'in (sav) söz, davranış ve uygulamalarına yakından tanıklık etmiştir. Bu tecrübeyi; ilme olan düşkünlüğü, zekâsı ve anlama kabiliyeti ile birleştirmiştir. Abdullah bin Mesud (ra), Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'i en iyi anlayan ve diğer Müslümanlara aktaran öncü sahabilerden biri olmuştur.[36]

Önde gelen hafız sahabilerden biri olan Abdullah bin Mesud (ra), Mekke ve Medine Dönemlerinde her zaman Peygamber Efendimiz'in yanında bulunduğu için yetmişten fazla sureyi bizzat kendisinden öğrenmiştir.[37] Uzun süre Hz. Muhammed'in (sav) yanında bulunan Abdullah bin Mesud (ra), Kur'an-ı Kerim'i doğru anlama ve yorumlama (tefsir) konusunda kendisini geliştirmiştir. Abdullah bin Mesud (ra) her bir ayetin ve surenin Hz. Peygamber'e nerede, hangi şahıs ve olay hakkında vahyedildiği bilgisine sahiptir. Nitekim Abdullah bin Mesud'un (ra) "Yemin ederim ki Allah'ın kitabında, nerede nazil olduğunu bilmediğim bir sure ve kimin hakkında indiğini bilmediğim bir ayet yoktur. Bununla birlikte Allah'ın kitabını benden daha iyi bilen birinin var olduğunu bilsem hemen ayağına gider ondan faydalanırdım."[38] sözü bilgiye olan düşkünlüğünün ve Kur'an-ı Kerim bilgisinin bir göstergesidir. Hadis konusunda da büyük bir bilgi birikimi olan Abdullah bin Mesud (ra), birçok hadis rivayet etmiştir.[39] Kur'an-ı Kerim'den ve sünnetten hüküm çıkarma, fetva verme ve yeni gelişen meselelere çözüm bulma konusunda da önde gelen sahabiler arasında yer almaktadır.[40]

Abdullah bin Mesud (ra), uzun yıllar Kufe şehrinde ilmî faaliyetlerde bulunmuştur. Çok sayıda öğrenci yetiştiren Abdullah bin Mesud (ra), Kufe'nin ilim ve kültür hayatına katkı sağlayan sahabilerin başında gelmektedir. Hz. Ali bir gün Kufe'ye gelmiş ve buradaki âlimlerin sayısını öğrenince çok sevinmiş "Allah, Abdullah bin Mesud'a rahmet etsin. Bu şehri ilimle doldurmuş. Onun öğrencileri bölgenin kandilleridir."[41] şeklinde dua etmiştir.

Notlarım

Görsel 4.3: Mescitte ilim öğrenen bir grup Müslüman (Temsilî)

İlme önem veren sahabilerden bir diğeri Zeyd bin Sabit'tir (ra). Küçük yaşta Hz. Peygamber ile tanışan Zeyd bin Sabit (ra), keskin zekâsı ve güçlü hafızası sayesinde bazı sureleri ezberleyip Peygamber Efendimiz'e okumuştur. Zeyd bin Sabit (ra) okuma yazmayı, Bedir Savaşı'nda esir alınan bir müşrikten öğrenmiştir.[42]

Peygamber Efendimiz, Zeyd bin Sabit'ten (ra) Yahudilerle yapacağı görüşmelerde tercüman olarak görev yapması için İbranice öğrenmesini istemiştir. Bunun üzerine Zeyd bin Sabit (ra) kısa bir zamanda İbraniceyi öğrenmekle kalmamış, Süryanice ve Farsçayı da öğrenmiştir. O, Hz. Peygamber'in tercümanlığını yapmasının yanı sıra vahiy kâtipliği de yapmıştır.[43]

Sahabiler arasında Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak okuma (kıraat) konusunda öne çıkan Zeyd bin Sabit (ra), aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'i ve hadisleri derinlemesine kavrayarak isabetli şekilde yorumlamıştır. Kur'an-ı Kerim'den ve Hz. Peygamber'den öğrendiklerini kendi bilgi ve tecrübeleriyle birleştirerek karşılaşılan toplumsal, dinî ve hukuki meselelere çözümler üretmiştir. Özellikle miras ile ilgili konularda Kur'an-ı Kerim ve hadisler ışığında çözümler getiren Zeyd bin Sabit (ra) için Hz. Peygamber "*Ümmetim içinde miras hukuku bilgisi en iyi olan Zeyd'dir.*"[44] ifadesini kullanmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber'in vefatından sonra Zeyd bin Sabit (ra) mescitte ders halkaları oluşturmuş ve onun bu derslerini takip eden öğrencileri olmuştur.[45]

Birçok önemli görevde bulunan Zeyd bin Sabit (ra), Hz. Ebu Bekir'in halifeliği döneminde Kur'an-ı Kerim'in Mushaf hâline getirilmesi için oluşturulan komisyona başkanlık yapmıştır. Hem hafız olan hem de Hz. Peygamber'in vahiy kâtipliğini yapan Zeyd bin Sabit (ra), bu zor görevi üstlenme cesareti göstermiştir. O, sahabilerde bulunan Kur'an-ı Kerim ayetlerinin yazılı olduğu sayfaları iki şahit eşliğinde almış ve ezberindeki ayetlerle karşılaştırmıştır. Bu işlemden sonra ayetler kaydedilerek Mushaf hâline getirilmiştir.[46] Ayrıca Zeyd bin Sabit (ra), Hz. Osman'ın halifeliği döneminde ilk Mushaf'ı adet/sayı olarak çoğaltmak için kurulan komisyona da başkanlık yapmıştır.[47]

Bilmece Köşesi

Kufe'ye ilim getirdi,
Öğrenciler yetiştirdi,
Kur'an-ı Kerim'i ezberledi,
Bilin bakalım bu kimdi?

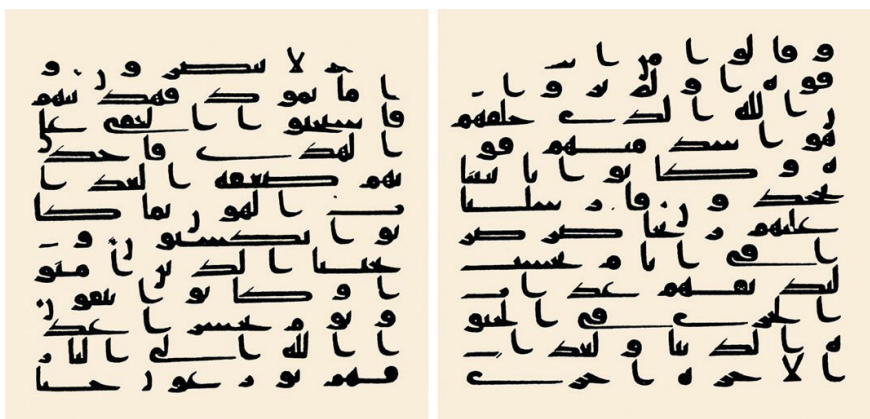
Cevap:

.....

Mushaf

Kur'an-ı Kerim ayetlerinin iki kapak arasında toplanmasından oluşan kitap.

(bk. Mehmet Emin Maşalı, "Mushaf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 31/242)

Görsel 4.4
Taşkent'te bulunan ve Hz. Osman'a izafe edilen Mushaf'tan iki sayfa

Yazalım

Yaradan'ın adıyla oku, öğren.
Karanlıklar aydınlanacak hemen.
İlk emir okumaya bir davettir.
Bu yolda yürümek bir ibadettir.

Bütün Müslümanlara farzdır ilim.
Nerde bulsa almalı onu mümin.
Cahillik karanlık, bilmek aydınlık,
Bilgiye değer verir Müslümanlık.

Ey Rabbim, artır ilmimi her zaman.
Duam bu, geçse de üstünden zaman.
Senden istediğim ilim ve hikmet,
Öğrenmek için anlayış nasip et.

Bilenlerle bilmeyenler bir olmaz.
Âlimin yurdunda cehalet kalmaz.
İlim bir hazine, paha biçilmez.
Akıl bu gerçekten asla vazgeçmez.

Emeksiz ilim olmaz bilinmeli.
Çalışmak şarttır, gayret göstermeli.
Okuyup, sorarak bilgilenmeli.
Bilginin sırrına böyle ermeli.

Müminin yitiği ilimdir derler.
Bulduğu an onu hemen benimser.
Bilginin bitmeyen güzel meyvesi,
Allah'ın insanlara hediyesi.

(Yapay zekâ desteğiyle komisyon tarafından bu kitap için yazılmıştır.)

1. Şiire verebileceğiniz en uygun başlık nedir?
2. Şiiri inceleyerek ilimle ilgili çıkarımlarınızı maddeler hâlinde listeleyiniz.

İlmî birikimi ile öne çıkan sahabilerden biri de Abdullah bin Zübeyr'dir (ra). O, İslam tarihçileri tarafından âlim sahabilerden kabul edilmiştir. Sahabeden sonra gelen tâbiin nesline uzun yıllar öğretmenlik yapmıştır. İnsanlar tarafından davranışları örnek alınmış ve görüşlerine önem verilmiştir. Abdullah bin Zübeyr (ra), Kur'an-ı Kerim ile ilgili derin bilgiye sahiptir. Mushaf hâline getirilen Kur'an-ı Kerim'i çoğaltmak üzere kurulan komisyonda görev almıştır. Etkili konuşmaları ile bilinen Abdullah bin Zübeyr (ra), şiir ve edebiyata da ilgi göstermiştir.[48]

Sahabilerin İlme Verdikleri Önemle İlgili Etkileşimli İçerik

Abdullah bin Amr bin As (ra) da ilme önem veren sahabilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hz. Peygamber Dönemi'nde okuma yazma bilen az sayıda kişiden biridir. Arapça okuyup yazabilmesinin yanı sıra Tevrat'ı okuyup anlayacak seviyede İbranice öğrenmiştir. En çok hadis bilen ve en çok hadis rivayet eden sahabilerden olan Abdullah bin Amr bin As (ra), Hz. Peygamber'in sözlerini yazmak için kendisinden izin almıştır. O, Peygamber Efendimiz'den duyduğu her hadisi yazmış, bu hadislerden es-Sahifetü's-Sadıka (Doğru Söyleyen Sayfalar) adını verdiği bir kitap meydana getirmiştir. Bu yönüyle İslam tarihinde hadisleri yazarak bir araya getiren ilk kişilerdendir. Abdullah bin Amr bin As (ra), sadece hadis bilgisiyle değil, Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamber'in sünnetini anlama ve yorumlama konusundaki yeteneğiyle de sahabiler arasında ön plana çıkmıştır.[49]

Sahabilerin Örnek Davranışlarıyla İlgili Etkileşimli İçerik

Yazalım

1. Sizin özellikle bilgi sahibi olmak istediğiniz alanlar var mı? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

2. İlgi duyduğunuz alanlarda kendinizi geliştirmek için neler yapabilirsiniz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

SAHABİLERİN İLMÎ ÖZELLİKLERİ

HZ. AİŞE	Dinî ve dünyevi ilimlere değer vermiştir.	Bilmediği konularda derinlemesine araştırmalar yapmıştır.	Kadın sahabilere ilmî faaliyetler konusunda öncülük yapmıştır.
ABDULLAH BİN MESUD (RA)	İlme ve özellikle dinî ilimleri öğrenmeye önem vermiştir.	Toplumda meydana gelen yeni meselelere çözümler üretmiştir.	Öğrenciler yetiştirmiştir.
ZEYD BİN SABİT (RA)	Âlim olarak nitelendirilen sahabilerdendir.	Kur'an-ı Kerim ayetlerinin Mushaf hâline getirilmesi ve Mushaf'ın çoğaltılması için oluşturulan komisyonlara başkanlık yapmıştır.	Birden fazla dil öğrenmiş ve Peygamber Efendimiz'in tercümanlığını yapmıştır.
ABDULLAH BİN ZÜBEYR (RA)	İslam tarihçileri tarafından âlim olarak nitelendirilmiştir.	Mushaf'ı çoğaltmak üzere kurulan komisyonda görev almıştır.	Şiir ve edebiyata ilgi göstermiştir.
ABDULLAH BİN AMR BİN AS (RA)	Tevrat'ı okuyup anlayacak düzeyde İbranice bilmektedir.	İslam tarihinde hadisleri bir araya getirerek kitap yazan ilk kişilerdendir.	En çok hadis bilen ve rivayet eden sahabilerden biridir.

Etkinlik - 3

20 dk

Adı	Sahabilerin İlmî Yönlerini Öğreniyorum
Amaç	Sahabilerin ilme verdikleri önemi çözümleyebilme
Yönerge	Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Sahabilerin ilme verdikleri önemi yansıtan örnek davranış ve çalışmalarını yazınız.

2. Sahabilerin ilme verdikleri önemi gösteren tutumları ile yaptıkları çalışmalar arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

Öz Değerlendirme

Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik sürecinde sahabilerin ilme verdikleri önemi ortaya koyan örnekler öğrendim.			
2. Etkinlik sürecinde sahabilerin ne tür ilmî çalışmalar yaptıklarını öğrendim.			
3. Etkinlik sonucunda sahabilerin ilme verdikleri önemle ilgili kapsamlı bir açıklama yapabilirim.			

Bilgi Grafiği 4.1: Sahabilerin ilim öğrenme konusundaki gayretleri

Yazalım

Sahabilerin ilme yönelik gösterdikleri çabaların altında yatan sebepler neler olabilir?
Aşağıdaki alana düşüncelerinizi not ederek sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Sahabilerin ilme verdiği önemle ilgili çıkış kartındaki boşlukları doldurunuz.

ÇIKIŞ KARTI

3 yaz

Sahabilerin ilme verdikleri önemle ilgili öğrendiğim üç şey

1 .....

.....

2 .....

.....

3 .....

.....

2 sor

Sahabilerin ilme verdiği önemle ilgili merak ettiğim iki şey

1 .....

.....

.....

2 .....

.....

.....

1 paylaş

Sahabilerin ilme verdiği önemle ilgili paylaşmak istediğim bir şey

1 .....

.....

.....

.....

.....

.....

Bir Hadis Öğreniyorum

Peygamber Efendimiz bir hadisişerifinde şöyle buyurmuştur: “Allah’ım bana öğrettiklerinden beni faydalandır, bana fayda sağlayacak ilim öğret, ilmimi artır.”

(Tirmizî, “Daavât”, 128)

Yazalım

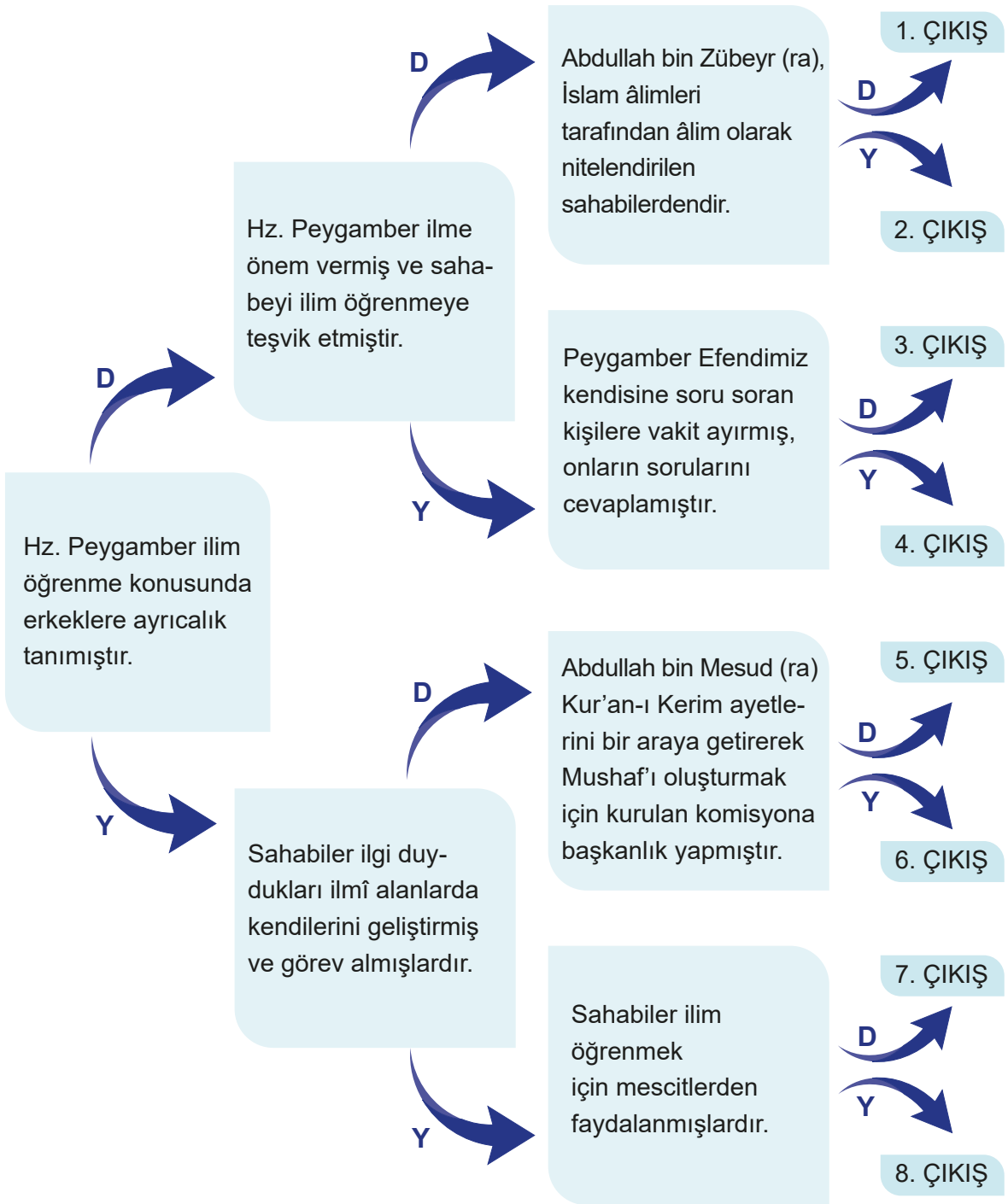
İslam’da ilim öğrenmek ve öğrenilen bilgileri hayata geçirmek önemli bir sorumluluk olarak kabul edilmiştir. Peygamber Efendimiz, “İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olanıdır.” (Buhari, Mağâzî,” 35) hadisiyle, en değerli kişinin başkalarına iyiliği dokunan kimse olduğunu ifade etmiştir. Bu anlayış, insanın sadece kendisi için değil, yaşadığı topluma da faydalı olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle bireyin sahip olduğu bilgi ve birikimi toplum yararına kullanması, hem dini hem de insani açıdan büyük önem taşımaktadır.

Verilen metinden hareketle yaşadığınız çevreye toplumsal açıdan nasıl katkı sağlayabilirsiniz? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

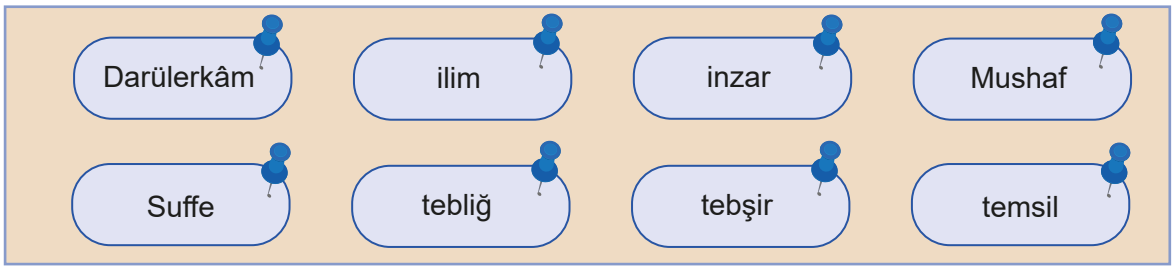
Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaçta verilen ifadelerden bazıları doğru bazıları yanlıştır. İlk ifadeden başlayıp ifadelerin doğru (D) ya da yanlış (Y) olduğuna karar vererek okları izleyiniz. Son olarak ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz. Yalnızca bir çıkış doğrudur.

1.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

2. Kur'an-ı Kerim ayetlerinin iki kapak arasında toplanmasıyla oluşan kitaba ..... denir.

3. Sözlükte bilmek anlamına gelen ..... bir bilgiyi doğru ve tam olarak anlamaya denir.

4. Peygamber Efendimiz'in getirdiği mesajların hak ve hakikat olduğuna iman edenleri cennet nimetleriyle müjdelemiş olmasına ..... denir.

5. Uyarıcı olarak gönderildiğini söyleyen Peygamber Efendimiz'in iman etmeyip karşı çıkanları cehennem azabıyla uyarmasına ..... denir.

6. Hz. Peygamber Dönemi'nde Medine'de inşa edilen ....., ilim öğrenmek isteyen sahabiler için önemli bir mekân olmuştur.

Aşağıdaki tabloda bazı kavramlarla ilgili açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Bu açıklamaları ilgili oldukları kavramlar ve isimlerle eşleştirerek doğru olan harfi noktalı alana yazınız.

	Açıklamalar	
7.	Peygamber Efendimiz; bazı ibadet ve davranışları, sahabilere göstererek öğretmiştir.	...
8.	es-Sahifetü's-Sadıka (Doğru Söyleyen Sayfalar) isimli hadislerden meydana gelen bir kitapçık oluşturmuştur.	...
9.	Mekke Dönemi'nde ilmî faaliyetlerin yapıldığı önemli bir merkez olmuştur.	...
10.	Hz. Peygamber; bu metotla insanların yaşadıkları veya tanık oldukları olayları, çevrelerindeki somut nesneleri örnek göstererek yakın çevresiyle bağlantı kurmuştur.	...

Kavramlar ve İsimler	
A	Abdullah bin Amr bin As (ra)
B	Darülerkâm
C	Suffe
Ç	Fiilî sünnet
D	Abdullah bin Mesud (ra)
E	Temsil

Aşağıdaki kutularda bazı ifadeler verilmiştir. Soruları kutulardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. (Aynı soruya birden fazla harf, aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.)

A hoşgörü	B temsil	C soru-cevap
Ç tebşir	D Darülerkâm	E İyiliği emredip kötülükten sakındırmak
F Mushaf	G Zeyd bin Sabit (ra)	Ğ Abdullah bin Amr bin As (ra)

11. Yanlış yapan kişiyi güzel bir üslupla uyarıp ona aynı hatayı tekrar yapmaması için doğru olanı öğretmesi Peygamber Efendimiz'in hangi eğitim ilkesiyle ilgilidir?

.....

12. Hz. Muhammed'in (sav) sözlerini yazmak için kendisinden izin alan sahabi kimdir?

.....

13. Eğiten ve eğitilen kişiler arasındaki iletişimin sağlıklı olması için hangi ilkeler önemlidir?

.....

14. Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesi için oluşturulan komisyona başkanlık yapan sahabi kimdir?

.....

15. Peygamber Efendimiz'in kullandığı öğretim metotları hangileridir?

.....

16-18. soruları aşağıdaki metinden hareketle cevaplayınız.

Yüce Allah; İslam dininin ilme, öğrenmeye verdiği değeri; Alak suresinin ilk ayetinde yer alan ve ilk ilahi mesaj olan "Oku!.." emriyle açıkça ortaya koymuştur. Bu emir insanı sadece dinî bilgiyi değil, faydalı bulunan her türlü bilgiyi öğrenmesi için yönlendirmektedir. Kur'an-ı Kerim'in bizlere örnek olarak gösterdiği Peygamber Efendimiz, hayatı boyunca ya öğreten ya da öğrenen olmuştur. İlim öğrenmenin her Müslüman'a farz olduğunu söyleyen Hz. Muhammed (sav), müminlere önemli bir sorumluluk yüklemiştir. Hz. Peygamber, İslamiyet ile ilgili ilimlerin öğrenilmesinin yanında kişiye ve topluma yarar sağlayacak ilimlerin de öğrenilmesini tavsiye etmiştir. Hz. Muhammed (sav), sahabilere ilmin öneminden bahsetmiş ve onları sürekli öğrenmeye teşvik etmiştir. Hz. Peygamber'in teşvik ve tavsiyelerine önem veren sahabiler hayatları boyunca öğrenmeye istekli olmuşlardır. Sahabiler, İslamiyet ile ilgili bilgilerle yetinmemişler, insanoğlunun menfaatine olan bilgileri de öğrenmeye gayret etmişlerdir. Ayrıca Hz. Peygamber'den öğrendiklerini sonraki nesillere aktarmak için de ciddi gayret göstermişlerdir.

16. Kur'an-ı Kerim'in "Oku!.." emri müminleri hangi alanlarda ilim sahibi olmaya teşvik etmektedir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

17. İnsan için ilim sahibi olmak neden önemlidir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

18. Hz. Peygamber'in ilim anlayışını örnek alan bir kişi eğitim hayatını nasıl düzenlemelidir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki 19, 20, 21, 22 ve 23. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

19. Hz. Peygamber ilme ve ilim öğrenen kişilere değer vermiştir. İlmin sürekli öğrenilmesi ve öğretilmesi gereken bir değer olduğunu söylemiş ve bunun yanında insanlara yarar sağlamayan bilgilerden uzak durulmasını öğütlemiştir.

Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamber'in ilim anlayışını yansıtmamaktadır?

A) Dinî bilgileri öğrenmeyi ön plana çıkarması

B) Müslümanları her zaman ilme teşvik etmesi

C) Faydasız ilimlerden uzak durulmasını istemesi

D) İlim öğrenenlere değer vermesi ve onları takdir etmesi

20.
- Ayetlerin ve surelerin hangi sebeple vahyedildiğinin bilgisine sahiptir.
- Kufe şehrinde eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmuştur.
- Çok sayıda âlim yetiştirdiği için Hz. Ali tarafından övülmüştür.

Yukarıda verilen bilgiler hangi sahabiyle ilgilidir?

A) Hz. Aişe

B) Zeyd bin Sabit (ra)

C) Abdullah bin Zübeyr (ra)

D) Abdullah bin Mesud (ra)

21. Bilgiye önem veren sahabiler, ilmî konularda kendilerini geliştirebilmek için Peygamber Efendimiz'in tavsiyelerini dikkate almışlardır. Sahabiler dünya ve ahiret yaşamlarına katkı sağlayacak ilimleri öğrenmek için gayret göstermişlerdir. Onlar ilim öğrenmek amacıyla Darülerkâm'da ve Suffe'de eğitim öğretim faaliyetlerine katılmışlardır.

Bu metin doğrultusunda sahabilerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) İlim meclislerinden istifade etmişlerdir.

B) Dinî bilgilerle yetinmemiş, farklı ilimleri de öğrenmişlerdir.

C) Hz. Peygamber'in ilmî yönlendirmelerini önemsemişlerdir.

D) Hz. Peygamber'in vefatından sonra ilim öğrenmeyi terk etmişlerdir.

22. "Benimle ümmetimin misali, ateş yakmış kimsenin hâli gibidir. Hayvanlar ve kelebekler gelip o ateşe düşerler. Ben de kemerinizden tutarak ateşe düşmekten sizi uzaklaştırıyorum. Siz ise kendinizi ateşe atmak istersiniz."

(Müslim, "Fedail", 19.)

Bu hadis metninde Peygamber Efendimiz, öğretim metotlarından hangisini kullanmıştır?

A) Soru-Cevap

B) Tebliğ

C) Tebşir

D) Temsil

23. I. Hz. Muhammed'in (sav) Yahudilerle yaptığı görüşmelerde tercüman olarak görev yapmıştır.

II. Mushaf'ı çoğaltmak üzere oluşturulan komisyonda görev almıştır.

III. Hz. Peygamber'in hadislerini yazmak için kendisinden izin almış ve yazdığı hadislerden bir kitapçık meydana getirmiştir.

Öncüllerde kendileriyle ilgili bilgiler bulunan sahabilere aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak yer verilmiştir?

	I	II	III
A)	Zeyd bin Sabit (ra)	Abdullah bin Zübeyr (ra)	Abdullah bin Amr bin As (ra)
B)	Zeyd bin Sabit (ra)	Abdullah bin Mesud (ra)	Abdullah bin Amr bin As (ra)
C)	Abdullah bin Zübeyr (ra)	Abdullah bin Mesud (ra)	Zeyd bin Sabit (ra)
D)	Abdullah bin Mesud (ra)	Zeyd bin Sabit (ra)	Abdullah bin Zübeyr (ra)

Ek ölçme ve değerlendirme soruları

Sonnot

1 bk. Bakara suresi 145. ayet, Yusuf suresi 22. ayet, Al-i İmran suresi 7. ayet, Nahl suresi 27. ayet.

2 Alak suresi 1. ayet.

3 Zümer suresi 9. ayet.

4 Tirmizî, "İlim", 2.

5 İbn Mace, "Mukaddime", 17.

6 Tirmizî, "Sıfatü'l-Kıyame", 1.

7 bk. Gürel, "Hz. Peygamber'in (S.A.) Eğitim-Öğretim Modelinde Belli Başlı İlke ve Metotlar", 116.

8 İbn Mâce, "Sünnet", 17.

9 Dârimî, "Mukaddime", 26.

10 Tirmizi, "Zühd", 14.

11 bk. Demil, "Hadisler Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Metodu", 217.

12 Müslim, "Birr", 152.

13 bk. Demil, "Hadisler Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Metodu", 222.

14 Ebû Dâvûd, "Zekât", 40.

15 Ebû Dâvûd, "Zekât", 41.

16 bk. İbn Mâce, "Ticârât", 67.

17 bk. Demil, "Hadisler Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Metodu", 226.

18 Al-i İmran suresi 159. ayet.

19 bk. Demil, "Hadisler Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Metodu", 226-227.

20 bk. Gürel, "Hz. Peygamber'in (S.A.) Eğitim-Öğretim Modelinde Belli Başlı İlke ve Metotlar", 126.

21 Müslim, "Birr", 66.

22 bk. Gürel, "Hz. Peygamber'in (S.A.) Eğitim-Öğretim Modelinde Belli Başlı İlke ve Metotlar", 127.

23 bk. Gürel, "Hz. Peygamber'in (S.A.) Eğitim-Öğretim Modelinde Belli Başlı İlke ve Metotlar", 127.

24 Buhari, "Cuma", 26.

25 bk. Demil, "Hadisler Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Eğitim Metodu", 230.

26 Müslim, "Birr", 105.

27 bk. Ebu Gudde, *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları*, çev. Yıldırım, 150.

28 Müslim, "Birr", 105.

29 bk. Ebu Gudde, *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları*, çev. Yıldırım, 166; "Âişe", *Temel İslam Ansiklopedisi* 1/80; "Abdullah b. Zübeyr", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 1/77.

30 bk. Köksal, "Dârülerkam", 8/520.

31 bk. Baktır, "Suffe", 37/469.

32 bk. Akaslan, "İslam İlim Geleneğinde Suffe Okulu ve Ashab-ı Suffe", 66-67.

33 bk. Fayda, "Âişe", 2/201-205.

34 bk. Öztürk, *Hz. Aişe ve Tefsir İlmindeki Yeri*, 14-15.

35 bk. "Âişe", *Temel İslam Ansiklopedi*si, 1/188.

36 bk. "Abdullah b. Mes'ûd", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 1/79.

37 bk. Buhari, "Fezailü'l-Kuran", 8.

38 Buhari, "Fezailü'l-Kuran", 8.

39 bk. Karan, *Hz. Abdullah bin Mesud*, 56.

40 bk. "Abdullah b. Mes'ûd", *Temel İslam Ansiklopedisi,* 1/80.

41 bk. "Abdullah b. Mes'ûd", *Temel İslam Ansiklopedisi,* 1/81.

42 bk. Cide, Hz. Zeyd bin Sabit, 35.

43 bk. "Zeyd b. Sabit", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 8/501.

44 bk. Tirmizi, "Menakıb", 32.

45 bk. "Zeyd b. Sâbit", *Temel İslam Ansiklopedisi,* 8/502.

46 bk. "Zeyd b. Sâbit", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 8/502.

47 bk. Birışık, "Kur'an-ı Kerim'i Bilmek", 113.

48 bk. "Abdullah b. Zübeyr", *Temel İslam Ansiklopedisi,* 1/97.

49 bk. "Abdullah b. Amr", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 1/77.

Sözlük

A-B

abluka: Bir ülkenin veya bir yerin dış dünya ile olan her türlü bağlantısını kuvvet kullanarak kesme, kuşatma.

arz: Sunma, ortaya koyma, bir nesneyi gösterme.

azap: Allah'ı (cc) inkâr edenlere veya emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek ilahi ceza.

batıl: Allah'ın (cc) peygamberleri aracılığıyla bildirmiş olduğu dine uymayan her türlü inanç, fikir, duygu, kanaat, tutum, davranış.

bedevi: Çölde develeriyle birlikte konargöçer olarak yaşayan Araplara verilen ad.

bereket: Allah'ın (cc) sahip olduğumuz nimetlere bolluk ve güzellik vermesi.

boykot: Bir kimse, bir kurum, bir topluluk veya bir ülkeyle her türlü ilişkiyi kesme.

C-Ç

cahiliye: İslam'dan önce Araplar arasında yaygın olan İslam'a uymayan her türlü inanç, söz ve davranışların olduğu dönem.

cihat: Din için yapılan savaş, dinî emirleri öğrenip ona göre yaşamak ve başkalarına öğretmek, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaya çalışmak.

cömert: Elindeki maddi ve manevi imkânları gönüllü olarak ve karşılık beklemeden başkalarının yararına sunmak.

D-E-F

ecir: İbadetlere ve güzel davranışlara ahirette verilecek mükâfat.

empati: Başkasının duygularını anlama ve paylaşma.

Farsça: İranlıların konuştuğu dil.

farz: Allah (cc) ve Hz. Peygamber tarafından kesin bir şekilde yapılması emredilen fiil ve ameller.

fazilet: Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer.

fetva: Hayatın akışı içerisinde Müslümanların karşılaştığı problemlere, İslam âlimleri tarafından gösterilen çözüm yolu.

G-Ğ

gayb: 1. Göz önünde olmayan, gözle görülmeyen. 2. Cennet, cehennem, hesap günü gibi insanların duyu organları ve akıllarıyla bilgi edinemeyecekleri âlem.

gıpta: 1. İmrenme, özenme, beğenme, hoşlanma. 2. İnsanın başkasının elinde olan nimetin yok olmasını istemeden aynısının kendi elinde de olmasını istemesi.

H-I-İ

hadis: Hz. Muhammed'in (sav) sözleri.

Hak (el-Hak): "Her şeyi bir hikmete göre gerekçesine uygun koşan kişi, yaratan." anlamında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından biri.

helak: Yok olma.

hibe: Bağış; bir şeyi karşılıksız vermek.

hikmet: 1. Bilgelik. 2. Müslümanlara fayda sağlayan her türlü doğru bilgi ve söz. 3. Kur'an-ı Kerim ve sünneti doğru bir şekilde anlayabilme ve amel etme yeteneği.

himaye: Koruma, gözetme.

İbranice: 1. Yahudilerin konuştuğu dil. 2. Yahudilerin kutsal kitabı olan Tevrat'ın dili.

iffet: Haramdan uzak durmak, kötü söz ve işlerden kaçınmak, ahlaklı olmak.

ihlas: 1. Samimiyet, içtenlik. 2. Tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın (cc) rızasını gözetmek; riyakârlık ve iki yüzlülükten uzak durmak.

inzar: 1. Zararlı olan bir şeyden uzak durulmasını istemek. 2. Zararlı olan şeylere dikkat çekmek, uyarmak.

itaat: Söz dinleme, boyun eğme, verilen buyruğa uyma.

itimat: Güvenme, emniyet.

izafe: Bir şeyi başka bir şeye veya bir nedene bağlama.

J-K-L

jest: Konuşmayı el, kol ve beden hareketleri ile desteklemek.

kabile: Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan topluluk.

kabir: Mezar, vefat eden kişinin defnedildiği yer.

kavim: Aralarında dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından birbirine bağlı olan insan topluluğu.

koruk: Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.

Kudüs: Müslümanlarca kutsal kabul edilen üç önemli şehirden biri; Filistin Devleti'nin başkenti.

M-N

mahsus: Biri veya bir şey için ayrılmış olan.

mertebe: Aşama, evre.

mescit: Minaresiz küçük cami.

metanet: Kötü bir duruma katlanma, sabır gösterme, dayanma.

metot: Belirlenen bir amaca ulaşmak için takip edilen sistematik yol, yöntem.

mimik: Duygu ve düşünceyi vurgulamak amacıyla yüz hareketleriyle ifade etme şekli.

miras: Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet.

muallim: Öğretmen, öğretici.

muhafaza: Korumak, saklamak.

murat: 1. Dilek, istek. 2. Amaç.

musibet: Başa gelen felaket, sıkıntı veren şey.

muştu: Müjde, sevindiren haber.

müezzin: Camilerde namaz vakitlerini bildirmek için ezan okuyan din görevlisi.

müşrik: Allah'a (cc) ortak koşan kişi.

mütevazı: Alçak gönüllü olma, gösterişten uzak durma.

nasip: Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği nimetler.

nazil: Kur'an-ı Kerim'in indirilmesi, inen.

nimet: İyilik, lütuf.

O-Ö

özenme: Beğendiği kimseye benzemeye çalışmak.

P-R

panayır: Büyük pazar.

peygamber: Allah'ın (cc), mesajlarını insanlara iletmek için elçi olarak görevlendirdiği kimse.

putperest: Puta tapan.

rahmet: Bağışlama, merhamet etme.

rebiyülevvel: Hicri üçüncü ay.

S-Ş

sadaka: Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla karşılıksız olarak ihtiyaç sahibi kimselere yapılan maddi ve manevi yardım.

sahabi: Hz. Peygamber'in zamanına yetişmiş, Müslüman olarak Hz. Peygamber'i görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve Müslüman olarak ölmüş kimse.

selamet: Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu.

sılayırahim: Akraba ziyareti yapmak.

sırat (sırat köprüsü): Kıyametten sonra insanların sorgulanmalarının sonucunda üzerinden geçecekleri yol.

sırdaş: Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse.

soy: Bir atadan gelen kimseleri ifade eden topluluk.

suikast: Gizlice cana kıymak ve kötülük etmeye kalkışmak.

sünnet: Hz. Muhammed'in (sav) söz, fiil ve uygulamaları.

T-U-Ü

tahammül: İnsanın zor durumlara karşı koyabilme gücü.

tahira: Temiz, pak.

tavaf: 1. Çevresini dolaşma, bir şeyin etrafında yürüme. 2. Hac ve umre ibadetini yapacak kişinin Kâbe'nin etrafında yedi defa dönmesi.

tebliğ: Peygamberlerin Allah'tan (cc) gelen hükümleri azaltma ve çoğaltma yapmadan olduğu gibi insanlara aktarması.

tebşir: Müjde vermek.

tefekkür: 1. Düşünme. 2. Fikir yürütme, kavramaya çalışma.

tefsir: Kur'an-ı Kerim ayetlerini detaylı bir şekilde açıklayan, ayetleri belirli bir yöntem çerçevesinde yorumlayan ilim dalı.

teşvik: Kişiyi veya kişileri bir işe özendirme, yönlendirme.

tevhit: Allah'ın (cc) birliğine inanma.

Tevrat: 1. Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap. 2. Yahudilerin kutsal kitabı.

tüccar: Ticaretle uğraşan kişi.

V-Y-Z

vahiy: Allah'ın (cc) peygamberlere iletmek istediği mesajları doğrudan veya Cebrail (as) aracılığıyla bildirmesi.

vahiy kâtibi: Hz. Muhammed'e (sav) inen ayetleri yazan kişilere verilen isim.

vesile: Kendisiyle herhangi bir amaca ulaşılan ve yakınlık sağlanan şey, araç.

Yahudi: Allah'ın (cc) Hz. Musa aracılığı ile İsrailoğulları'na göndermiş olduğu dine inanan kimse.

yozlaşma: Kişi ve toplumun değer yargılarının bozulması, kötüye gitmesi.

zayi: 1. Kaybetmek, yitirmek. 2. Elden çıkan, mahvolan.

zulüm: Bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkalarına yaptığı her türlü kötülük, haksızlık.

Kaynakça

"Abdullah b. Amr", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/76-78. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Abdullah b. Mes'ûd", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/78-82. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Abdullah b. Zübeyr", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/96-97. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Âişe», *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/184-190. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"İlim", *Temel İslam Ansiklopedisi.* ed. Tuncay Başoğlu. 4/308-316. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

"Zeyd b. Sâbit", *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 8/501-502. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-İSAM Yayınları, 2020.

Ağakay, Mehmet Ali. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996.

Akaslan, Yaşar. "İslam İlim Geleneğinde Suffe Okulu ve Ashab-ı Suffe". Cami ve İlim. ed. Elif Erdem–Hale Şahin. 65-73. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1. Basım, 2020.

Akbaş, Mehmet. "Muhâcirûn-Ensâr Kardeşliğinin Serüveni". İstem 15 (Aralık 2010), 61-77.

Algül, Hüseyin. "Emîn". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 11/111. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Apak, Adem. "Habeşistan'a Hicret". *İslâm Tarihi ve Medeniyeti -1- Hz. Peygamber (sav) Dönemi.* ed. Hüseyin Algül-Rıza Savaş. 1/251-252. İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.

Avcı, Casim. "Hilafet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 17/539-546. Ankara: TDV Yayınları, 1998.

Avcı, Casim. "Hz. Muhammed'in (sav) Peygamberlik Öncesi Hayatı". *İslâm Tarihi ve Medeniyeti -1- Hz. Peygamber (sav) Dönemi.* ed. Hüseyin Algül-Rıza Savaş. 1/183-185. İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.

Avcı, Seyit. "Hz. Peygamber'in İbadet Hayatı". *Siyer Araştırmaları Dergisi* 10 (2021), 20-28.

Baktır, Mustafa. "Suffe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/469-470. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Ebû Abdillah Abdusselâm. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 2004.

Birışık, Abdülhamit. “Kur’an-ı Kerim’i Bilmek”. *İslam’a Giriş Gençliğin İslam Bilgisi*. ed. Hayati Hökelekli. 103-142. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2007.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. *“Sahîh-i Buhârî”*. thk. Sâlih b. Abdülazîz. Arabistan: Dâru’s-Selâm, 2000.

Cide, Ömer. *Hz. Zeyd bin Sâbit*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2. Baskı, 2022.

Craig, H.A.L. *Ben Bilal.* çev. Nurullah Koltaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 4. Basım, 2012.

Çağrıcı, Mustafa. «Cömertlik». *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 8/72. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Çağrıcı, Mustafa. «İnfak». *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 22/289. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

Çağrıcı, Mustafa. «Sabır». *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 35/337. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Çelenk, Dilek. *Hz. Peygamber’in Mekke Devrinde Karşılaştığı Sıkıntılar.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Demil, Emine. “Peygamber’in Eğitim Metodu». *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 216-234.

Dinî Terimler Sözlüğü. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2009.

Duman, Ali. “Sadaka”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 35/384. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Ebû Dâvûd es-Sicistânî, Süleyman b. Eş’as b. İshak el-Ezdî. *“Sünen-i Ebû Dâvûd”*. thk. Sâlih b. Abdülazîz. Arabistan: Dâru’s-Selâm, 2000.

Ebu Gudde, Abdulfettâh. *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları*. çev. Enbiya Yıldırım. Ankara: Takdim Yayınları, 2020.

Erul, Bünyamin. “Hz. Peygamber’in Sahabe Üzerindeki Etkisi”. *Cahiliyeden* İslam *Toplumuna Sahabe Nesli Sempozyumu*. ed. Adil Yavuz. 71-90. Konya: Fecr Yayınları, 2015.

Fayda, Mustafa. “Âişe». *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/201-205. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Fayda, Mustafa. “Bedevî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 5/312. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Fayda, Mustafa. “Câhiliye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 7/17-19. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Fayda, Mustafa. “Faruk”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 12/176-177.* Ankara: TDV Yayınları, 1995.

Fayda, Mustafa. “Hz. Ebu Bekir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/ 101-108. Ankara: TDV Yayınları, 1994.

Fayda, Mustafa. “Hz. Ömer”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/44-51. Ankara: TDV Yayınları, 2007.

Gürel, Ramazan. “Hz. Peygamber’in (s.a.) Eğitim-Öğretim Modelinde Belli Başlı İlke ve Metotlar”. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 1/2 (Kasım 2015), 115 -134.

Hamîdullah, Muhammed. “Hilfü’l-Fudûl”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 18/31-32. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

İbn Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî. *el-Müsned*. Ürdün: Beytü’l-Efkâri’d-Düveliyye, 2005.

İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik. *es-Siret’ün-Nebeviyye*. thk. Taha Abdurraûf Sa’d. Mısır: 1995.

İbn Sa’d, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa’d b. Meni’ ez-Zührî. *et-Tabakâtü’l-kübrâ*. Beyrut: Dâru Sâdır, ts.

İbn-i Hişam, İslam Tarihi *Siret-i İbn-i Hişam Tercemesi*. çev. Hasan Ege 4 cilt Ankara: Kahraman Yayınları, 2006.

İbni Kesir, *El Bidâye Ve’n-Nihâye* Büyük İslam Tarihi, çev. Mehmet Keskin, 3. Cilt. İstanbul: Çağrı yayınları, 2. Basım, 2017.

İbn-i Sad, *Kitâbü’t-Tabakâti’l-Kebîr*, çev. Musa Kazım Yılmaz. 1. Cilt. İstanbul: Siyer Yayınları, 1. Basım, 2001.

Kalay, Şerafeddin. *Siyer-i Nebi*. İstanbul: Neşe Matbaası, 2014.

Kapar, Mehmet Ali. “Ebû Leheb”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 10/178. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Karagöz, İsmail vd. *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, haz. İsmail Karagöz. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Basım, 2010.

Karan, Cuma. *Hz. Abdullah bin Mesud*. İstanbul: Beyan Yayınları, 1. Baskı, 2020.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Çile.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 97. Basım, 2021.

Konrapa, M. Zekai. *Peygamberimizin Hayatı*, İstanbul: Kitabevi yayıncılık, 2009.

Köksal, M. Asım. “Dârülerkam”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/520-521. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Kur'an-ı Kerim Meâli. çev. Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Hayreddin Karaman-Mustafa Çağrıcı-İbrahim Kâfi Dönmez-Sadrettin Gümüş. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 8. Basım, 2020.

Kur'an Yolu Meâli.çev. Hayrettin Karaman-Mustafa Çağrıcı-İbrahim Kâfi Dönmez-Sadrettin Gümüş. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 8. Basım, 2020.

Kurt, Hüseyin. "Hz. Peygamber'in İnsanlarla İlişkileri ve Aile İçi İletişiminde Sevgi". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/17 (2007), 185-193.

Lings, Martin. *Hz. Muhammedin Hayatı*. çev. Nazife Şişman. İstanbul: İnsan Yayınları, 2012.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Kuşeyri en-Nisâbûrî Müslim b. el-Haccâc. *"Sahîh-i Müslim"*. thk. Sâlih b. Abdülazîz. Arabistan: Dâru's-Selâm, 2000.

Önkal, Ahmet. "Hicret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 17/459-460. Ankara: TDV Yayınları, 1998.

Önkal, Ahmet. "Hz. Muhammed'in (sav) Peygamberliği". *İslâm Tarihi ve Medeniyeti -1- Hz. Peygamber (sav) Dönemi.* ed. Hüseyin Algül-Rıza Savaş. 1/231-232. İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.

Önkal, Ahmet. "Hz. Peygamber ve Ashabı". *Hz. Peygamberin* İzinde. ed. Bünyamin Erul. 230-333. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslâm 2 Hadislerin Hadislerle Yorumu.* İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Basım, 2020.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslâm 3 Hadislerin Hadislerle Yorumu.* İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Basım, 2020.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslâm 5 Hadislerin Hadislerle Yorumu.* İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Basım, 2020.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslâm 6 Hadislerin Hadislerle Yorumu.* İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Basım, 2017.

Öztürk, Nilgül. *Hz. Aişe ve Tefsir İlmindeki Yeri*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Sarıçam, İbrahim. *Hz. Muhammet ve Evrensel Mesajı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. Basım, 2005.

Satıl, Fatih. "Taif'in Üzüm Bahçesinde İslam'a Davet", *Zafer Dergisi* 477, (Eylül 2016), 1-2.

Sırma, İhsan Süreyya. *Müslümanların Tarihi*. 2. Cilt. İstanbul: Beyan Yayınları, 1. Basım, 2022.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî. "*Sünen-i Tirmizî*". thk. Sâlih b. Abdülazîz. Arabistan: Dâru's-Selâm, 2000.

Topaloğlu, Bekir. "Kerîm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 25/287. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Topaloğlu, Bekir. "Sabûr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 35/361. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Vakidî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vakıd el-Eslemî. *el-Meğâzî*. thk. Marsden Jones. Beyrut: Alemü'l-Kütüb. ts.

Vatandaş, Celaleddin. *Hz. Muhammed'in Hayatı*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2013.

Yiğit, İsmail. "Hz. Osman". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 33/438-443. Ankara: TDV Yayınları, 2007.

Yitik, Ali İhsan. «Oruç». *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/414. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

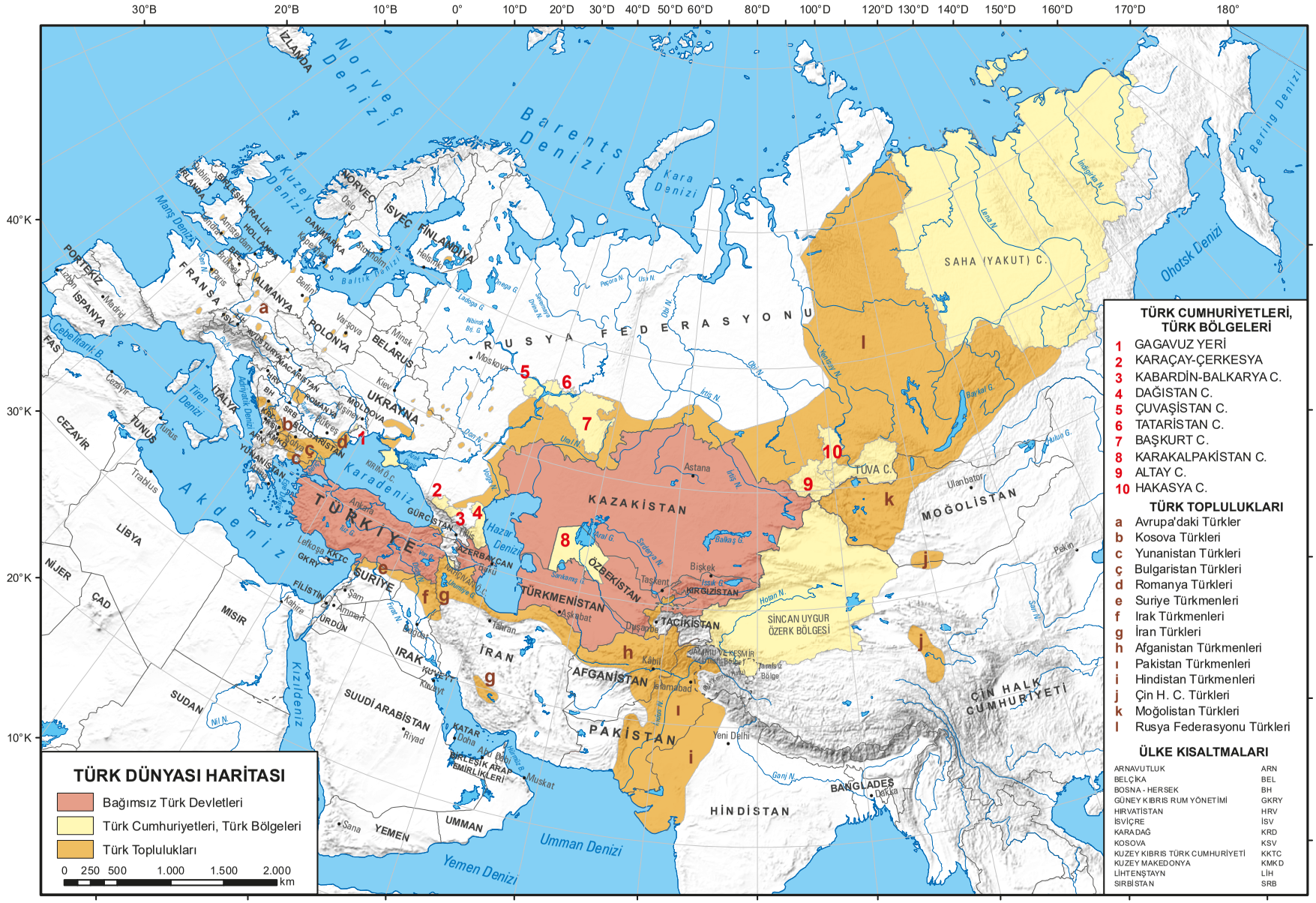
Yücel, İrfan. *Peygamberimizin Hayatı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 26. Basım, 2015.

Kaynakça atıf sistemi, İsnad Sonnot yazım kuralları ve kaynak gösterme biçimine göre düzenlenmiştir.

Cevap Anahtarı

Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
Edirne
Kırklareli
Sinop
Bartın
Zonguldak
Kastamonu
AGARA Ö.C.
Artvin
Ardahan
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
YUNANİSTAN
Tekirdağ
İstanbul
Samsun
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Kars
Erivan
Gökçeada
Bozcaada
Çanakkale
Kocaeli
Düzce
Karabük
Çankırı
Amasya
Yalova
Sakarya
Bolu
Bursa
Bilecik
Çorum
Tokat
Gümüşhane
Bayburt
Erzincan
Erzurum
Ağrı
Iğdır
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
Balıkesir
Ankara
Eskişehir
Kırıkkale
Yozgat
Sivas
Kütahya
Kırşehir
Tunceli
Bingöl
Muş
Manisa
Afyonkarahisar
Elâzığ
Bitlis
Van
Atina
İzmir
Uşak
Nevşehir
Kayseri
Malatya
Aksaray
Aydın
Konya
Diyarbakır
Siirt
Batman
Hakkâri
Şırnak
Denizli
Isparta
Niğde
Adıyaman
Kahramanmaraş
Mardin
İ R A N
Muğla
Burdur
Karaman
Osmaniye
Gaziantep
Şanlıurfa
Antalya
Adana
Kilis
Mersin
Hatay
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
S U R İ Y E
I R A K
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Bağdat
Şam
A K D E N İ Z
L İ B Y A
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
Doğu Kudüs
İSRAİL
M I S I R
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
RUSYA FEDERASYONU
SAHA (YAKUT) C.
KAZAKİSTAN
TÜRKİYE
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
TÜVA C.
UKRAYNA
BELARUS
POLONYA
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZİSTAN
TACİKİSTAN
AZERBAYCAN
GÜRCİSTAN
SURİYE
IRAK
SUDİ ARABİSTAN
YEMEN
UMMAN
BANGLADEŞ
Moskova
Astana
Bişkek
Taşkent
Aşkabat
Dışanbe
Kabil
İslamabad
Yeni Delhi
Ulanbator
Pekin
Ankara
Bağdat
Riyad
Sana
Muskat
Daka
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Kuzey Denizi
Baltık Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
Kızıldeniz
30°B 20°B 10°B 0° 10°D 20°D 30°D 40°D 50°D 60°D 80°D 100°D 120°D 130°D 140°D 150°D 160°D 170°D 180°
40°K 30°K 20°K 10°K
30°D 40°D 50°D 60°D 70°D 80°D 90°D 100°D 110°D 120°D